

4/2005

cena 25,- Kč

POODŘÍ

ČASOPIS OBYVATEL HORNÍ ODRY

Z obsahu

60. výročí konce 2. světové války

- památníky a pamětní desky
- vzpomínky pamětníků

POODŘÍ - časopis obyvatel horní Odry

Vydává Společnost přátel Poodří (IČ: 64627870) ve spolupráci se ZO ČSOP Odry,
ZO ČSOP Jeseník nad Odrou,

Správou chráněné krajinné oblasti Poodří a Svazkem obcí Region Poodří

Redakční rada: Ing. Radim Jarošek, Ing. Petr Lelek, Lumír Kuchařík, Ing. Alena Malíková,
Ing. Oldřich Usvald, Mgr. Ivan Bartoš, Jiří Zelený

Adresa redakce: Výškovická 102, Ostrava, 700 30

E-mail: radim.jarosek@volny.cz

Počítačová sazba a grafické zpracování: Aleš Luzar

Jazyková úprava: Libuše Babariková

Tisk: Tiskárna Baloušek, Hlučín

Vydávání povoleno Ministerstvem kultury ČR. Registrační číslo: MK ČR E 12812.

Vychází 4x ročně

Cena jednoho čísla: 25 Kč, předplatné: 100 Kč

Objednávky předplatného na adrese redakce.

VIII. ročník, č. 4/2005

Tištěno na recyklovaném papíře (vyjma obálky).

1. strana obálky: Konec války ... (ze Staré Vsi nad Ondřejnicí)

Tato strana: Nálet, Helena Salichová (linoryt, 1945)

4. strana obálky: Poškozený zámek ve Staré Vsi nad Ondřejnicí

REDAKCE DĚKUJE ZA FINANČNÍ PŘÍSPĚVEK NA TISK TOHOTO ČÍSLA:

- Obcím Bartošovice, Bernartice nad Odrou, Jeseník nad Odrou, Kunín, Petřvald, Polanka nad Odrou, Proskovice, Pustějov, Suchdol nad Odrou, Městu Odry
- Firmě Mateiciuc a. s. z Oder
- Ministerstvu životního prostředí
- Svazku obcí Region Poodří
- ZO ČSOP Odry
- Všem čtenářům, kteří přispěli jakoukoliv částkou nad předplatné

Obsah

Číslo je věnováno 60. výročí konce 2. světové války

Pomníky a pamětní desky v obcích v Poodří	4	Německé polní letiště „Zauchtel“ (Suchdol nad Odrou)	60
Bořivoj Teichmann a kolektiv		Petr Bartošik	
2. světová válka ve vzpomínkách pamětníků	37	Polní letiště u Albrechtic	61
		Alois Blahut	
Vzpomínky pustějovského rodáka Ludvíka Macháčka	37	Květnové dny roku 1945 zachycené kronikáři	62
Z Bernartic nad Odrou	54	Jak přicházela svoboda – Stará Ves nad Ondřejnicí	62
Josef Malěj, Alois Hopp, Marie Drlíková, Anna Rendlová, Jan Klos, Josef Šimíček, Růžena Klosová		Jaromír Chvostek	
Ze Staré Vsi nad Ondřejnicí	57	Květnové události roku 1945 v obci Seitendorf bei Zauchtel	62
Podivuhodná anabáze		Kamil Moravec	
Eduard Novobilský, Jaromír Chvostek			
Jak to tenkrát bylo v Jistebniku	58	Boj o Kletné a Suchdol nad Odrou	64
Adolf Korpas		Petr Bartošik	
V Polance na konci Poodří	59	Dozvuky války	66
- před šedesáti lety skončila válka		Vyzdvižení trosk sestřelené německé stíhačky v Polouvi	
Jaroslav Král		Nebezpečný nález munice v Poodří	
		Petr Bartošik	

Vážení čtenáři,

uběhl další rok, v „životě“ časopisu POODŘÍ je to rok osmý, a v jeho závěru nastává ta správná chvíle k poděkování všem, kteří se na něm podíleli. Jmenný seznam by byl dlouhý a určitě bychom někoho nechtěně opomenuli, budme proto raději méně konkrétní.

Náš dík patří těm, kteří se přímo podíleli na jeho vzniku, tedy autorům a spoluautorům příspěvků, fotografií a ilustrací. Všichni tak činili bez nároků na honorář, což jistě uznáte sami není v dnešní době běžné.

Dále jsou to ti, kteří mu pomohli po stránce finanční. Patří sem některá města a obce v Poodří, Ministerstvo životního prostředí, Svazek obcí Region Poodří, Správa CHKO Poodří, sponzorsky přispěly firmy Mateiciuc a. s. z Oder, soukromá laboratoř Ing. Josefa Mikošky ze Studénky, ZO ČSOP z Oder a konečně několik desítek čtenářů zaslalo vyšší obnos, než činí předplatné.

Doufáme, že se POODŘÍ bude těšit podobnému zájmu i v roce 2006. Číslo 1 a 2/2006 vyjdou opět souběžně, a to v průběhu června až července 2006 a naleznete v nich složenku na předplatné.

Do nového roku vám, vážení čtenáři, přejeme mnoho zdraví a spokojenosti.

- redakce

Poslední číslo roku 2005 je věnováno šedesátému výročí konce druhé světové války.

V první, faktografické části najdete přehled pamětních desek a památníků v Poodří, které se váží k tomuto tématu.

Válka, to jsou především tisíce lidských příběhů, jsou různé, ale většina je spojena s utrpením, neštěstím, smutkem... V druhé části přinášíme několik vzpomínek obyvatel Poodří na dny války, autentické zážitky snad nejlépe vystihují podivnou

tragiku a nesmyslnost doby...

Jak ostatně uvádí jeden z pamětníků: „Jsou to jen některé střípky z obrovské mozaiky událostí tehdejší doby. Drobné a pro někoho možná nepodstatné. Přesto je třeba si ty chvíle připomínat jako memento, že něco podobného jako válka se už nikdy nesmí opakovat.“

Závěrem dovolu, abychom za redakci poděkovali všem, kteří se na vzniku čísla podíleli.

redakce

Pomníky a pamětní desky související s 2. světovou válkou

Válka si u nás vyžádala stovky tisíc obětí a pochopitelně i obyvatelé obcí a měst v Poodří byli válečnými událostmi zasaženi, a tak po konci války byly budovány památníky a odhalovány pamětní desky se jmény padlých vojáků, umučených civilistů... Pokusili jsme se je v Poodří zmapovat a podat jejich souhrnný přehled. Pátrali jsme především po českých obětech války.

Snažili jsme se získat údaje v obecních kronikách, od pamětníků, u místních znalců, v různých soupisech, v literatuře, na pamětních deskách.

Mnohde se však informace velmi lišily ve jménech, počtech a datech. Je proto pravděpodobné, že výsledný soupis bude obsahovat nepřesnosti a bude neúplný.

Chtěli bychom vás, čtenáře POODŘÍ, proto laskavě požádat o pomoc při doplnění informací tak, aby nikdo nebyl neprávem opomenut. V některém z dalších čísel bychom je pak uveřejnili.

Ing. Bořivoj Teichmann za kolektiv zpracovatelů

Foto Petr Lelek, Radim Jarošek

Albrechtičky

Okupace obce začala dnem 10. 10. 1938.

Při osvobozovacích bojích o obec byl dělostřeleckou palbou zničen jeden dům, vypálena jedna stodola, poškozeno dalších 20 domů a věž kostela sv. Mikuláše.

Padlo 19 příslušníků Rudé armády¹⁾, kteří byli pochováni na místním hřbitově a po exhumaci 19. 2. 1946 převezeni na hřbitov do Frýdku; padlo také 7 německých vojáků, kteří byli pohřbeni ve společném hrobě.

Albrechtičky byly osvobozeny 3. května 1945²⁾.

Oběti německého fašismu v období 1938 - 1945
(evidence Hrabyňského památníku)

- Huvar Štefan, popraven v koncentračním táboře
- Šajtar Josef (*8. 10. 1890, +13. 7. 1942 Mauthausen), člen ilegální odbojové organizace Obrana národa
- Tomášek Rudolf (*9. 3. 1902, +30. 3. 1944, popraven v Breslau)

Památníky a pamětní desky

Pamětní deska se nachází na památníku obětí 1. světové války z roku 1930, který stojí naproti Informačního centra a muzea Dřevěnice. Deska byla odhalena 3. května 1990 a nese nápis

Na památku obětem 2. světové války

Poznámky

¹⁾ v publikaci *Cestou bojů k vítězství II.* (str. 525) uvedeno 11 padlých rudoarmějců

²⁾ **datum osvobození se mnohdy u různých zdrojů liší, a proto je u všech obcí udáváno jednotně podle publikace *Místopis odboje a osvobození Severomoravského kraje, 1975* s tím, že další rozdílná data jsou uvedena v poznámkách.**

Bartošovice

Okupace obce začala 10. 10. 1938.

Na konci 2. světové války bylo v obci a v její blízkosti uvězněno mnoho válečných zajatců různých národností, z kterých mnoho zemřelo. V táboře za vesnicí, kterému se říkalo Na Cigánce, žili sovětský, jugoslávští a francouzští zajatci; v blízkosti tohoto tábora je pohřbeno přes třicet jeho bývalých obyvatel.

Angličtí zajatci byli umístěni v objektu Národního domu.

Dělostřeleckou palbou a tanky bylo při osvobozování poškozeno 72 objektů a čtyři statky zcela vyhořely. Do konce roku 1946 muselo být v obci zbouráno 46 domů.

Ustupující německá vojska také zničila silniční most přes Odru do Pustějova¹⁾ i železniční most.

Za osvobozovacích bojů o obec padlo celkem 44 rudoarmějců²⁾, jejich jména nebyla známa;

byli pohřbeni na místním hřbitově, jejich ostatky byly pak na jaře 1946 exhumovány a převezeny do společného hrobu ve Frýdku. Zprávy o počtu padlých německých vojáků se nedochovaly a nezjištěn byl také počet zahynulých civilních obyvatel.

Bartošovice byly osvobozeny z okupace 5. května 1945³⁾; osvobozovací boje v okolí vesnice probíhaly 4. - 6. května 1945.

Památníky a pamětní desky

Památník RA vpravo u rozcestí k zámku
Dole prázdná nika, v levé horní části nápis

*Na věčnou památku
hrdinům-rudoarmějcům,
kteří se obětovali za naši vlast*

Památník obětem fašismu a války z roku 1970
na Cigánce (foto nahoře)
Upravený balvan s pamětní deskou vpravo
u okraje lesa pod Bartošovickým kopcem
na trase Zámecké naučné stezky

*Zde jsou pohřbeni
sovětští zajatci,
kteří zemřeli
v letech 1941-1945
MNV Bartošovice*

Poznámky

- ¹⁾ jedná se o most přes Odru na Pustějov u bývalého Oderského vodního mlýna čp. 208 a most na železniční vlečce z Butovic do Lučního dvora na pravém břehu Odry (Wiesenhof) a do líhovaru
- ²⁾ kronika Obce Bartošovice 1945 - 1957 uvádí pouze asi 30 mrtvých rudoarmějců
- ³⁾ publikace *Cestou bojů k vítězství I., Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 - 1960 a také Vlastivědný sborník okresu NJ 4/1967 (str. 9) uvádějí datum osvobození 4. května 1945*

Hukovice (část Bartošovic)

Jednalo se o nejvíce poškozenou obec z tehdejšího okresu Nový Jičín. Při osvobozovacích bojích 28. 4. - 5. 5. 1945 padlo 49 rudoarmějců. Během 2. světové války padlo 23 a pohřešováno bylo osm vojáků (občané německé národnosti).

Hukovice byly osvobozeny z okupace 7. května 1945¹⁾ v ranních hodinách; byl sváděn urputný boj o každý dům.

Památníky a pamětní desky

Památník 2. světové války proti kapličce sv. Jana Nepomuckého.

Čelní nápis pod pěticí hvězdou

*Památce obětem
II. světové války
1939 - 1945
Věnují občané
z Hukovic*

Poznámka

¹⁾ dle publikací *Cestou bojů k vítězství I.* (1965) a *Historického místopisu Moravy a Slezska*

v letech 1848 - 1960 (1995) byly Hukovice osvobozeny 5. května 1945, podle *Vlastivědného sborníku okresu NJ 4/1997* byly Hukovice osvobozeny v neděli 6. května 1945.

Bernartice nad Odrou

Okupace obce začala 10. 10. 1938.

Při přechodu fronty byl německým vojskem zničen železniční i silniční most přes Odru, obec však byla především díky povodním ušetřena následků války.

Během bojů o obec nepadl nikdo z občanů. Bernartice nad Odrou byly osvobozeny 7. května 1945.

Oběti německého fašismu a války v období 1938 - 1945

(evidence Hrabyněského památníku, Bernartice nad Odrou 1996, Almanach obětí nacismu okresu NJ 1998)

- Bayer Jan z čp. 106, vrchní strážmistr (*23. 10. 1902, +20. 1. 1944 popraven v Breslau), příslušník ilegálního odbojového hnutí. Zatčen 26. 5. 1943 v Ostravě, protože nezadržel a propustil čsl. občany, politické uprchlíky v ilegality; byl za to dne 16. 11. 1943 odsouzen v Breslau k trestu smrti.
- Drlík Alois z čp. 81, železničář (*25. 2. 1902, +10. 3. 1945 u Könderlitz (Bavorsko), příslušník ilegálního odbojového hnutí železničářů v Hranicích. Zatčen 27. 1. 1944 v Hranicích, vězněn v Ostravě, Breslau a nakonec v koncentračním táboře Brieg (Brzeg); zemřel na pochodu smrti z Briegu do tábora Esteritz v Bavorsku.
- Horák Josef z čp. 121, dělník (*3. 5. 1895 Nový Jičín, +30. 12. 1939 Hagen¹⁾), zahynul jako totálně nasazený při náletu.
- David Vojtěch z čp. 66 (*1900, +1942), asi čtyři měsíce vězněn asi čtyři měsíce v Novém Jičíně pro nařčení ze sabotáže; zemřel na následky věznění²⁾.
- Kouřil Jaromír z čp. 7 (*4. 12. 1933, +1944), zahynul v roce 1944 při náletu ve Viceměřicích u Nezamyslic.
- Tvarůžková Anna z čp. 74 (*22. 4. 1894, +1945 Brno), zahynula při náletu na Brno.

Památníky a pamětní desky

Pískovcový památník padlých v 1. světové válce z roku 1924 od fy Polášek a Urban z Přerova v parčíku naproti vchodu na hřbitov (památník stál původně u hlavní křižovatký, přemístěn byl v roce 1965).

Horní nápis na přední straně bloku

Památce padlých a umučených 1938-1945

Josef Horák č. 121 + 1939

Miroslav Kouřil č. 7 + 1944

Jan Bayer č. 106 + 1943

Vojtěch David č. 66 + 1944

Karel Handrych č. 101 + 1944

Alois Drlík č. 81 + 1945

Anna Tvarůžková č. 74 + 1945

Ač mrtví - zvítězili jste!

Poznámky

¹⁾ publikace *Bernartice nad Odrou (str. 188) uvádí úmrtí 1939 v loděnicích Roztoky - jedná se asi o loděnice přístavu Rostock*

²⁾ pí I. Stavínohová (OÚ Bernartice nad Odrou) a pí Biskupová uvedly, že se odstěhoval již v roce 1938 do Frýdlantu nad Ostravicí

Harty (zaniklá obec)

Osada, od roku 1923 obec; byla zrušena při výstavbě mošnovského letiště v roce 1956 a zbytek obce byl připojen k Petřvaldu.

Do okolí osady se uchýlila také část skupiny štramberských partyzánů; vyvíjela činnost na hlavní železniční trati mezi obcemi Studénka a Jistebník. Koncem války byl v osadě zřízen zajatecký tábor pro Francouze a Angličany.

Harty byly osvobozeny z okupace 3. kvě-

na 1945¹⁾; údaj podle publikace *Cestou bojů k vítězství I. (1965).*

Poznámka

¹⁾ publikace *Místopis odboje a osvobození Severomoravského kraje 1975 ani Vlastivědný sborník okresu NJ 4/1997 osvobození osady Harty neuvádějí*

Heřmánky

V kamenolomu dipl. ing. Josefa Hanela pracovali váleční zajatci; francouzští zajatci pracovali v období 1941 - 1942 a později byli přesunuti na práce v zemědělství, po nich přišli zajatci sovětsí.

Dne 16. září 1944 bylo do kamenolomu přiděleno 27 anglických zajatců, mezi nimi i Čech od Kyjova, letecký důstojník Pavel Svoboda s krycím anglickým jménem Neville. Za pomoci Čechů ze Spálova (František Kostka, Alber Šustek a řidič Juráč) se mu spolu s Kanaďanem Vernonem Jamesem Bastablem podařilo uprchnout k partyzánům na Kyjovsko.

Ve 2. světové válce padlo 14 německých občanů; v německé armádě sloužilo tehdy 37 mužů.

Při přechodu fronty přišli o život čtyři rudoarmějci a pět civilních osob; na počátku února 1946 byly ostatky rudoarmějců převezeny na hřbitov do Opavy.

Počet padlých německých vojáků nebyl zjištěn (jeden u kamenolomu, jeden naproti čp. 35, další na různých místech).

Dva domy byly těžce poškozeny, tři domy lehce, nejvíce byla poškozena škola.

Heřmánky byly osvobozeny z okupace 6. května 1945.

Památníky a pamětní desky

Památník obětí 1. a 2. světové války z roku 1998 na hřbitově za kostelem Neposkvrněného početí P. Marie (viz foto str. 8)

Nápis vpravo

ZUM GEDENKEN AN DIE OPFER
DES II. WELTKRIEGES
1939-1945 VON KLEIN-HERMSDORF

Johann Alka	*8. 7. 1903	+15. 5. 1945
Alfred Andreis	*1915	+1943
Alois Andreis	*1909	+1943
Gottfried Aschinger	*20. 5. 1912	+22. 12. 1942
Rudolf Czoczek	*18. 4. 1924	+1943
Hans Drapal	*17. 12. 1922	+22. 11. 1942
Josef Ertel	*23. 4. 1920	+11. 4. 1944
Franz Fadle	*21. 1. 1917	+26. 10. 1944
Dipl. ing. Hans Hanel	*15. 9. 1916	+17. 6. 1943
Adolf Jakel	*13. 1. 1903	+7. 11. 1941
Erwin Jilg	*6. 9. 1917	+28. 8. 1943
Josef Olbrich	*7. 2. 1910	+2. 2. 1943
Karl Orlich	*1915	
Adolf Polk	*1918	+6. 10. 1944
Johann Röder	*13. 2. 1922	+3. 1945
Adolf Schindler	*30. 9. 1912	+23. 1. 1945
Ferdinand Winkler	*10. 1. 1914	+4. 1945
Josef Winkler	*29. 7. 1924	+18. 4. 1944

* ZIVILPERSONEN *

Franz Kalina	*1900	+5. 1945
Marie Lasar	*17. 8. 1894	+5. 1945
Rosa Jaksch	*14. 1. 1945	+29. 6. 1945
Ingrid Makitta	*13. 12. 1945	+24. 5. 1945
Wilhelm Makitta	*1. 1. 1945	+3. 6. 1945

Hrob neznámého sovětského zajatce (vpravo za bránou hřbitova) s nápisem (viz foto str. 7)

Zde odpočívá
neznámý sovětský zajatec,
který byl ubit
německými fašisty.
Čest jeho památce!

Hladké Životice

Okupace obce začala dnem 10. 10. 1938.

Podle centrálního archivu MNO Ruské federace padlo 16¹⁾ a zraněno bylo 45 rudoarmějců.

Jednotky Wehrmachtu tvořila 4. horská divize seskupení armád Střed polního maršála Ferdinanda Schörnera. Dělostřeleckou palbou bylo v obci úplně zničeno pět budov, částečně bylo poškozeno na 60 budov, německá armáda zničila most před Husí potok a most přes Odru do Kunína.

Během 2. světové války padlo nebo bylo nezvěstných 58 vojáků, občanů německé národnosti¹⁾; vlivem válečných událostí přišlo o život 19 civilistů, a to za osvobozovacích bojů, při příchodu Rusů, za odsunu či podlehl zranění během nucených prací v internačních táborech, případně zůstali nezvěstní (údaje podle publikací Kuhländchen, unvergessene Heimat a M. Anderka, Heimatbuch Seitendorf 1997).

Hladké Životice byly osvobozeny z okupace 5. května 1945 jednotkami 305. pěší divize plk. A. S. Vasileva a 52. pěšího sboru gen mjr. Byševa 38. armády gen plk. K.S. Moskalenka 4. ukrajinského frontu gen. A.I. Jeremenka. Po exhumaci 18. 2. 1946 byli padlí 19. února 1946 převezeni na centrální

hřbitov Rudé armády ve Frýdku. Podle záznamů MNV obce byl ve Frýdku pohřben ještě Gigačičk, poručík RA. Podle centrálního archivu MNO Ruské federace byl mezi padlými i náčelník politického oddělení divize gardový pplk. Galkin.

Další informace - viz str. 62.

Oběti německého fašismu a války v období 1938 - 1945 (kronika Cestou bojů a vítězství 1995)

- Lakomý Rudolf (* 20. 7. 1908 Štramberk, +10. 6. 1943 Breslau) obyvatel obce, popraven za ilegální a komunistickou činnost (Almanach obětí nacismu okresu NJ 1998)
- Krčmářová Matylda (+3. 5. 1945) z čp. 183 (jediná česká oběť osvobozovacích bojů o obec), zahynula při osvobozovacích bojích o obec, byla zasažena granátem ve svém bytě (Heimatbuch Seitendorf bei Fulnek im Kuhländchen 1997)
- Baier Josef, čp. 64 (*21. 1. 1865, +6. 1945), zastřelen na silnici
- Ertel Otto, čp. 157 (*16. 6. 1895, +4. 5. 1945), zemřel při výbuchu granátu dělostřelecké palby
- David Karl, čp. 25 (*16. 3. 1934, +1945), zemřel následkem zranění při přechodu fronty a na žloutenku

- David Edith, čp. 36 (*31. 7. 1937, +4. 5. 1945), zemřela při leteckém náletu na kolonu vystěhovalců
- Grimm Karl, čp. 148 (*před 1900, +6. 1945), oběsil se po mučení
- Kosmala Maria, čp. 263 (* 1927, +5. 5. 1945), zemřela při leteckém náletu na kolonu vystěhovalců
- Lichnofsky Helga, čp. 175 (*23. 9. 1925), pohřšovaná od 17. 4. 1945
- Liebscher Gustav, čp. 192 (*29. 9. 1866, +26. 6. 1945), zabit v obci
- Liebscher Johann, čp. 69 (*vor 1875, +6. 1945), zabit v obci
- Liebscher Aloisia, čp. 37 (*10. 5. 1866, +29. 10. 1945), zemřel na následky mučení

- Liebscher Wilhelm, čp. 45 (*29. 6. 1904, +27. 6. 1945), oběšen
- Michel Josef, čp. 48 (*11. 11. 1903, +8. 10. 1946),
- Schenk Alois, čp. 90 (*29. 9. 1901, +12. 6. 1945), zabit ve vystěhovaleckém táboře Hanke
- Schenk Auguste, čp. 215 (*16. 10. 1867, +3. 5. 1945), zemřela při leteckém náletu na kolonu vystěhovalců
- Schindler Anna, čp. 55 (*25. 7. 1928), pohřšovaná od roku 1946
- Schindler Augustine, čp. 137 (*ca. 1895, +2. 1946), zahynula v troskách ve Fulneku
- Schöpp Karl, čp. 151 (*17. 8. 1892, +12. 3. 1945), zemřel při cvičení s pancéřovou pěstí
- Schöpp Rudolf, čp. 73 (*28. 8. 1899, +21. 2. 1951), zemřel na následky mučení
- Ullman Walter, čp. 15 (*1931, +5. 1945), pohřšovaný

Účast v zahraničních armádách (Almanach obětí nacismu okresu NJ 1998)

- Knop Vladimír (*3. 3. 1923 Špakov na Ukrajině, +16. 10. 1944 Tri Duby), padl jako příslušník 1. čsl. brigády v boji o Tri Duby na Slovensku
- Kopecký Rostislav (*9. 3. 1913 Špakov na Ukrajině, +17. 1. 1945), padl jako příslušník 1. čsl. armádního sboru při boji o Duklu
- Votava Josef (*3. 3. 1923 Špakov na Ukrajině, +15. 1. 1945), padl jako příslušník 1. čsl. armádního sboru při boji o Duklu

Památníky a pamětní desky

Žulový památník Čechů z Volyně padlých za 2. světové války u Dukly odhalil dne 16. 11. 1947 gen. Oldřich Španiel. Jde původně o památník padlých (-s Kriegerdenkmal) v 1. světové válce 1914 - 1918, dříve měl na vrcholu velkého bronzového orla. Upravený památník se nachází pod kostelem sv. Mikuláše a jsou na něm dva nápisy

*Za padlé Čechy z Volyně
pro osvobození republiky
1938 - 1945*

*Votava Josef 1923-1944
Kopecký Rost 1913-1945
Hudryk Jos 1917-1942
Hamáček Vlad 1908-1944
Knop Vlad 1923-1944*

*Na věčnou paměť hrdinným
padlým
Rudoarmějcům
9. květen 1945*

Poznámka

¹⁾ publikace *Cestou bojů k vítězství II., 1965 (str. 525)* uvádí počet padlých rudoarmějců 17 a 40 padlých německých vojáků a zahynul také jeden civilista.

Jakubčovice nad Odrou

Po dobu okupace byly obce Jakubčovice, Loučky a Nová Ves sloučeny pod jednu správu a starostou těchto spojených obcí se stal nacista Otto Hubatschek; k oddělení obcí došlo hlasováním dne 10. ledna 1946.

V roce 1940 přišli do obce první zajatci, nejdříve asi 40 Francouzů; po dva roky pracovali ve třech kamenolomech, a to fy Teltschik, fy Lunkmoss a fy Ing. Josefa Hanela. Po jejich odkomandování přišlo asi 40 zajatců anglických a po nich v roce 1943 zajatci sovětských, z nich jeden se pokusil o útěk (asi Ivan Diměrovič); byl však na místě zastřelen, po válce exhumován a pochován na v Odrách v Památníku rudoarmějců pod hřbitovem.

Jakubčovice nad Odrou byly osvobozeny z okupace v neděli 6. května 1945; za osvobozovacích bojů padl jeden sovětský voják a byl pochován u Heidlerova domku, po válce byl exhumován a pohřben rovněž v Památníku rudoarmějců v Odrách.

Poznámka

Kamenná deska na návsí před budovou obecního úřadu

Tato deska sice není přímo věnována oslavě osvobození Jakubčovic n. O. (600 let trvání obce a 80 let pošty), ale datem jejího odhalení byla celá slavnost dokončení budovy obecního úřadu s knihovnou a poštou směřována k tehdy oslavovanému datu osvobození ČR = 9. 5. 1974.

Jeseník nad Odrou

Jeseník nad Odrou byl osvobozen z okupace 7. května 1945¹⁾ bez boje a válečnými událostmi nebyl také zničen žádný místní objekt, německá vojska zničila všechny mosty na železniční trati a poškodila i trať; vojska RA obcí jen prošla.

Oběti německého fašismu a války v období 1938 - 1945 (Cestou bojů k vítězství I., 1965)

- Strnadel Josef (+ 4. 5. 1943, popraven v Breslau); odsouzen a žalařován za přechovávání zbraní
- Strnadel Bohumil (+17. 9. 1943, popraven v Breslau) syn Josefa Strnadela, byl také odsouzen a žalařován pro přechovávání zbraní

Účast v zahraničních armádách (Almanach obětí nacismu okresu NJ 1998)

- Cimbal Rostislav (*16. 8. 1927 Niva Hlubinská v SSSR, +13. 8. 1944 u Stanisłavi v Polsku), padl jakožto příslušník 1. čsl. armádního sboru

Památníky a pamětní desky

Pamětní deska osvobození Rudou armádou z roku 1975, která se nachází v centru obce před nákupním střediskem s nápisem

Občané
k poctě 30. výročí
osvobození
ČSSR - SSSR
květen 1975

Poznámka

¹⁾ podle publikace *Cestou bojů k vítězství I. (1965)* a *Vlastivědného sborník okresu NJ 4/1997* byl Jeseník nad Odrou osvobozen 5. května 1945

Blahutovice (část Jeseníku nad Odrou)

Dne 7. května 1945 prošly sovětské jednotky po hlavní silnici; do obce odbočily jen ojedinělé hlídky, aby se přesvědčily, zda tam nejsou ukryti Němci. Blahutovice byly osvobozeny z okupace 8. května 1945¹⁾ bez boje, k dotyku mezi armádami došlo pouze prostřednictvím průzkumných hlídek, z nichž jedna zastřelila u obce dva německé vojáky.

Oběti německého fašismu a války v období 1938 - 1945 (kronika obce 1945 - 1973)

Za okupace byl ve vesnici oběšen jeden Polák a v koncentračním táboře umučen jeden Čech.

Za nesouhlas s vedením války v dopise rodičům byl na udání z Blahutovic zastřelen u svého útvaru jeden německý voják.

Památníky a pamětní desky

Pamětní deska osvobození z roku 1975 u hospody (viz foto vedle)

*Na věčnou paměť 30. výročí osvobození
sovětskou armádou 6. 5. 1945
a obnovení obce Blahutovic.
Vděční občané*

Pamětní deska obětí 2. světové války z roku 2001 (vlevo u vchodu do návesní kaple)

1939 - 1945

Pamětní deska německých občanů, padlých vojáků německé armády ze 2. světové války z roku 1945/1946, která byla umístěna na kapli z roku 1922, odstraněna a je ztracena; byla obnovena při opravě návesní kaple v roce 2001.

Die ehemaligen Blattendorfer gedenken der Opfer des Weltkrieges und aller Gewaltopfer dieser Zeit, sowie der folgenden Jahre. Die Opfer mahnen, den Frieden zu bewahren.

<i>Blaschke Adolf</i>	*1918
<i>Burkert Franz</i>	*1912
<i>Fadler Rudolf</i>	*1910
<i>Fritsch Alois</i>	*1897
<i>Gabriel Alois</i>	*1906
<i>Glumpler Alois</i>	*1907
<i>Kahlig Erwin</i>	*1914
<i>Keiner Franz</i>	*1913
<i>Kirchner Gottfried</i>	*1923
<i>Kirmaczek Ludwig</i>	*1908
<i>Langer Florian</i>	*1921
<i>Malcher Josef</i>	*1903
<i>Rabel Franz</i>	*1910
<i>Rabel Gottfried</i>	*1924
<i>Rabel Leopold</i>	*1921

<i>Repper Emil</i>	*1921
<i>Repper Otto</i>	*1918
<i>Thiem Josef</i>	*1915
<i>Wahn Adolf</i>	*1903
<i>Wahn Erwin</i>	*1925
<i>Rabel Marta</i>	*1926
<i>Beier Franz</i>	*1924
<i>Brosch Ferdinand</i>	*1894
<i>Kryl Marie</i>	*1897
<i>Wahn Johann</i>	*1895

Ruhet in Frieden

*Bývalí občané z Blahutovic památce obětí světové války a všech násilných obětí té doby a následujících let.
Tyto oběti nám připomínají nutnost chránit mír.*

Poznámka

¹⁾ publikace *Cestou bojů k vítězství I. (1965) a Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 - 1960 (1995) uvádí datum osvobození obce 6. května 1945, Vlastivědný sborník okresu NJ 4/1997 uvádí datum osvobození obce 7. května 1945, kronika obce 1945 - 1973 uvádí datum osvobození obce 5. května 1945.*

Hrabětica (část Jeseníku nad Odrou)

Hrabětica byly osvobozeny z okupace 7. května 1945¹⁾; osvobození proběhlo bez poškození objektů.

Poznámky

¹⁾ publikace Cestou bojů k vítězství I., 1965 ani Vlastivědný sborník okresu NJ 4/1997 osvobození obce neuvedly.

Hůrka (část Jeseníku nad Odrou)

Poslední dny před osvobozením projížděly obcí německé jednotky, při tom jeden unavený voják spadl z děla a byl usmrcen. Je pochován před místní návesní kaplí sv. Anny.

Hůrka byla osvobozena v neděli 6. května 1945¹⁾ bez boje (kronika).

Památníky a pamětní desky

Pamětní deska na latinském kříži vlevo u zahrady za čp. 3 na horním konci obce

*Václavka Hasalová
27. 7. 1923 + 27. 3. 1945
byla obětí II. světové války*

Václavka Hasalová z čp. 29 byla zastřelena při náletu sovětských stíhaček na vlak jedoucí ze Suchdolu nad Odrou do Jeseníku nad Odrou, když se vracela z práce domů.

Pamětní deska k 35. výročí osvobození obce
Samostatná mramorová deska na kvádrovém podstavci u hasičské zbrojnice s nápisem

*Občané obce na počest
35. výročí osvobození
1945 - 1980*

Poznámka

¹⁾ dle publikací Cestou bojů k vítězství I. (1965) i Vlastivědného sborníku okresu NJ 4/1997 a Historického místopisu Moravy a Slezska v letech 1848 - 1960 (1995) byla Hůrka osvobozena z okupace až v pondělí 7. května 1945.

Polouvsí (část Jeseníku nad Odrou)

Okupace obce začala dnem 10. října 1938.

K německé armádě odešlo z vesnice 90 německých mužů, z nichž ve válce padlo 19¹⁾.

Dne 5. května 1944 prchali kolem obce studenti, členové studentské odbojové skupiny, kteří uprchli ze zadržování na nádraží ve Valašském Meziříčí a zastřelili při tom policistu Františka Tvarůžka.

Bývalý německý starosta obce se je pokusil zadržet, došlo k přestřelce, starosta byl těžce raněn a byl rovněž zastřelen německý boják na dovolené

Rudolf Schramm, občan obce Polouvsí.

Dne 17. prosince 1944 byl nad obcí sestřelen americkým letectvem německý stíhací letoun Messerschmitt Bf 109 G-14 od německé jednotky Luftwaffe 15/IV/JG 300 „Wilde Sau“ a dne 4. prosince roku 2004 byly na katastru obce u řeky Luhy vykopány jeho trosky.

Byly také nalezeny ostatky pilota Luftwaffe Lt. Dietera Hanse Kaisera (*7. 9. 1922 Sankt Andreasberg), viz příspěvek Dozvuky války.

Polouvsí bylo osvobozeno z okupace 7. května 1945²⁾.

Pamětní desky

Pamětní deska osvobození Rudou armádou

Stojí v centru obce vedle nově opravené kapličky a nese nápis

Občané Polouvsí k poctě 30. výročí osvobození ČSSR-SSSR. Květen 1975

Poznámky

¹⁾ dle publikace *Kuhländchen, unvergessene Heimat* (s. 360) padlo během 2. světové války 7 vojáků (občanů německé národnosti z obce), podle kroniky obce (2. díl) nastoupilo do války 70 mužů, z nichž padlo 11 a 6 bylo nezvěstných

²⁾ publikace *Cestou bojů k vítězství I. (1965) a Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 - 1960 (1995) uvádějí datum osvobození Polouvsí 6. května 1945*

Jistebník

Okupace obce začala nedělí 9. října 1938.

Během 2. světové války padlo a bylo pohřešováno 134 vojáků (občané obce německé národnosti); k tomu přibýlo ještě dalších 25 obětí vysídlení v poválečném období.

V bojích za osvobození obce padlo 16 rudoarmějců a 7 německých vojáků; z civilního obyvatelstva zahynula Němka (Adela Knoppová z čp. 28) a 1 žena české národnosti (Marie Příbylová) byla těžce raněna do břicha a byly jí též utrženy tři prsty. Sovětští zajatci, kteří zemřeli koncem dubna 1945, byli pohřbeni na místním hřbitově a po exhumaci byly jejich ostatky převezeny na společný hřbitov v Hlučíně; němečtí vojáci byli pohřbeni ve společném hrobě vedle hřbitova.

Dělostřeleckou palbou bylo úplně zničeno 8 obytných domů a 3 stodoly, značně poškozeno bylo 9 obytných domů, 5 stodol, budova německé měšťanské školy, věž kostela, železniční trať a budova nádraží.

Podle výkazu ONV v Bílovci z doby po osvobození v roce 1945 (archiv stavebního odboru) bylo válkou

poškozeno 169 domů, z toho 12 bylo vypáleno do základů, 7 do základů zničeno, 20 zničeno na polovinu, 20 bylo schopno do opravy na podzim a 100 domů bylo poškozeno lehce.

Dne 1. května vyhodila ustupující německá armáda za sebou na dvou místech silnici mezi rybníky a rovněž železobetonový most přes Odru v Košatce, zapáleno byl skladiště zboží a náradí a zničeny dva menší silniční mosty a na několika místech byla také poškozena železniční trať.

Jistebník byl osvobozován z okupace 1. - 2. května 1945.

Památníky a pamětní desky

Bludný balvan před starou školou čp. 145 pod hřbitovem; pamětní deska byla odhalena 5. května 1950

Původně z něj byl památník Hanse Kudlicha (bronzová plaketa s reliéfní bustou); po 2. světové válce byl upraven na pomník padlých rudoarmějců; původní pamětní deska byla odstraněna v roce 1945 (viz foto na str. 14).

Nápisy na černých mramorových deskách:

*Čest a sláva
16. padlým ruským hrdinům
Zemřeli za naši svobodu*

*ČSR - CCCP
Věrnost za věrnost
1. a 2. května 1945*

Žulový pomník obětem fašismu vpravo nad cestou u ObÚ v oploceném areálu pohřební síně
Památník uprostřed skupiny vzrostlých tují a smrků nese nápis

*Obětem fašismu
1939-1945
Čest jejich památce*

Kunín

Osvobození obce zaplatilo životem několik rudoarmějců pod hukovickým kopcem, kteří byli pochováni u kaple v dolním konci Kunína¹⁾; po exhumaci byly jejich ostatky převezeny na hřbitov ve Frýdku, včetně dvou sovětských zajatců zastřelených Němci při pochodu smrti v únoru 1945.

Německých vojáků padlo sedm a byli pochováni na místech, kde zemřeli.

Dělostřeleckou palbou byl zpola zničen jeden dům, jeden dům byl těžce poškozen a na dalších domech a hospodářských zařízeních vznikly škody.

Kunín byl osvobozen z okupace v sobotu 5. května 1945²⁾.

Oběti německého fašismu a války v období 1938 - 1945 (Cestou bojů k vítězství I., 1965)

- Zifrová Marie, občanka německé národnosti, manželka řídicího učitele ve výslužbě, zatčena gestapem, odsouzena a popravena za výroky proti říši a Hitlerovi.

Památníky a pamětní desky

Památník RA před obecním úřadem s nápisem

*MÍR JE DAR,
KTERÝ PROSPÍVÁ VŠEM*

*NA PAMĚŤ
HRDINŮM
RUDOARMĚJCŮM
A VŠEM, KTEŘÍ
POLOŽILI ŽIVOTY
ZA NAŠI VLAST*

Poznámky

¹⁾ publikace *Cestou bojů k vítězství II.* (str. 526) uvádí počet 9 padlých rudoarmějců

²⁾ podle *Vlastivědného sborníku okresu NJ 4/1997* byl Kunín osvobozen z okupace 6. května 1945

Mankovice

Okupace obce začala 10. října 1938; v říjnu 1938 navštívil obec německý generál von Brauchitsch¹⁾.

Za okupace pracovalo u německých sedláků 20 francouzských a na 40 anglických zajatců. Dva angličtí zajatci zemřeli (jeden na zápal plic, druhý po úraze na pile) a jsou pochováni na místním hřbitově.

V zimě 1944 procházel přes obec transport tří až čtyř tisíc zajatých rudoarmějců, z nichž jedenáct zesláblých bylo zastřeleno a byli pochováni pod lípou směrem k samotě (Hospůdka).

Začátkem roku 1945 procházel obcí pěšky transport vězňů od Suchdolu nad Odrou a byli jednu noc ubytováni na velkostatku Dr. Viktora Bauera; dva zajatci se ukryli ve stodole a byli vojenským doprovodem ubiti.

Při osvobozovacích bojích o obec byly dělostřelectvem zasaženy a vyřazeny čtyři německé tanky a baterie dělostřelectva na horním konci u čp. 119 a vyhořely také 4 stodoly; padlo 41 rudoarmějců²⁾, z nichž 29 bylo pochováno na místním hřbitově ve společném hrobě, ostatní na různých místech obce.

Mankovice byly osvobozeny z okupace 6. května 1945.

V srpnu 1945 byly ostatky padlých rudoarmějců převezeny do společných hrobů.

Oběti německého fašismu a války v období 1938 - 1945 (evidence Hrabýnského památníku)

- Honka Vladimír (*31. 1. 1901, +3. 10. 1942 Oswiecim), člen ilegálního odbojového hnutí, zatčen za přechod hranic
- Kopečková Jana (*2. 9. 1903, +2. 6. 1942 Brno), popravena, členka ilegálního odbojového hnutí, zatčena za sabotáž

Památníky a pamětní desky

Památník 1. a 2. světové války na hřbitově u kostela
Navštívení P. Marie

Pravá část památníku (oběti 2. světové války)

Dona nobis pacem

*Na čestnou památku všem padlým
a pohřešovaným obyvatelům Mankovic*

*In ehrendem Gedenken für alle
gefallenen und vermißten Mankendorfer
1939-1945*

<i>Franz Wagner</i>	1915-1939
<i>Viktor Kutscher</i>	1917-1940
<i>Josef Hartig</i>	1913-1941
<i>Heinrich Riedel</i>	1920-1941
<i>Josef Schnörch</i>	1923-1941
<i>Franz Ohnhäuser</i>	1920-1942
<i>Gustav Christ</i>	1913-1942
<i>Karl Blaschke</i>	1918-1942
<i>Ferdinand Christ</i>	1922-1942
<i>Josef Czerny</i>	1923-1943
<i>Josef Dostal</i>	1907-1943
<i>Alfred Herforth</i>	1920-1943
<i>Franz Rohleder</i>	1917-1943
<i>Rudolf Kahlich</i>	1917-1943
<i>Josef Frank</i>	1920-1944
<i>Viktor Sturm</i>	1921-1944
<i>Karl Herforth</i>	1918-1944
<i>Alois Stach</i>	1902-1944
<i>Karl Gold</i>	1912-1944
<i>Alfred Kopetschke</i>	1900-1944
<i>Leo Bock</i>	1914-1944
<i>Hubert Gellner</i>	1926-1944
<i>Harry Stach</i>	1923-1944
<i>Adolf Schnörch</i>	1925-1944
<i>Franz Olbrich</i>	1912-1944
<i>Gerhard Gold</i>	1924-1944
<i>Josef Machatschek</i>	1926-1944
<i>Franz Tannenberger</i>	1918-1944
<i>Ferd. Halbgebauer</i>	1921-1945
<i>Josef Stach</i>	1922-1945
<i>Alfred Bernhauer</i>	1904-1945
<i>Heinrich Bernhauer</i>	1911-1945
<i>Kurt Friedrich</i>	1919-1945
<i>Erwin Eichler</i>	1926-1945
<i>Erwin Riedel</i>	1922-1945
<i>Siegfried Stach</i>	1926-1945
<i>Johann Stecker</i>	1904-1945
<i>Rudolf Kahlich</i>	1920-1945
<i>Wilhelm Beier</i>	1911-1945
<i>Rudolf Gold</i>	1904-1945
<i>Josef Tannenberger</i>	1911-1945
<i>Franz John</i>	1903-1945

Joh. 15 12 u. 13

Památník osvobození RA vlevo u silnice na Suchdol nad Odrou před mateřskou školou

Deska byl odhalena v roce 1960; zbudován z původního německého památníku (Kriegerdenkmal) z roku 1921.

Na
paměť osvobození
a
padlým hrdinům
9. 5. 1945 9. 5. 1960

Poznámky

¹⁾ *Walter von Brauchitsch (*4. 10. 1881, +18. 10. 1948) německý generál, zemřel v britském zajetí. V roce 1938 řídil obsazení Rakouska i Sudet, velel vojenským akcím ve Francii, Polsku a na Balkáně. V roce 1941 se postavil proti Hitlerovi a byl sesazen z funkce velitele.*

²⁾ *podle publikace Cestou bojů k vítězství II., 1965 (str. 526) padlo 54 rudoarmějců, uvádí se i 53*

Odry

Okupace města začala dnem 10. října 1938; německé vojsko se usadilo v zámku.

S příchodem německého vojska bylo zatčeno 22 osob (většinou komunistů a sociálních demokratů), kteří byli persekuováni po celou dobu okupace. Byli zde umístováni postupně váleční zajatci (Poláci, Angličané a rudoarmějci).

Před příchodem fronty sídlil v Odrách štáb německé Schörnerovy armády.

Rudá armáda zahájila útok na město trvalou dělostřeleckou palbou ve dnech 6. - 7. května 1945 a německá armáda vyklidila město bez boje, včetně místních částí České Vsi (Böhmische

Dorf), Hvězdové (Sternfeld) a Neumark (Neumark). Německá vojska však zničila dva mosty přes Odru.

Při osvobozování bylo touto palbou poškozeno na tři čtvrtiny domů, mnoho domů bylo zničeno úplně.

Padlo 24 rudoarmějců, počet německých vojáků nebyl zjištěn; podle matriky zahynulo 31 civilních osob, z nichž 13 skončilo sebevraždou¹⁾.

Město bylo z okupace osvobozeno 7. května 1945 po těžkých bojích a škodách.

Oběti německého fašismu a války v období 1938 - 1945 (evidence Hrabyňského památníku a Oderský zpravodaj 4/1995, příloha Vlastivědné listy 11, str. 45)

- Köhler Herman²⁾ (*23. 4. 1906, +březen 1945 Mauthausen), ilegální pracovník ÚV KS Rakouska, zastřelen

- Kuttler Otto (*2. 6. 1904, +leden 1945 Glogau), bratranec Elsy Stachové, člen ilegální odbojové skupiny německých antifasistů, jako německý voják pevnostní posádky zastřelen pro výstrahu, když byl obviněn a odsouzen za rozvracení morálky hitlerovské armády (rozsudek vykonán druhý den po odsouzení)

- Stachová Elsa (*22. 3. 1904, +13. 1. 1945 Nový Jičín), umučena ve vězení; členka KSČ, členka ilegální odbojové skupiny německých antifasistů

- Tempus Jan (*6. 3. 1893, +prosinec 1944 Nový Jičín), sebevražda ve vězení; člen KSČ, člen ilegální odbojové skupiny německých antifasistů. Za organizovanou pomoc potřebným

antifašistickým rodinám si již předtím odpykal 19 měsíců vězení na Mírově.

- Unger Karel (*29. 6. 1906, +1940 Mauthausen), člen odbojové skupiny německých antifašistů, popraven

Památníky a pamětní desky

Památník padlých v Odrách z roku 1945 v parčíku u Odry pod hřbitovem

Původně se památník jmenoval Památník rudoarmějců a měl dva svislé sloupy nahore překryté kamenným překladem černé barvy s červenou pěticípou hvězdou; byl slavnostně odhalen v květnu 1945, přejmenován byl v roce 1989.

Je to společná hrobka 19 padlých rudoarmějců; jako poslední zde byly v roce 2002 uloženy ostatky sovětského vojáka nalezené v lese nedaleko města.

Autorem návrhu byl tehdejší student Vysoké školy lesnické Věroslav Heyda.

Památník nese nápis

OBĚTEM VÁLKY 1939 - 1945
1945

Pamětní deska v bývalém zámeckém parku (nyní Park 7. května), odhalen 7. května 1985 (viz foto vpravo).

Balvan droby s polohou slepenců z jakubčovického kamenolomu s bronzovou tabulkou a nápisem

Park 7. května
7. 5. 1985

Deska na hřbitově s německo-českým nápisem (foto na str. 16)

*In bleibender Erinnerung
an die ehemaligen deutschen Bürger
der Stadt Odrau und im Gedenken
an die Opfer der beiden Weltkriege*

*V trvalou vzpomínku
na bývalé německé občany města Oder
a na památku obětí obou světových
válek
1999*

Poznámky

- ¹⁾ publikace *Cestou bojů k vítězství II.*, 1965 (str. 526) uvádí 9 civilních obyvatel a 13 osob zahynulých sebevraždou
- ²⁾ Köhler Herman, podle *Almanachu obětí nacismu okresu Nový Jičín*, OÚ 1998 (str. 121) se narodil v roce 1906

Dobešov (část Oder)

Ve 2. světové válce padlo nebo bylo pohřešováno 32 německých občanů; v německé armádě sloužilo tehdy 100 mužů. Těsně před osvobozením bydlel na čp. 1 (rychta) polní maršál Ernest Schörner.

Na území obce padli tři rudoarmějci, dva němečtí vojáci a dělostřelbou byly zničeny čtyři usedlosti (obytné domy, stodoly a hospodářské budovy), těžce byla poškozena stodola a chlév, lehce tři domy, dva chlévy a dvě stodoly. Po válce byli tři muži zavražděni, jedna žena zahynula na útěku a jeden muž byl odvezen Rusy.

Dobešov byl osvobozen z okupace 7. května 1945.

Oběti německého fašismu a války v období 1938 - 1945 (Cestou bojů k vítězství II., 1965)

Dne 3. května 1945 procházel vesnicí transport zbědovaných zajatců z Nového Jičína, kteří šli do Lipné k přenocování. Vyhladovělá skupina zajatců vnikla do sklepa hospodářské usedlosti a hledala tam potravu, při čemž je přistihla německá selka Aloisie Müková a jednoho vězně utloukla řepou k smrti; před příchodem Rudé armády spáchala sebevraždu.

Kamenka (část Oder)

Při osvobozování padli 2 rudoarmějci a několik německých vojáků; rudoarmějci byli pohřbeni před vchodem do kaple a po exhumaci v únoru 1946 byli převezeni na hřbitov do Opavy.

Podle záznamů spálovské kroniky již dne 4. května 1945 vyhořely usedlosti čp. 55.

Zarytý nacističtí Franz Löw z čp. 55 otrávil na útěku sebe i celou rodinu a jeho usedlost lehla popelem. Přímo při přechodu fronty byly zničeny další usedlosti čp. 54 (Ferdinand Olbrich), čp. 3 (Emil Tengler), čp. 92 (Josef Pauler), čp. 34 (Otto Olbrich), čp. 4 (Aurelie Schwarzová), čp. 30 (Marie Paulerová), čp. 81 (Adolf Blokesch) a čp. 93 (Franz Pauler), čp. 15 (Schenkova), hospodářské budovy čp. 14 (Marie Manská) a stáje čp. 13 (Anna Anlaufová).

Přímým zásahem dělostřeleckých granátů byly poškozeny budovy čp. 48, čp. 9, čp. 1, čp. 84 (požární zbrojnice) a čp. 86 (škola). Po několika dnech vyhořely ještě usedlosti čp. 56 (Ferdinand Malcher), čp. 58 (Josef Malcher), čp. 57 (Franz Pauler) a čp. 59 (Alois Pauler); na katastru obce bylo nalezeno množství munice.

Kamenka byla osvobozena z okupace 4. května 1945.

Dne 5. května 1946 byl odhalen **památník**, jenž vystavěl předseda prvního MNV Josef Pastušek.

Klokočůvek (část Oder)

Z obce se zúčastnilo války v německé armádě 57 mužů, z nichž padlo na ruských frontách 15 vojáků a jeden na italské frontě.

Osvobozovací boje způsobily značné škody na budovách, nejvíce poškozena byla škola.

Klokočůvek byl osvobozen z okupace 6. května 1945.

Loučky (část Oder)

V boji padl jeden rudoarmějce, jenž byl pochován na zahradě u čp. 3; v roce 1946 byly jeho exhumované ostatky převezeny na ústřední hřbitov do Opavy.

Padli také asi čtyři Němci, kteří byli pochováni

za stodolou Antonína Malého.

Při osvobození bylo zasaženo pět domů dělostřeleckými granáty; větší boj byl sveden u Odry.

Loučky byly osvobozeny z okupace 6. května 1945, stejně jako **Nová Ves**.

Památníky a pamětní desky

Pamětní deska na MŠ čp. 233 od ostravského sochaře Otakara Vávry s textem

*Zásluhou naší osvoboditelky
Rudé armády
byla tato obec
osídlena českým lidem
v revolučním roce
1945
Vávra/Ostrava*

Pohoř (část Oder)

Pohoř byla osvobozena z okupace dne 6. května 1945¹⁾.

Válečné oběti občanů (Kuhländchen, unvergessene Heimat 1998)

V roce 1944 padl letec, německý stíhač, poručík Leopold Münster, nositel rytířského kříže s dubovými ratolestmi, rodák z Pohoře. Byl pohřben v nově zbudované hrobce na zdejším hřbitově.

Památníky a pamětní desky

Mohyla padlým skautům za 2. světové války v pohořských lesích na Slibové skalce.

Mohylu vybudovali společně Junácký oddíl ze Suchdolu n. O. včetně „bývalých“ starších členů a trampská osada JESTŘÁB ze Suchdolu n. O. Pamětní desku navrhli Daniel Říčan a Vlastimil Olšovský a zhotovil ji kameník Otto Mader.

Mohyla byla založena 7. září 1996 u příležitosti šedesáti let vzniku skautingu v Suchdole n. O. na počest popravených suchdolských skautů Rudolfa Olšovského (Admirál) a Bohumila Strnadla (Anténa).

Mohyla vznikla na památném místě neodmyslitelně spjatém se suchdolským skautingem, neboť zde již v období první republiky „Junáci“ tábořili a celé generace skautů zde skládaly svůj slib. Od toho také skautské pojmenování místa „Slibová skalka“.

Poznámka

¹⁾ podle obecní kroniky byla obec osvobozena 5. května 1945

Tošovice (část Oder)

Během 2. světové války padlo 23 vojáků (občané německé národnosti).

Obec byla osvobozena z okupace dne 5. května 1945; dělostřeleckým granátem byl zbořen štít usedlosti čp. 46, poškozena zeď čp. 52 a ostatní usedlosti měly vytlučena okna a prostřílené střechy.

Za osvobozovacích bojů přišlo o život 8 rudoarmějců a 9 německých vojáků; rudoarmějci byli pochováni: jeden na místním hřbitově, jeden na zahradě usedlosti čp. 18, jeden na zahradě velkostatku,

na školní zahradě a na zahradě usedlostí čp. 33 a 46 a dva na zahradě usedlosti čp. 50, jejich ostatky byly exhumovány v lednu 1946 a převezeny na hřbitov v Opavě.

Němečtí vojáci byli zakopáni ve výběhu velkostatku za stájemi hovězího dobytka.

Tošovice byly osvobozeny z okupace 2. května 1945¹⁾.

Poznámka

¹⁾ je uváděno i datum osvobození 5. května 1945

Veselí (část Oder)

Celkem padlo 15 občanů obce většinou při bojích na ruských frontách¹⁾. Dne 15. března 1939 byl těžce raněn do břicha Emil Dvorský, který se jako německý voják zúčastnil přepadení místeckých ka-

sáren. Dne 31. května 1939 narukovalo do německé armády 25 mužů (ročník 1906 - 1917) a pak 21. června 1939 dalších 6 mužů (ročník 1918 - 1920). V tažení proti Polsku byl zabit občan

obce, německý voják Ferdinand Dvorský. V roce 1945 zastřelil nacisty Josef Fadle ruského zajatce Nastěrenka, který uprchl z oderského zajateckého tábora. Těsně před příchodem fronty utekli někteří němečtí občané směrem na Potštát, při čemž byl při leteckém útoku zabit jeden chlapec.

Za osvobozovacích bojů neměli rudoarmějci žádné ztráty, na katastru obce padl pouze jeden německý voják, který byl pohřben u silnice k Odrám.

Veselí bylo osvobozeno z okupace 7. května 1945.

Vítovka (část Oder)

Během 2. světové války padlo 19 vojáků (občané německé národnosti).

V květnu 1945 byla usmrcena granátem Marie Rolederová z čp. 20, Theresia Manasek z čp. 8 zahynula za bojů při přechodu fronty, Franz Jankowsky z čp. 12 byl zastřelen jedním z českých obyvatelů a Josef Kneifel z čp. 3 zemřel roce 1946 v opavském vězení.

Za osvobozovacích bojů vyhořel jeden dům.

Oběti německého fašismu a války v období 1938 - 1945 (Cestou bojů k vítězství II., 1965)

- Gregorová Marie, byla dne 20. dubna 1945 usmrcena i se svým synem výbuchem bomby

Poznámka

¹⁾ podle publikace *Kuhländchen, unvergessene Heimat 1998 (s. 452) zahynulo na různých frontách celkem 23 občanů obce - při návratu z fronty v roce 1945 byl z vlaku vyhozen a zabit fanatickými Čechy bývalý německý voják Maria Ohnheiser.*

Vítovka (Vítberk) byla osvobozena z okupace 6. května 1945¹⁾.

Poznámka

¹⁾ publikace *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 - 1960 (1995) uvádí osvobození Vítovky 5. května 1945, publikace Cestou bojů k vítězství I. (1965) datum osvobození Vítovky neuvádí*

Petřvaldík (součást Petřvaldu)

Okupace obce začala dnem 10. října 1938; obec byla začleněna do 5. záborového pásma.

Při osvobozování obce padlo 5 rudoarmějců, kteří byli pietně pochováni ve školní zahradě a na pozemcích Josefa Hrabovského a Jar. Langra; po exhumaci byly jejich ostatky uloženy na hřbitově ve Frýdku. V obci bylo pochováno osm německých vojáků v místech, kde padli (jeden byl pochován

na školní zahradě).

Při osvobozování shořela jedna stodola, řada budov byla poškozena (nejvíce hostinec a domek Vítězslava Hajdučka) a také padl 1 civilní občan.

Petřvaldík byl osvobozen z okupace 2. května 1945.

Oběti německého fašismu a války v období 1938 - 1945 (evidence Hrabýnského památníku)

- Krečmer Jan (*5. 12. 1921, + 20. 8. 1942 Oswiecim), zatčen v březnu 1941 gestapem jako člen ilegálního odbojového hnutí (Cestou bojů k vítězství II., 1965)
- Mácha Oldřich, zraněn při sběru zanechaných zbraní a střeliva (byl zabit pančevovou pěstí), zemřel na vykrvácení

Účast v zahraničních armádách (POODŘÍ 3/2002 a Cestou bojů k vítězství II., 1965)

- Hrabovský Jaroslav (*20. 8. 1895¹⁾ na čp. 26, +7. 3. 1951), ruský legionář, brigádní generál, plk. generálního štábu z 1. republiky, velitel čsl. pěšího pluku č. 3 ve Francii v roce 1940, účastník bojů o osvobození Slovenska roku 1944. Po osvobození působil na MNO v Praze a pak jako generál čs. armády v Olomouci; od 18. ledna 1947 čestný občan obce. Držitel československých, anglických a sovětských vyznamenání.

Památníky a pamětní desky

Pískovcový **pomník 1. a 2. světové války** z roku 1932 od akad. sochaře Juraně z Příbora; opravován roku 2000. Památník je na rozcestí Petřvald

– Albrechticky uprostřed obce.

Dolní seznam na pravém panelu (černá mramorová deska)

1938 - 1945

Langer Maxmilian²⁾

Krečmer Jan³⁾

Mácha Oldřich

Šrámek Albert⁴⁾

Poznámky

¹⁾ podle Almanachu obětí nacismu okresu Nový Jičín, 1998 (str. 139) se narodil 23. 8. 1895

²⁾ padl již v roce 1938 při záboru Sudet

³⁾ zemřel v roce 1939 v Mauthausenu

⁴⁾ byl zasažen pravděpodobně zbloudilou střelou a na místě zemřel

Polanka nad Odrou (část Ostravy)

Okupace obce začala dnem 10. října 1938; dne 28. října 1940 byla obec připojena ke Klimkovicím a nazvána Königsberg II.

Při osvobozovacích bojích byli zraněni rudoarmějci N. N. Krivenko z Ukrajiny a velitel průzkumné čety Iraklij Levanovič Kandareli z Gruzie. V bojích o obec zahynulo 14 civilních obyvatel.

Podle výkazu ONV v Bílovci z doby po osvobození v roce 1945 (archiv stavebního odboru) bylo při osvobozování poškozeno 634 domů; při ústupu zničila německá vojska most přes Odru.

Během osvobozovací bojů zahynuli Ladislav Besta, Josef Honěk st., Adolf Kučera, Milouš Kučera, František Neuvirt, Josef Vavroš a Miroslav Vavroš.

Polanka nad Odrou byla osvobozena z okupace 30. dubna 1945¹⁾.

Oběti německého fašismu a války v období 1938 - 1945 (evidence Hrabyňského památníku a Polanský zpravodaj)

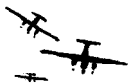
- Albert Kubica (*16. 8. 1905, +4. 4. 1943 Oswiecim), člen ilegální odbojové organizace KSČ
- Jaroslav Lihotský (*1917, +16. 10. 1942 Groß Rossen, Polsko), příslušník ilegálního odbojového hnutí, rozšiřoval protinacistické letáky (Polanský zpravodaj 5/2005)
- Zdeněk Bílý, Eduard Kubica ml. a Jan Mrázek, zahynuli při bombardování (Polanský zpravodaj 3/duben 2005)
- Zdeněk Bílý (*8. 10. 1927), zahynul v koncentračním táboře
- Josef Blažej (*31. 1. 1905), učitel, zahynul v koncentračním táboře
- Otakar Doležal²⁾
- Václav Figala, 21 let (+29. 8. 1944 Ostrava), zahynul při bombardování
- Josef Honěk (*5. 1. 1915), zahynul v koncentračním táboře
- Františka Hoňková (*7. 4. 1916), zahynula v koncentračním táboře
- Josef Kavala (*21. 2. 1889), zahynul v koncentračním táboře
- Čeněk Kubica (*1. 2. 1887, +30. 4. 1945), zasažen německou střelou při hašení požáru domku vedle obecní kaple

- Eduard Kubica ml. z čp. 301, zabit při náletu ve Štýrsku na povinném pracovním nasazení
- Alois Nedvídek (*3. 7. 1895), zahynul v koncentračním táboře
- Bohumil Polášek, zahynul v koncentračním táboře
- Emanuel Rosenblum, člen židovské rodiny, zahynul v koncentračním táboře v plynové komoře
- Jindřich Rosenblum, člen židovské rodiny, zahynul v koncentračním táboře v plynové komoře
- Josef Rosenblum, člen židovské rodiny, zahynul v koncentračním táboře v plynové komoře
- Rozalie Rosenblumová, členka židovské rodiny, zahynula v koncentračním táboře v plynové komoře (Cestou bojů k vítězství II., 1965)

Účast v zahraničních armádách (Vojenské osobnosti čs. odboje 1939 - 1945, VHÚ Praha 2005)

- František Veverka (*18. 6. 1919, +29. 10. 1982), pplk in memoriam, sloužil 1939 - 1945 v RAF jako letec-palubní střelec, po válce se vrátil do rodné obce. Emigroval přes Polsko do Francie, sloužil v cizinecké legii a po vypuknutí války

byl zařazen 11. rotě 1. čs. pěšího pluku, pak jako řidič u divizní pěchoty přešel do Anglie a na vlastní žádost byl přeřazen k letectvu. Byl vážně zraněn v leteckém souboji nad Atlantikem 7. října 1943; postupně byl povyšován (28. 7. 1944) až do hodnosti Warrant Officer (štábní rtm. letectva v záloze), ve vlasti do na poručíka letectva v záloze (6. 10. 1950).

- Zdeněk Kovalčík (*1920, +18. 12. 1945 Ostrava), odešel 12. října 1943 společně s Milošem a Ladislavem Neuvirtem z Klimkovic přes Bílý Kříž na Slovensko; v Tepličce nad Váhom vstoupili do odbojové skupiny Ondreje Ďungelma. Když je hledalo gestapo, vydali se na cestu do SSSR, avšak u Perečina ve vesničce Szimirg byli 13. 11. 1943 zatčeni, eskortováni do Užhorodu a tam vyslýcháni a týráni; na Štědrý den se pokusili o útěk, který se nezdařil. Kovalčík byl raněn, po ošetření v nemocnici postaven 25. 2. 1944 před soud a odsouzen na sedm měsíců do vězení v Užhorodě, odkud byl 9. dubna transportován do Szekesfehervaru a pak 30. 11. 1944 převezen do koncentračního tábora v Budapešti a odtud 12. 11. 1944 do Györu, kde se dočkal osvobození Rudou armádou 28. 3. 1944 a účastnil se pouličních bojů. S Rudou armádou se vrátil přes Komárno, Bratislavu, Uherský Brod, Luhačovice a Vsetín do Polanky dne 11. 5. 1945. Byl jmenován velitelem národní stráže a zemřel 18. 12. 1945 na následky věznění.

Památníky a pamětní desky

Pamětní deska na ZŠ (1. - 5. ročník) a ZUŠ Heleny Salichové (stará škola z roku 1905), ulice 1. května čp. 330. Deska byla odhalena 28. dubna 1955.

*Na věčnou paměť
obětí vítězné sovětské armády.
K 10. výročí od osvobození naší vlasti
věnuje obec Polanka n./O.*

*Tato škola zapálená a zničená
30. 4. 1945 fašistickými okupanty
byla místními občany
znovu vybudována v r. 1948
30. 5. 1945 30. 4. 1955*

Pamětní deska na hasičské zbrojnici, ulice 1. května čp. 292

*Čeněk Kubica, 1. 2. 1887
padl při osvobozovacích bojích
věren hasičskému ideálu:
„Pomoc bližnímu!“
30. dubna 1945
Čest jeho památce*

Čeněk Kubica byl smrtelně raněn při hašení požáru v průběhu osvobozovacích bojů v Dolní Polance vedle obecní kaple, což se stalo 30. dubna 1945 (Polanský zpravodaj 5/2005).

Bludný balvan (2. polovina) v urnovém háji na hřbitově (foto vlevo)

Nápis na desce v čelní straně bludného balvanu

*Žili jsme pro radost,
ať proto smutek nikdy není
spojován s našim jménem
J. Fučík*

Pomník padlých 1. a 2. světové války na hřbitově (foto str. 21)

- oběti 2. světové války - 1939 - 1945

*Besta Ladislav
Honěk Josef st.
Kučera Miloš
Rosenblum Josef
Bílý Zdeněk
Hoňková Františka
Mrázek Jan
Rosenblumová Rozalíe
Blažej Josef
Kavala Josef
Nedvídek Alois
Studeník Oldřich
Figala Václav
Král Jiří, mjr
*Neuvirt František
Tomášek Bohumil
*Franek František
Kubica Čeněk
Polášek Bohumil
Tomášek Josef
*Golda František
Kubica Eduard ml.
Rosenblum Emanuel
*Vavroš Josef
Honěk Josef*

Kučera Alois
Rosenblum Jindřich
*Vavroš Miloš

* bez bližších údajů, ostatní viz Oběti německého fašismu a války v období 1938 - 1945

Malá kovová **pamětní deska** vlevo od vchodu v průčelní stěně Frankovy hřbitovní kaple.

Padlí němečtí vojáci ve 2. světové válce na katastru Polanky nad Odrou.

Zde odpočívá 81 německých vojáků, kteří padli nasklonku II. světové války poblíž obce Polanka nad Odrou. Jejich potomci budou usilovat o to, aby k žádné podobné válce již nikdy nedošlo.

Hier ruhen 81 deutsche Soldaten, die am Ende des II. Weltkriegs in der Umgebung von Polanka nad Odrou gefallen sind.

Ihre Nachfahren werden dafür sorgen, dass es nie mehr zu einem ähnlichen Krieg kommen wird.

Podle seznamu padlých uvedených na této pamětní tabuli je jejich skutečný počet 82.

Poznámky

¹⁾ podle Polanského zpravodaje 4/1995 (str. 2) byla osvobozena 29. dubna 1945 Dolní Polanka a 1. května Horní Polanka

²⁾ Doležel Otakar, uvádí ho kronikář Mgr. Jaroslav Král v Polanském zpravodaji 3/duben 1995 (str. 2) jako oběť koncentračního tábora (není zapsán na hřbitovní pamětní tabuli 1939 - 1945)

Polanka nad Odrou (osada Janová)

Při osvobozování položilo život 15 rudoarmějců, kteří byli pohřbeni na polanském hřbitově a v roce 1946 byly jejich ostatky převezeny na hřbitov do Hlučína; z civilního obyvatelstva tehdy přišlo o život 14 občanů a nalezeno bylo 30 mrtvých německých vojáků.

Osada byla osvobozena v sobotu 28. dubna 1945.

Účast v zahraničních armádách (evidence Hrabýnského památníku a Po stopách Jiřího Krále, 1970)

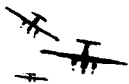
- Král Jiří, plk. in memoriam (*15. 3. 1910, +8. 6. 1940 u Monneville, Francie)

Čs. letec ve Francii, pilot stihacího letounu B-152, zahynul 8. června 1940 při seskoku padákem u obce Monneville v okrese Oise ve Francii po boji s přesilou 12 německých stíhaček. Později byly jeho ostatky převezeny na vojenský hřbitov v La Targette. Byl zakladatelem našeho zahraničního odboje v Krakově v roce 1939 a velitelem první čs. vojenské skupiny v zahraničí; do odboje odešel v hodnosti nadporučíka, in memoriam byl postupně povyšován až do hodnosti plukovníka.

Portrét npor. Jiřího Krále je na čsl. známkách z roku 1945 vydaných v Anglii.

Památníky a pamětní desky

Pamětní deska na bývalé hasičské zbrojnici, Janová, Ostravská čp. 1200, odhalena 2. července 1950 s nápisem

Na paměť padlým bratřím/1939-1945

Jiří Král/major letectva/15. 3. 1910, padl 8. 6. 1940

Josef Tomášek/22. 3. 1891, odvečen 29. 4. 1945

Bohumil Tomášek/17. 11. 1922, odvečen 29. 4. 1945

Rodina Tomášková byla zatčena gestapem za ukrývání zraněného rudoarmějce a jeho ruské ošetřovatelky; byli odvezeni k polnímu soudu do Klimkovic-Langova, kde byli Josef Tomášek a jeho syn Bohumil odsouzeni k smrti a poté pravděpodobně v Olbramicích zastřeleni, manželka Tomášková a její dvě dcery, Božena a Vojtěška, byly osvobozeny.

Pamětní deska na rodném domku Jiřího Krále, Janová, Ostravská čp. 352

Deska byla odhalena 30. srpna 1970 (uložena prst z hrobu).

*V tomto domě/se narodil 15. 3. 1910/
mjr. let./JIŘÍ KRÁL/první velitel
čs. voj. jednotky/v Krakově r. 1939/padl
8. 6. 1940 ve Francii*

V pravé části je portrétní reliéf Jiřího Krále v uniformě čs. armády od I. Ondrucha.

Hlaveň samohybného děla jako památník konce 2. světové války, ulice K lípě proti zahradě čp. 733 u Lípy svobody

Hlaveň německého pásového samohybného děla urazili Rusové střelbou z protitankového kanonu.

Proskovice (část Ostravy)

Za okupace patřila obec do Protektorátu Čechy a Morava; v roce 1941 připadla obec k politickému okresu Frýdek-Místek.

Podle kroniky obce zahynuli při osvobozovacích

bojích o obec také tři vojáci Rudé armády, v roce 1946 byly jejich ostatky převezeny na hřbitov do Frýdku.

Z poloviny byl poškozen jeden dům a jedna hospodářská budova, lehce bylo poškozeno 45 domů a 5 hospodářských budov.

Při osvobozovacích bojích byli raněni Vladimír Balcar, Vladimír Běl a Vlastimil Matěj (podlehl zranění 11. 5. 1945).

Proskovice byly osvobozeny z okupace 1. května 1945.

Oběti německého fašismu a války v období 1938 - 1945 (Pamětní kniha obce Proskovice 1938 - 1974)

- Foltá František (+6. 1. 1945 Tichá u Frenštátu), dělník z čp. 55 vězněn 6 týdnů v roce 1941 a propuštěn.

Znovu byl odsouzen 30. 4. 1942 k 11 měsícům vězení, avšak před trestem uprchl do Tiché u Frenštátu pod Radhoštěm. Jeho případ nebyl dosud objasněn (Proskovice 1394 - 1994).

Památníky a pamětní desky

Pomník obětem 1. a 2. světové války z roku 1950 se nalézá v parčíku na rohu ulic Světlovské a Staroveské. Pomník od akad. sochaře R. Vávry, který byl slavnostně odhalen 6. května 1951; na vrcholu vysokého kvádru, obloženého mramorovými deskami, je alegorická postava Vítězství; po stranách vysoké kovové vlajkové stožáry.

- nápis vpředu -

Z oběti hrdinů vznikla naše svoboda

Tělžikov Grigorij Petrovič 1912

Chadějev Safin Valejevič 1913

Solomacha Pavel Vasilevič 1923

Nikolaj

Padli v boji za naši vlast 2. 5. 1945

- nápis vzadu -

Zbudováno péčí SBS Proskovice 1950

- nápis vpravo -

1939 - 1945

Cvrkal Josef	Kunc Rudolf
Harabiš Čeněk	Kunc Vladimír
Hložanka Jindřich	Matěj Jaroslav
Hořínek Gustav	Matěj Vlastimil
Koutný František	Ranocha Alois
Kubica Albert	Slavík Alfons
Sunek Josef	
Folta František	

Pamětní deska na sokolovně čp. 41/91 vpravo ve Světlovské ulici s textem

František Koutný/21. 5. 1899, popr 24. 9. 1942
Berlín

Jaroslav Matěj/25. 8. 1902, popr 24. 9. 1942
Berlín

Alois Ranocha/25. 3. 1914, umuč 12. 11. 1941
Mauthausen

Pamětní deska vpravo na sev. stěně kostela sv. Floriána nese jména (viz foto vpravo)

Oběti světové války 1939-1945

Umučení v Mauthausenu

Cvrkal Josef	*26. 9. 1901	+29. 12. 1941
Sunek Josef	*3. 6. 1913	+22. 12. 1941
Kunc Vladimír	*17. 11. 1912	+6. 1. 1942
Kunc Rudolf	*5. 4. 1909	+22. 7. 1942
Ranocha Alois	*25. 3. 1914	+12. 11. 1941
Hořínek Gustav	*23. 5. 1912	+20. 4. 1942

Popraveni v Berlíně

Matěj Jaroslav	*25. 8. 1902	+24. 9. 1942
Koutný František	*21. 5. 1899	+24. 9. 1942

umučen v Osvětimě

Kubica Albert	*16. 9. 1905	+4. 4. 1943
---------------	--------------	-------------

Zemřeli ve vězení a ilegalitě

Slavík Alfons	*26. 9. 1900
Harabiš Čeněk	*26. 5. 1908

Oběti osvobozovacích bojů

Matěj Vlastimil	*19. 7. 1919	+11. 5. 1945
Hložanka Jindřich	*8. 7. 1905	+29. 8. 1944

Pustějov

Při legální návštěvě své nemocné matky byl zatčen bývalý farář P. Mikuláš Šindelář (předtím vypovězen z Protektorátu). Byl vězněn v koncentračním táboře Dachau a domů se vrátil až v roce 1945.

Při osvobozovacích bojích o obec padlo 46 rudoarmějců a zahynulo 5 civilních osob (z toho dvě děti)¹⁾.

Dělostřeleckou palbou bylo poškozeno 9 domů těžce a 183 lehce a zasažena věž kostela sv. Maří Magdalény.

Pustějov byl osvobozen z okupace 3. května 1945²⁾.

Účast v zahraničních armádách (Almanach obětí nacismu okresu NJ 1998)

- Macháček Ludvík (*1. 10. 1920)

Pozn.: viz *Vzpomínky Ludvíka Macháčka v tomto čísle.*

abychom my
mohli žít
1938 - 1945

Památníky a pamětní desky

Památník obětem 2. světové války z června 1945 na svahu pod kostelem sv. Maří Magdalény s nápisem (foto str. 25, památník dole).

*Nezapomeneme
těch kteří padli*

Poznámky

¹⁾ podle publikace *Cestou bojů k vítězství II., 1965 (str. 526) padlo 80 německých vojáků (odhad) a tři civilní obyvatelé*

²⁾ podle publikace *Cestou bojů k vítězství I. (1965) a Vlastivědného sborníku NJ 4/1967 byl Pustějov osvobozen až 4. května 1945*

Spálov

Do německé armády narukovalo jen 10 německých občanů a z toho dva padli.

Dne 7. července 1944 přeletělo přes obec havarující americké letadlo, ze kterého vyskočil velitel a tři letci; všichni byli pochyťáni a o jejich osudu není nic známo; letoun spadl u Milovan.

Dne 4. května 1945 bylo v horní zámecké zahradě zastřeleno 7 německých důstojníků¹⁾ za to, že odmítli dále bojovat. Při bojích o Spálov padlo 23 vojáků RA a 34 vojáků německých a 5 civilních obyvatel, vyhořela usedlost čp. 190, stodola u čp. 42 a Zástružný mlýn čp. 122 na Odře (proti Klokočůvku); německá armáda vyhodila i most přes Odru u Spálovského mlýna.

Spálov byl osvobozen z okupace 7. května 1945 po těžkém boji pěchoty a dělostřelectva.

Oběti německého fašismu a války v období 1938 - 1945 (evidence Hrabyňského památníku, *(s.) doplněno o údaje publikace Spálov v minulosti i současnosti, 2002

- Oskar Jiljí Adler (*20. 2. 1892), příslušník ilegální skupiny německých antifašistů v Odrách, nezvěstný *(s. 93) Adler Oskar Jiljí (+1942 Ljubljana), bratr níže uvedené Elvíry Hajchlové, židovského původu. Odvečen již v roce 1942 a v témže roce zahynul; podle Almanachu obětí nacismu v okrese NJ 1998 (s. 126) byl zatčen v roce 1941 a od té doby nezvěstný.
- Elvíra Hajchlová (*17. 10. 1894, +30. 10. 1944 Oswiecim), členka ilegální odbojové skupiny německých antifašistů, *(s. 93) Hajchlová Elvíra, rozená Adlerová, židovka, majitelka obchodu a hostince čp. 62. Zatčena v roce 1944; podle Almanachu obětí nacismu v okrese NJ 1998 (s. 127) nesprávně jménem Hojchlová jako členka oderské skupiny německých antifašistů.
- Antonín Klezla (*4. 1. 1894, +8. 5. 1945 Svitavy), zemřel na následky těžkého zranění, účastník osvobozovacích bojů, *(s. 94) z čp. 6, zraněn ruským dělostřeleckým granátem a svému zranění podlehl v nemocnici.
- *(s. 93) Aloisie Kroupová z čp. 198, rozená Holišová (*9. 9. 1909, +13. 1. 1943 Dressden),

zastřelena v souvislosti s činností Jana Tilla

*(s. 94) Josef Schmied, německý občan, účastník osvobozovacích bojů, zastřelen nešťastnou náhodou při osvobozování

- Michal Šíma (*25. 6. 1913, +8. 5. 1945), zemřel na následky těžkého zranění, účastník osvobozovacích bojů, *(s. 94) Šíma Michal, zastřelen nešťastnou náhodou při osvobozovacích bojích.

*(s. 93) Alois Till z čp. 237, legionář (*12. 2. 1894, + v roce 1943 Berlin, popraven), člen ilegálního odbojového hnutí

- Jan Till (*27. 12. 1922, +8. 7. 1943 Praha), popraven, člen ilegálního odbojového hnutí

*(s. 93) Till (Tyl) Jan, bytem v Praze (*1915, +8. 7. 1943 Praha), jedenadvacetiletý syn výše uvedeného Aloise Tilla. Zastřelen pro zcizování potravinových lístků, které zdarma dával potřebným rodinám. Podle publikace *Cestou bojů k vítězství II.* (s. 451) byl při výslechu krutě týrán, avšak nikoho se svých spolupracovníků neprozradil.

- Václav Till (*9. 9. 1915, +5. 2. 1940 Ostrava), sebevražda při zatýkání gestapem; člen KSČ, člen ilegální odbojové organizace KSČ

*(s. 93) Václav Tyl z čp. 214 (+5. 11. 1940 Ostrava, sebevražda). Za podporu podpisové akce (listopad) 1938 a vypuštění Spálova ze záboru a za připojení obce k českému Hranicku byl v Potštátě zbit a násilím nucen k udávání spoluobčanů, avšak podařilo se mu uprchnout a v Hranicích vstoupil do čs. vojska. Po vyhlášení protektorátu 15. března 1939 pak odešel pracovat do Ostravy, kde spáchal sebevraždu, když se jako komunista dozvěděl o mírové smlouvě mezi nacistickým Německem a SSSR.

- Antonín Verner (*1. 6. 1868, +7. 5. 1945), zabit při osvobozování obce, zastřelen nešťastnou náhodou při osvobozování obce, *(s. 94) Antonín Werner.

- Vojtěch Zelc (*30. 5. 1887, +28. 5. 1942, popraven v Brně), člen ilegálního odbojového hnutí, *(s. 93) Vojtěch Zelc, praporčík čsl. armády bytem v Brně. Zastřelen pro přechovávání ruského parašutisty českého původu za heydrichiády

společně se svou ženou Antonií a synem Vladimírem, *(s. 93) Vladimír Zelc, bytem v Brně (*1924, +29. 5. 1942 Brno), syn manželů Vojtěcha a Antonie Zelcových, zastřelen za heydrichiády pro přechovávání ruského parašutisty českého původu, *(s. 93) Antonie Zelcová, bytem v Brně (+29. 5. 1942 Brno), manželka Vojtěcha Zelce, zastřelena za heydrichiády pro přechovávání ruského parašutisty, * (s. 93) Květoslava Zelcová, bytem v Brně (*1922, +12. 12. 1942 Oswiecim), dvacetiletá dcera manželů Vojtěcha a Antonie Zelcových. Pro přechovávání ruského parašutisty zatčena za heydrichiády a deportována do koncentračního tábora, kde zahynula (Almanach obětí nacismu okresu NJ).

- Ladislav Grones (*23. 12. 1892, +1. 5. 1945 Watthmien), za účast v domácím odboji vězněn

v koncentračním táboře, kde zemřel. Podle Mgr. Jaroslavy Šustkové z Vlastivědného kroužku Oderské vrchy byl Ladislav Grones nasazen na nucených pracích v Německu a odtud na útěku zemřel; totéž uvedla publikace *Cestou bojů k vítězství II.*, 1965 (s. 451).

- Antonín Klevar (*2. 8. 1921, +30. 6. 1941 Magdeburg), vězněn jako účastník domácího odboje v koncentračním táboře, kde zemřel. Podle Mgr. Jaroslavy Šustkové byl Antonín Klevar nasazen na nucené práce do Německa a tam utonul v Labi (Spálov v minulosti a současnosti 2002).

Poznámka

¹⁾ publikace *Cestou bojů k vítězství II.*, 1965 (s. 527) uvádí dvanáct popravených německých vojáků a důstojníků-dezertérů

Stará Ves nad Ondřejnicí

Koncem listopadu 1944 procházel obcí transport sovětských zajatců, ze kterých v noci 12 uteklo a přidalo se ke skupině Jiskra Jakuba Bílka, která zde působila v období 1943 - 1945; počet sovětských příslušníků této skupiny tak stoupl na 16. Dne 9. února 1945 za noci přepadla skupina Jiskra sedmičlenou hlídku vojenského transportu; zbraně byly potom rozděleny mezi partyzány.

Při osvobozování obce položilo svůj život 36 bezejmenných příslušníků Rudé armády; jejich ostatky byly pak v únoru roku 1946 exhumovány a uloženy ve společném hrobě na hřbitově ve Frýdku.

Podle odhadů pamětníků padlo při těchto bojích 150 příslušníků německé armády. Při manipulaci s pancéřovou pěstí 3. května 1945 zemřel dne 4. května 1945 Leonard Hrabovský.

Stará Ves nad Ondřejnicí byla osvobozena z okupace 3. května 1945¹⁾, více viz str. 62.

Oběti německého fašismu a války v období 1938 - 1945

- Cigánková Marta, zemřela při bombardování v noci 29. května 1944
- Filipec Josef (*6. 1. 1899, +5. 9. 1942 Oswiecim). Zatčen 17. 2. 1942 jako člen ilegální odbojové organizace KSC, vyznamenání Čs. válečný kříž 1939 in memoriam.
- Hložanka Alois, zemřel dne 2. května 1945
- Hrabovský Eduard⁵⁾ (*1. 11. 1912, +12. 11. 1941 Mauthausen), popraven
- Kelnerová Anežka, zemřela při bombardování v noci 29. května 1944
- Kelnerová Anna, zemřela při bombardování v noci 29. května 1944
- Kotlář Josef (+3. 5. 1945, zastřelen v prostoru Machovské), drenážník
- Kuča Miroslav, zemřel při bombardování v noci 29. května 1944
- Lednický Vilém (*1. 3. 1916, +22. 4. 1942 Mauthausen)²⁾, zubní technik, zatčen jako člen ilegálního odbojového hnutí Sokola
- Mlynarczyk Antonín (*4. 1. 1881, +19. 6. 1942 Oswiecim), zatčen jako člen ilegální odbojové organizace Zwiazek Walki zbrojnejszej
- Novobílská Jana, zemřela při bombardování v noci 29. května 1944
- Polášek Hynek (*26. 6. 1900, +11. 12. 1941 Mauthausen)³⁾, domkář, zatčen jako příslušník ilegálního hnutí Sokola
- Polášek Rudolf (*26. 2. 1913, +24. 5. 1942 Mauthausen), dělník, zatčen jako příslušník ilegálního hnutí Sokola
- Sedláček Emil (*31. 3. 1909 Svinov, +28. 3. 1943 Oswiecim)
- Severin Emil (*1923, +18. 1. 1945 Breslau), dělník⁴⁾
- Tyleček Alois (*5. 6. 1905, +14. 1. 1944 Mauthausen), popraven

Památníky a pamětní desky

Památník 2. světové války (dřív v zámeckém parku, v květnu 2004 byl přemístěn při terénních úpravách zámeckého parku mezi ZŠ a poštu), slavnostní odhalení 1. května 1978. Tvoří jej odsazený žulový hranol na pískovcovém plintu a betonové podnoži (viz foto nahoře).

Nápis na přední stěně

*Na věčnou paměť
obětem fašismu
36 padlým rudoarmějcům
Čest jejich památce!*

Nápis na levé boční stěně

*Umučeným a popraveným
v koncentračních táborech*

<i>Hynek Polášek</i>	<i>Mauthausen</i>	<i>1941</i>
<i>Eduard Hrabovský</i>	<i>Mauthausen</i>	<i>1941</i>
<i>Vilém Lednický</i>	<i>Mauthausen</i>	<i>1942</i>
<i>Rudolf Polášek</i>	<i>Mauthausen</i>	<i>1942</i>
<i>Josef Filipec</i>	<i>Osvětim</i>	<i>1942</i>
<i>Emil Sedláček</i>	<i>Osvětim</i>	<i>1943</i>
<i>Alois Tyleček</i>	<i>Mauthausen</i>	<i>1944</i>
<i>Emil Severin</i>	<i>Vratislav</i>	<i>1945</i>

Čest jejich památce!

Nápis na pravé boční stěně

*Padlým při leteckém náletu
29. srpna 1944
Jana Novobilská, Marta Cigánková
Anežka Kelnerová, Anna Kelnerová
Miroslav Kuča
Padlým při osvobozovacích bojích
2. - 4. května 1945*

*Alois Hložanka, Josef Kotlář
Leonard Hrabovský
Čest jejich památce*

Pozn.: foto na tit. straně je ze srpna 1944

Pamětní deska umučených za okupace, stará ZŠ čp. 30 vpravo v Zámecké ulici. Slavnostní odhalení se konalo 28. října 1945 (foto str. 27).

V životě i smrti věrni zůstali

<i>Hrabovský Eduard</i>	<i>1912-1941</i>	<i>Mauthausen</i>
<i>Polášek Hynek</i>	<i>1900-1941</i>	<i>Mauthausen</i>
<i>Lednický Vilém</i>	<i>1916-1942</i>	<i>Mauthausen</i>
<i>Polášek Rudolf</i>	<i>1913-1942</i>	<i>Mauthausen</i>
<i>Filipec Josef</i>	<i>1899-1942</i>	<i>Osvětim</i>
<i>Sedláček Emil</i>	<i>1909-1943</i>	<i>Osvětim</i>
<i>Tyleček Alois</i>	<i>1905-1944</i>	<i>Mauthausen</i>
<i>Severin Emil</i>	<i>1923-1945</i>	<i>Vratislav</i>

Věčná paměť!

Pamětní deska - byla umístěna dne 28. října 1945 na mostní oblouk mostu přes Ondřejnici (při rozcestí na Proskovice); deska nesla nápis

Most Aloise Hložanky

Při rekonstrukci mostu v 70. letech 20. století byly mostní oblouky demontovány a deska odstraněna. Hrobník Alois Hložanka se 2. května 1945 zúčastnil spolu se sovětskými vojáky a několika občany ze Zákostelí opravy výše uvedeného mostu a byl při tom usmrčen střelou německého vojáka z okna zámku, která prolétla zábradlím mostu a zasáhla ho do břicha.

Poznámky

- ¹⁾ podle údajů ObÚ byla Stará Ves nad Ondřejnicí osvobozena 4. května 1945
- ²⁾ Lednický Vilém, podle kronikáře obce Jaromíra Chvostka + 24. 4. 1942
- ³⁾ Polášek Hynek, podle kronikáře obce Jaromíra Chvostka + 4. 12. 1942
- ⁴⁾ Severin Emil, pochází z Košatky
- ⁵⁾ Hrabovský Eduard, rodák z Košatky

Z odhalení pamětní desky Aloise Hložanky

Košatka (část Staré Vsi nad Ondřejnicí)

Při osvobozování obce padlo 8 rudoarmějců a asi 30 německých vojáků; ostatky rudoarmějců byly pak v únoru 1946 exhumovány a převezeny na hřbitov do Frýdku.

Dne 1. května 1945 zničila ustupující německá

armáda železobetonový most přes Odru.

Košatka byla osvobozena z okupace 2. května 1945.

Oběti německého fašismu a války v období 1938 - 1945 (evidence Hrabýňského památníku)

- Hrabovský Eduard (*1. 11. 1912 Košatka, +12. 11. 1941 popraven v Mauthausenu), odborný učitel na měšťanské škole, zatčen 27. března 1940 a 20. 10. 1945 mu byl udělen Čs. válečný kříž 1939 in memoriam
- Nováček Stanislav (*14. 10. 1913 Košatka, +10. 12. 1941 Mauthausen), slévač, zatčen jako příslušník ilegálního odbojového hnutí
- Severin Emil (*1923, +18. 1. 1945 Breslau), dělník, odstěhoval se

Památníky a pamětní desky

Pamětní deska na památníku obětí 1. světové války, umístěna po 2. světové válce na spodní část památníku

Památník je umístěn u budovy původní školy, dnes obecních bytů a knihovny, a nese nápis

Nacisty umučeným bratrům

Eduard Hrabovský

** 1. XI. 1912 + 12. XI. 1941*

Stanislav Nováček

** 14. X. 1913 + 10. XII. 1941*

Studénka

Okupace obce začala dnem 11. října 1938. Dne 29. a 30. ledna 1945 přišel do Studénky transport 2 000 sovětských zajatců a byl ubytován v hospodářských budovách velkostatku nad zámkem; z transportu uniklo asi 60 zajatců z nichž 40 pochytal příštího dne Volksturm a dvacet se podařilo ukrýt ve vesnici, kde se mnozí skrývali až do osvobození díky občanům, kteří o ně pečovali (rodina Staňkova, Bartošova, aj.).

Přes Studénku projížděly také transporty vězňů z Oswiecimi; na území obce vyhodil vojenský doprovod z vlaku asi 5 mrtvých vězňů. Dvěma sovětským zajatcům, kteří pracovali ve vagónce, pomohli občané k útěku do Beskyd, kde se stali členy partyzánské skupiny.

V lednu 1945 projížděl Studénkou transport vězňů z koncentračního tábora Oswiecim v otevřených vagónech za velkého mrazu a za pomoci českých železničářů Škrobánka a rodiny Krčmářovy se podařilo uniknout jednomu Francouzovi.

Při osvobozovacích bojích byly zničeny dva mosty (přes Odru na Novou Horku a přes Bílovku na Bravantice), zahynulo 19 rudoarmějců¹⁾, 30 německých vojáků a 17 civilních občanů

(čtyři děti v domě zasaženém bombou), 12 občanů bylo zraněno těžce, 18 občanů lehce.

Studénka byla osvobozena z okupace 2. května 1945.

Oběti německého fašismu a války v období 1938 - 1945 (evidence Hrabýňského památníku a kroniky obce)

- Dostálík Josef (*15. 6. 1895, +25. 4. 1942 Mauthausen), člen KSČ, člen ilegální odbojové organizace KSČ
- Tomášek Rudolf (*9. 3. 1902, +30. 3. 1944²⁾ Breslau, popraven); člen ilegální odbojové organizace KSČ
- Vantuch Břetislav (*13. 5. 1918, +12. 7. 1944 Mírov³⁾, student; zatčen pro rozšiřování letáků (Almanach obětí nacismu okresu NJ 1998)
- Bajnar Viktor (*19. 7. 1895, +15. 2. 1945 Skalice u FM), zemřel vyčerpáním na pochodu smrti u Heidelbrücku. Uvězněn pro odbojovou činnost.
- Barvík Vilém (*22. 11. 1899, +30. 10. 1942 Oswiecim, umučen, uvězněn za sabotáž (kronika obce 1927 – 1948)

- Bajnar Karel z čp. 358, zastřelen u svého domu při útěku od hořícího domu čp. 206 Karla Richtra
- Demel Stanislav (*1930, +2. 5. 1945), zemřel na zásah zbloudilou střelou
- Dostál Jan (70 let) dělník, zasažen a usmrcen granátem vrženým německým tankistou
- Kynar František z čp. 368 zraněn střelbou z ruského letadla; po 7 dnech svému zranění podlehl (amputace nohy) spolu s rudoarmějcem, který byl usmrcen
- Lubojácký Bohumil (*1917, +8. 5. 1945) na následky zranění 2. května 1945 (otrava krve) střepinou granátu
- Malík Jaroslav
- Rait Antonín, popraven v Mauthausenu
- Richter Karel z čp. 206, zasažen granátem při pokusu o záchranu své krávy
- Štěpánová Marie (*4. 8. 1908), zatčena 26. 11. 1941 v Kroměříži a vězněna v Ostravě, v Brně a v období od 8. 1. 1942 - 28. 4. 1945 v koncentračním táboře Ravensbrück za spolupráci s parašutisty gen. Ludvíka Svobody
- Vagnerová Anna z čp. 133, rozená Figalová; zahynula spolu se svými pěti dětmi v sutinách domu po zásahu pumy, majitel domu Figala Antonín byl z trosk vytažen živý
- Volný František (*6. 7. 1899, +21. 9. 1942 Osviecim, umučen), uvězněn za zničení německé vlajky

Občané Jan Baláš, Jiří Gros, K. Krechler, Rudolf Langer a Josef Tománek byli usmrceni bombou před krytem čp. 420 (Zpravodaj města Studénky, březen 2005).

- Gašek Michal, zahynul v koncentračním táboře
- Huvar Štěpán (+8. 3. 1944 Osvětim)
- Vaněk Eduard, padl v Pražském povstání

Památníky a pamětní desky

Žulový památník RA z roku 1947 vpravo před Horním zámkem.

Nápis na čelní stěně pod pěticípu hvězdou

*Čest a sláva sovětským hrdinům
padlým za osvobození města*

2. 5. 1945

Pamětní deska obětí okupace 1939 - 1945 na památníku RA vpravo před Horním zámkem

*Obětem fašismu
a umučeným
města Studénky
v letech 1939 - 1945*

*Bajnar Viktor
Huvar Štěpán
Malík Jaroslav
Pastušek Jan
Tomášek Rudolf
Vantuch Břetislav
Volný František*

Poznámky

¹⁾ Zpravodaj města Studénky z března 2005 uvádí počet 20 padlých rudoarmějců a 17 místních občanů (z toho 6 dětí zahynulo v domě zasaženém bombou), publikace *Cestou bojů k vítězství II., 1965* (s. 527) uvedla 25 padlých rudoarmějců, 20 německých vojáků a 17 civilních obyvatel

²⁾ Zpravodaj města Studénky z března 2005 uvádí datum úmrtí 30. 3. 1943

³⁾ Zpravodaj města Studénky z března 2005 uvádí datum úmrtí 22. 6. 1944

Butovice (část Studénky)

Při osvobozovacích bojích o obec padlo 38 rudoarmějců¹⁾ (z toho 4 důstojníci, 4 poddůstojníci a 1 žena).

Během osvobozování obce zahynulo 16 občanů a 16 německých vojáků²⁾ a 3 civilní občané.

Němci zničili most na silnici k Nové Horce, při prudkých bojích bylo zničeno 54 domů a 80 hospodářských budov, těžce poškozeno bylo 32 stavení a lehce dalších 254. Úplně byla zničena patrová radnice, těžce poškozen sál obecního hostince a značně byl poškozen i kostel Všech svatých. Požár zničil 52 stodol, 52 chlévů a 53 kůlen.

Butovice byly osvobozeny z okupace 2. května 1945³⁾.

V roce 1946 následovalo vysídlení butovických občanů německé národnosti, kteří byli soustředěni ve novojičínském sběrném táboře; sedm velkých transportů směřovalo do Bavorska, Baden-Württenberska, Hessenska a menší skupiny do sovětské okupační zóny, někteří také do Rakouska.

V roce 1939 bylo v Butovicích 3 268 německé národnosti, ze kterých po odsunu zůstalo v obci jen 47.

Oběti německého fašismu a války v období 1938 - 1945 (kronika obce 1927 - 1948)

- Huvar Štěpán (+3. 8. 1944 Oswiecim)

Památníky a pamětní desky

Pískovcový **pomník Bratrství** v parčíku vpravo od kostela Všech svatých.

Alegorie rudoarmějce a občana s českoruským nápisem.

*Čest a sláva sovětským hrdinům
osvoboditelům naší obce*

Poznámky

¹⁾ publikace *Padlí za naší svobodu* (str. 35 - 36) uvádí 11 rudoarmějců (z toho čtyři důstojníci, dva poddůstojníci a pět vojáků), podle *Sborníku dokumentů o osvobozování a výstavbě okresu Bílovec* (str. 4) padli dva důstojníci a tři poddůstojníci RA

²⁾ podle *Zpravodaje města Studénky březen/2005* přišli o život tři občané Butovic, dle *Sborníku*

dokumentů o osvobozování a výstavbě okresu Bílovec (str. 4) bylo civilních obětí 15 vč. německých vojáků

³⁾ údaj dle publikace *Cestou bojů k vítězství I., 1965* a *Vlastivědného sborníku okresu NJ 4/1967*, podle *Sborníku dokumentů o osvobozování a výstavbě okresu Bílovec* (str. 4) byla obec osvobozena 4. května 1945

Nová Horka (část Studénky)

Koncem války byl v Nové Horce ustaven ilegální národní výbor.

Nová Horka byla osvobozena z okupace 3. května 1945¹⁾

Poznámka

¹⁾ údaj podle publikace *Cestou bojů k vítězství I. (1965)*, publikace *Místopis odboje a osvobození Severomoravského kraje (1975)* ani *Vlastivědný sborník okresu NJ 4/1997* osvobození obce Nová Horka neuvedly

Suchdol nad Odrou

Okupace obce začala dnem 10. října 1938; obec byla zařazena do 5. záborového pásma.

Německá armáda zničila před ústupem mosty přes Odru a na několika místech poškodila železniční trať.

Za osvobozovacích bojů byly v obci zničeny domy čp. 256, 423 a 98, těžce bylo poškozeno 12 budov (vč. měšťanské školy, katolického kostela a infekčního domu), 19 budov středně a 64 lehce.

Podle německé evidence padlých bylo na území obce pochováno minimálně 31 padlých německých vojáků a pět Němců popravených pro velezradu (byli pohřbeni na zahradě čp. 146); rudoarmějci byli exhumováni v únoru 1946 a jejich ostatky byly převezeny na hřbitov ve Frýdku.

Při pátrání ve dnech 15. - 24. 6. 1998 po německých hrobech byly objeveny ostatky 17ti vojáků, které byly poté převezeny na centrální německý vojenský hřbitov ve Valašském Meziříčí (totožnost nemohla být zjištěna).

Suchdol nad Odrou byl osvobozen 6. května 1945¹⁾.

Oběti německého fašismu a války v období 1938 - 1945 (evidence Hrabyňského památníku)

- Olšovský Rudolf (*20. 4. 1919²⁾, +12. 11. 1943 Breslau), popraven za organizování ilegálních přechodů osob přes hranice
- Strnadl Bohumil (*15. 12. 1922, 17. 9. 1943 Breslau), byl popraven za výrobu a šíření ilegálních tiskovin (Almanach obětí nacismu okresu NJ 1998)
- Fedorenko Grigorij (*12. 3. 1899 Malín, +15. 9. 1943 u Lucku), působil jako partyzán při I. čs. armádním sboru; zastřelen jako rukojmí
- Klaban Josef (*1921 Mstěšín SSSR, +1943 Mstěšín SSSR), zastřelen jako rukojmí pro účast v odboji
- Svítek Bohumil³⁾ (*1912, +23. 9. 1944), padl u Dukly jako příslušník 1. pěší brigády
- Tomšů Alexej (*1913 Hlubín), vězněn za odbojovou činnost; byl zabit při útěku z vězení

Účast v zahraničních armádách (Almanach obětí nacismu okresu NJ 1998 a Cestou bojů k vítězství II.)

- Adámek Jindřich (*1. 6. 1918, +1993 Anglie), letec 311. čs. bombardovací perutě u RAF, osobní číslo 788 412, suchdolský rodák
Po záboru Sudet v roce 1939 odešel přes Polsko do SSSR a v roce 1940 byl internován do Palestiny ku 11. východnímu praporu čs. vojska pplk. Karla Klapálka, s kterým se zúčastnil bojů s francouzskými proněmeckými vojsky v Sýrii a 5 později obrany obleženého Tobruku v Lybii.
V roce 1942 se přihlásil na nábor k čs. letectvu v Anglii a v Paingtonu absolvoval základní

přípravnou školu letectva a později v Kanadě základní pilotní školu v Saaskattonu; po ukončení výcviku byl pak převeden do střediska RAF v Harrogate v Anglii, kde ho zastihl konec 2. světové války v hodnosti četaře.

Dne 13. srpna 1945 se vátíl do vlasti a rodného Suchdolu nad Odrou; v roce 1946 byl povýšen do hodnosti rotmistra.

Do Anglie se vrátil v roce 1947, kde se oženil, založil novou rodinu a až do své penze pracoval jako strojník u fy Bata; pro komunistický puč v roce 1948 se do vlasti již nikdy nevrátil
Vyznamenání: Čs. válečný kříž 1939 (20. 1. 1942), Čs. medaile Za zásluhy II. stupně a Čs. medaile za chrabrost.

- Bebenek František přeběhl k polské armádě, byl i ve francouzské cizinecké legii
- Bendik Richard (*12. 12. 1925)
Uprchl z německé armády a přihlásil se k letectvu do Anglie.
- Kabát Antonín (*17. 7. 1900, +18. 1. 1992), bojoval v polské armádě jako střelec pěchoty
- Mašek Řehoř (*1926 Ladovce, +1945), padl jako příslušník 1. čs. armádního sboru v bojích o Duklu.
- Tomšů Josef (+11. 11. 1944), padl jako příslušník 1. čs. armádního sboru v bojích o Duklu
- Tresler Josef (*23. 7. 1926 Mstěšín SSSR, + říjen 1944), padl jako příslušník 1. čs. armádního sboru v bojích o Duklu.
- Vašica Josef, není v seznamech západních vojsk.
Uprchl přes Polsko a SSSR do Anglie, po osvobození se vrátil v hodnosti majora.

Válečné oběti RA

V obci bylo nalezeno celkem 11 padlých rudoarmějců (3 u Panského mlýna, 1 za evangelickým hřbitovem, 1 na hřbitově katolickém a 6 na zahradě u Horního dvora, z toho jeden důstojník); identita však byla zjištěna jen u pohřbených v hrobě u Horního dvora. Dle publikace Stručné dějiny obce Suchdolu n. Odrou, 2005 padlo při osvobozování obce minimálně 13 rudoarmějců. Po exhumaci 16. února 1946 byly ostatky převezeny dne 20. února 1946 na společný hřbitov ve Frýdku.

Památníky a pamětní desky

Pamětní deska na čelní straně budovy nádraží ČD, slavnostní odhalení se konalo 9. 5. 1973

L i d é b d ě t e !

*Do kolejiště tohoto nádraží
bylo dne 19. 1. 1945 nacisty
z transportu smrti vyhozeno
47 neznámých
umučených politických vězňů*

*různých národností
Byli zahřáni u řeky Odry.
Po osvobození Rudou armádou
v roce 1945 byli důstojně
pohřbeni na místním hřbitově,
kde jim na věčnou paměť byla
vybudována mohyla.
Čest jejich památce!
MNV SPB ČSO Suchdol n.O. 1973.*

Pamětní deska na nádraží

Vlak s osvětivskými vězni přijel od Svinova 18. ledna 1945 večer a byl přistaven na třetí kolej. Jednalo se o nákladní vlak s otevřenými dobytčími vagóny, ve kterých bylo namačkáno po stu nedostatečně oblečených, vychrtlých a hladových vězňů; železničáře, kteří se pokusili podat vězňům vodu a chléb, zavražďovali esesmani střelením. Na nádraží stál vlak plných 48 hodin, vagóny byly přikryty jen plachtou.

Za přitím se podařilo některým vězňům opustit vagóny, byli však, až na jednoho, postřeleni; tím, kdo se zachránil, byl Alois Slabý, který po válce pracoval na železniční stanici ČSD v Lipníku nad Bečvou, ostatních 15 až 20 na útěk doplatilo životem.

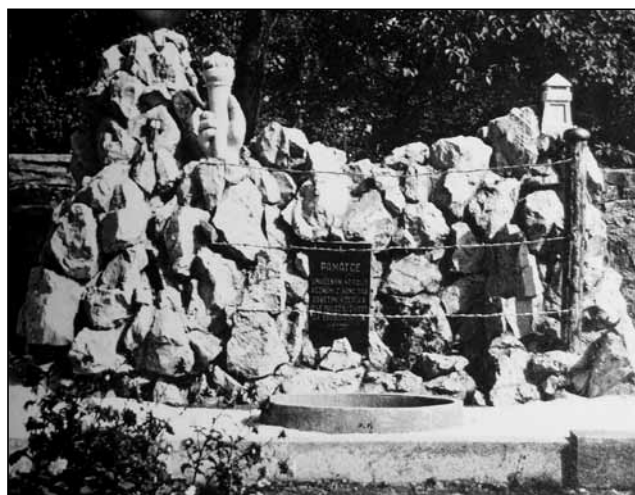
Další zmrzlí vězňové byli potom vyhozeni do kolejiště a na druhý den ráno je posbíral a potom na valníku odvážel František Škrobák, který byl

pracovním úřadem přidělen a pracoval u německého sedláka E. Barwiga z čp. 20. Mrtvoly byly naházeny do jámy po vybuchlé bombě u řeky Odry, několik metrů od kolejí nynější tratě ČD 278 Nový Jičín - Suchdol nad Odrou, zakryty chvojnami a poté zaházeny hlínou, i když tehdejší německý starosta obce Nitschmann žádal, aby byli pohřbeni na obecním hřbitově, což velitelství transportu nepovolilo.

Mezi mrtvými byli Rusové, Poláci, Belgičané, Dánové, Francouzi i Angličané a většina z nich byla příslušníky inteligence.

Po válce byla těla vězňů exhumována ještě neodsunutými Němci za dozoru národní stráže a německého lékaře MUDr. Navrátila a ostatky byly uloženy na katolickém hřbitově za účasti občanstva širokého okolí.

Transport do koncentračního tábora Dora přežil také Rudolf Rybka z Opavy-Kyjovic čp. 174, který se po válce vrátil. Svědectví vydali kromě Františka Škrobáka a Eudolfa Rybky také Josef Hegar ze Suchdolu nad Odrou čp. 263 a František Hanč, Nový Jičín, tehdy Gottwaldova ulice.

Původní podoba památníku politických vězňů

Památník na společném hrobě 47 **politických vězňů z transportu smrti** z ledna 1945 na katolickém hřbitově. Památník byl vybudován Svazem protifašistických bojovníků, místní organizace Suchdol n. O. a odhalen 15. 9. 1963. Dnešní podoba kamenné mohyly je od akad. sochaře Antonína Chromka z Liptálu u Vsetína a byla slavnostně odhalena 8. května 1970 u příležitosti 25. výročí osvobození obce.

*Za svobodu národu
položilo své životy
v transportu smrti
47 politických vězňů
koncentrač. tábora
Osvěččina v r. 1945
Čest jejich památce
Vybudováno v r. 1970 MNV, SPB*

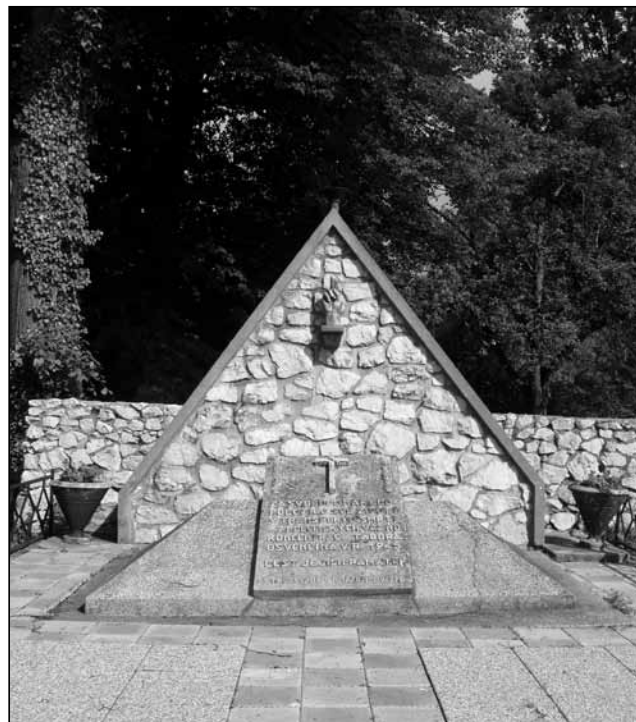
Památník u Dolního dvora

Památník padlých u Dolního dvora (naproti fy Pamet), Komenského 8 od tehdejší MO ČSM byl slavnostně odhalen dne 8. 5. 1949. Do nynější podoby byl upraven v 50. letech 20. století (prováděl Alois Hubr). Dne 28. 4. 1999 proběhl pietní akt - do pomníku uloženy ostatky neznámého rudoarmějce, který byl nalezen 8. 11. 1998 u Kletného.

*Památce
padlých hrdinů.
Zde leží neznámý rudoarmějce,
který padl v roce 1945
při osvobozovacích bojích
na území naší obce
Čest jeho památce*

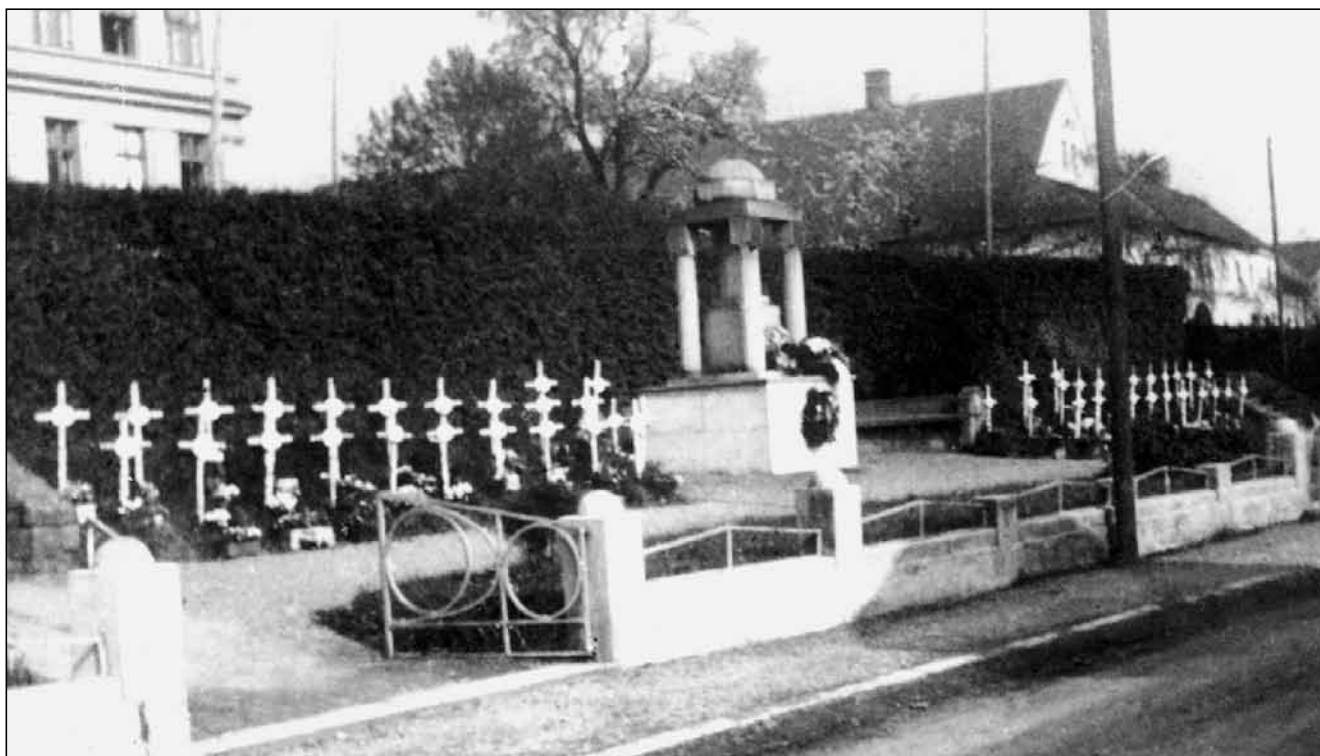
Poznámky

¹⁾ dle publikací *Cestou bojů k vítězství I.* (1965),

Současná podoba památníku politických vězňů

Historického místopisu Moravy a Slezska v letech 1848 - 1960 (1995), Vlastivědného sborníku NJ 4/1967 a kroniky obce 1945 - 1970 byl Suchdol nad Odrou osvobozen z okupace již 5. května 1945
²⁾ dle informací Petra Bartošika se narodil 20. 10. 1919 a byl popraven za výrobu a šíření ilegálních tiskovin
³⁾ není v evidenci Hrabyněského památníku

Pomník padlých za 1. světové války byl slavnostně odhalen dne 21. 8. 1921 před budovou měšťanské školy. Byl odstraněn v dubnu 1965 a nahrazen bustou J. A. Komenského od A. Chromka (odhalena dne 9. 5. 1965). V období 2. světové války byly v okolí pomníku umísťovány symbolické březové kříže za padlé německé vojáky (něm. občané Suchdolu n. O.).

Kletné (část Suchdolu nad Odrou)

Okupace obce začala dnem 10. 10. 1938. Při dvoudenních tvrdých bojích o Kletné padlo několik desítek německých a sovětských vojáků (přesný počet není znám).

Ve vesnici byli zastřeleni tři němečtí dezertéři a byli pochováni pravděpodobně na místním hřbitově.

Úplně byly zničeny dva domy, těžce poškozeny tři, lehce osm domů.

Po exhumaci padlých sovětských vojáků v roce 1946 byly ostatky pochovány ve společném hrobě ve Frýdku.

Kletné bylo osvobozeno z okupace 5. května 1945.

Dolní Vražné (část Vražného)

V období okupace byla obec spojena jednou správou s obcemi Hynčice a Horní Vražné se společným názvem Heinzendorf, aby nezanikl název rodiště přírodovědce Gregora Mendla.

Během 2. světové války padlo a bylo pohřšováno 35 vojáků (občané německé národnosti); k tomu přibýlo ještě 5 obětí za přechodu fronty.

Ustupující německé jednotky vyhodily most přes Odru, který spojoval obec s Mankovicemi.

K bojům na katastru obce nedošlo; u mostu přes Odru byly zachyceny mrtvoly tří rudoarmějců, které připluly od Oder. Byly pohřbeny napřed u Odry, později pak na místním hřbitově.

Dolní Vražné bylo osvobozeno z okupace 6. května 1945¹⁾.

Památníky a pamětní desky

Poklona sv. Aloise na návsi uprostřed vzrostlého stromoví, tištěný nápis (foto vpravo)

Tento pomníček, zasvěcený sv. Aloisovi připomíná tragickou událost ze dne 7. 11. 1945, kdy

na blízké křižovatce u tehdejšího hasičského skladiště zahynuli při výbuchu nálože nalezené tam u stojícího tanku

čtyři malí chlapci, občané obce Vražné

*Alois Vyroubal *29. 7.1934 z čp. 8*

*Vladimír Vrablík *25. 5.1934 z čp. 198*

*Emil Vrablík *1. 12. 1936 z čp. 198*

*Bruno Bayer *3. 2.1935 z čp. 10*

Žulový latinský **kříž z roku 1948** na rozcestí k Hynčicím u čp. 192

Kříž byl věnován na památku tragické události

ze 7. listopadu 1945. Dedikační nápis na zadní stěně

Věnuje lidová organizace LP 1948

Pomník vojáků RA

Nachází se na hřbitově vlevo za vstupem. Kamenná deska nese nápis

Na věčnou paměť sovětským hrdinům

Pamětní deska

Ve východním rohu hřbitova, kde jsou soustředěny německé náhrobky. Deska se nalézá na centrálně umístěném náhrobku a má německo-český nápis

WIR GEDENKEN UNSERER DEUTSCHEN MITBÜRGER UND ALLER TOTEN DES 2. WELTKRIEGES GOTT GEBE IHNEN UND UNS FRIEDEN! 27. JUNI 1999

Gestiftet von den ehemaligen deutschen Bewohnern und der Gemeinde Vražné

VZPOMÍNÁME NA NAŠE NĚMECKÉ SPOLUOBČANY A NA NAŠE MRTVÉ 2. SVĚTOVÉ VÁLKY DEJ BŮH JIM I NÁM MÍR! 27. ČERVNA 1999

Zřízeno bývalými německými obyvateli a obcí Vražné

Poznámka

¹⁾ podle publikace *Cestou bojů k vítězství I.*, 1965 byla obec Vražné osvobozena 7. května 1945

Horní Vražné (část Vražného)

Během 2. světové války padlo a bylo pohřšováno 13 vojáků (občané německé národnosti).

Horní Vražné bylo osvobozeno z okupace 6. května 1945¹⁾.

Poznámka

¹⁾ dle publikací *Cestou bojů k vítězství I.* (1965) a *Historického místopisu Moravy a Slezska v letech 1848 - 1960* (1995) bylo Horní Vražné osvobozeno 7. května 1945.

Hynčice (část Vražného)

Během 2. světové války padlo 24 vojáků (občané německé národnosti).

Hynčice byly osvobozeny z okupace 6. května 1945¹⁾.

Poznámka

¹⁾ publikace *Cestou bojů k vítězství I. (1965) ani Vlastivědný sborník okresu NJ 4/1997 osvobození obce Hynčice neuvádí.*

Emauzy (část Vražného)

Ve 2. světové válce padlo nebo bylo pohřešováno 10 německých občanů, vojáků německé armády a jeden muž zahynul při přechodu fronty.

Emauzy byly osvobozeny z okupace 6. května 1945¹⁾.

Poznámka

¹⁾ publikace *Cestou bojů k vítězství I., 1965 ani Vlastivědný sborník okresu NJ 4/1967 osvobození Emauz neuvádí.*

Vybraná literatura

Almanach obětí nacismu okresu Nový Jičín, OÚ NJ, SAO NJ a OV MU NJ 1998

Bernartice nad Odrou, ObÚ Bernartice nad Odrou 1996

Cestou bojů k vítězství I, Okresní vlastivědný ústav NJ 1965

Cestou bojů k vítězství II, Okresní vlastivědný ústav NJ 1965

Heimatbuch Seitendorf bei Fulnek im Kuhländchen 1997

Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 - 1960 (1995)

Kuhländchen, unvergessene Heimat 1998

Místopis odboje a osvobození Severomoravského kraje 1975

Oderský zpravodaj 4/1995

Padli za naši svobodu, MUZ revolučních bojů, Ostrava 1985

Polanský zpravodaj 3/1995, 6/1999 a 5/2005

Proskovice 1394 - 1994, kapitoly z dějin obce, PhDr. Antonín Baruch a Mgr. Eva Rohlová, ÚMO 1993

Sborník dokumentů o osvobození a výstavbě okresu Bílovec 1945-1955

Spálov v minulosti a současnosti, Antonín Ondřej, Obec Spálov 2002

Stručné dějiny obce Suchdolu n. Odrou, Daniel Řičan 2005

Vítkovsko 11-12/1961

Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín

Vojenské osobnosti čs. odboje 1939 - 1945, VHÚ Praha 2005

Zpravodaj města Studénky březen 2005

Prameny

Evidence Hrabyněského památníku

Kroniky obcí

2. světová válka ve vzpomínkách pamětníků

Vzpomínky na 2. světovou válku pustějovského rodáka pana Ludvíka Macháčka

To, co jsem napsal, jsou jen drobné útržky toho, co jsem prožil a co zůstalo v paměti. Mnohé bylo po letech zapomenuto, mnohé zidealizováno a je možné, že i data se někde liší.

V roce 1933 se v sousedním Německu dostaly k moci fašistické síly a začaly postupně ohrožovat okolní státy. Na různých místech se začala stavět opevnění, u nás nejbližší kolem Opavy a Hlučína. V tu dobu v nás začal vyrůstat pocit ohrožení republiky.

Co se odehrávalo u nás doma? S velkým zájmem jsme sledovali události v Chebu, Karlových Varech, v Liberci, kde zfanatizovaní němečtí občané vyvolávali ozbrojené konflikty. My mladí, vychovaní v demokratickém duchu, jsme byli v podzimních měsících r. 1938 svědky okupace našeho pohraničí. Naše armáda byla donucena ustupovat a jak odcházela, Němci v Butovicích vyvěšovali prapory s hákovým křížem. Nebylo téměř domu, kde by chyběla „výzdoba“. Ve vagónce byla postavena slavobrána, prapory na vysokých žerdích, věnce, nápisy, které děkovaly za osvobození. Vidím to, jako by to bylo před několika málo roky, kdy bylo německé vojsko seřazeno před butovickou školou a my chlapi jsme se jeli přes vesnici podívat, co se děje. Před naší vesnicí Pustějovem nás zastavila německá hlídka. Následující den chodili němečtí vojáci od domu k domu a zjišťovali, zda někdo neukrývá zbraně. U nás se německý voják choval slušně, půdu prohledal jen formálně. V továrně na nádvoří parkovala vojenská auta, v dílenských halách hlídkovali vojáci.

V den, kdy vůdce přejel hranici do Sudet, ve vagónce zněla siréna. V sále závodního hotelu jsme museli vyslechnout projev Führera, který křikem a výhrůzkami častoval ty, kteří nesouhlasili s jeho politikou. Němečtí občané byli nadšeni příchodem armády, nemohli si domyslet, jak skončí celé světové drama od roku 1938 do května 1945. My mladí chlapi jsme byli nuceni chodit na apely, německy se hlásit a poslouchat různé projevy. Do vagónky se vrátilo několik německých zaměstnanců, kteří byli v roce 1938 izolováni v českých sběrných střediscích.

Každá česká obec dostala německý název. Pustějov – Petrowitz. Nové tabule byly umístěny na cestách do vesnice. Na dolním konci u železniční tratě byla rovněž postavena tabule. Jednou pozdě večer jsem tabuli i se stojanem vytáhl ze země a zastrčil pod most. Maminka se to dozvěděla a ihned mi takové provokace zakázala dělat.

Doma jsem na kreslicí archy maloval a psal různé nápisy, ale neodvažoval jsem se je vyvěsit.

Přešla zima a jaro a uprostřed léta přišla zpráva, že všichni muži, kteří dokončili 18 let se musí dostavit do Bílovce k vojenskému odvodu. Byla to pro nás všechny obrovská rána – vidina, že my Češi budeme muset v případě války bojovat v německé armádě. Tehdy z nás nikdo nevěděl, že české muže do armády nepovolají. Ti budou pracovat ve válečném průmyslu – buď doma, nebo totálně nasazeni v „Třetí říši“. Datum odvodu bylo stanoveno na pondělí 21. srpna 1939. S Oldřichem Dreslerem, který se vyučil malířem – natěračem a byl o dva roky starší než já - když jsme se dozvěděli o odvodu, uzrávalo v nás vlastenectví a pociťovali jsme nutnost se bránit. Svědomí říkalo: „Udělej něco, braň se násilí, odporuj zlému...“

Příprava k útěku do zahraničí

Při koupání v Odře jsme s Oldřichem spřádali plány, jak uniknout branné povinnosti. Zdálo se nám to jednoduché, ale zkušenosti jsme neměli žádné. V neděli 13. srpna jsme se u Bartošků nechali vyfotografovat, jak požadovaly německé úřady. Byl jsme tam se starším bratrem Josefem, Oldřichem Dreslerem a Slávkem Davidem. S Oldřichem jsme byli domluveni, že své domovy opustíme se vší tichostí v neděli odpoledne. Usoudili jsme, že nejlepší cesta povede přes Vrbici do Bohumína, který byl již v Polsku. Měli jsme připravenou podrobnou turistickou mapu. A odvalu. Bylo to koncem srpna, počasí teplé, noci vlhčí a za svitu měsíce bylo možno rozeznat nejbližší okolí.

Nadešel konec týdne, byla neděle 20. srpna, pěkný slunný teplý den. Šlo se jako obvykle do kostela na mši, kterou sloužil páter-otec Mikoláš Šindelář. Po cestě z kostela mi ale Oldřich sdělil, že za hranice nepůjde z obavy, že se jedná o riskantní a nebezpečnou akci. Jeho rozhodnutí jsem chápal, byl o dva roky starší, opatrnější a neměl tolik mladické odvahy a obával se nezdaru celé zamýšlené akce. Bylo ale dobré, že po celou dobu okupace nic neprozradil a zachoval plné mlčení. Tak jsem zůstal sám, nemohl se s nikým poradit, nikdo mi nebránil, nikdo mě nevybízěl k odchodu, nikdo mě nevyháněl. Odcházel jsem z vlastního rozhodnutí, z vlasteneckého citění.

Po obědě po úklidu se všichni rozešli. Využil jsem této příležitosti a napsal krátký dopis, ve kterém

jsem prosil maminku, aby příští den zašla do Butovic na četnickou stanici a oznámila, že jsem nepřišel domů a tak nešel ani k odvodu. Vzal jsem si s sebou menší částku německých marek, Teošův kabát, ten se mi zdál lepší než ten můj, kalhoty-pumpky byly moje. Kromě toho obrázek anděla strážného, mapu a doklady - domovský a křestní list. Do kapes jsem si vzal několik buchet, které se pekly na neděli. Podle našich hodin bylo 13.50, když jsem opouštěl rodinný dům. Nebylo mi veselo, nevěděl jsem, co mě bude čekat večer a další dny, co budu jíst, kde bydlet. Byla tu jen vidina, že zítra, v pondělí 21. srpna, budu stát před německou odvodní komisí, která vyřkne: „Tauglich“ - schopen. Opustil jsem dvorek zadním vchodem, na záhumení jsem si ještě vzpomněl, že jsem něco zapomněl, ale nevrátil jsem se

První kroky z domova plné nejistoty

Zadní dvířka mě vyvedla za náš dům, kolem habrového plotu našeho souseda přes „srubkovou“ louku na železniční trať. Přešel jsem známý chodníček a za křížem jsem uviděl maminku, jak jde po polní cestě směrem na bartošovické louky se podívat, jak vysoká je tráva, pomalu nastával čas otav. Byl jsem od ní vzdálen asi 150 metrů, nemohl jsem jí dát sbohem, ušetřil jsem jí pár klidnějších hodin. Tehdy jsem si neuvědomoval, jak vážné politické a trestní důsledky mohl můj odchod způsobit celé naší rodině. Mládí se rozhoduje bez rozvahy.

Chodník vedl kolem železniční tratě, kde jsem denně chodil do vagónky, přešel jsem cestu přes závory, pokračoval přes dolní část Butovic a dále přes Novou Horku do Sedlnice. Na kopečku směrem kam byl pěkný výhled do oderské doliny, vlevo naše rodná ves, vedle Butovice, Studénka se svými kostelíky, vpravo v dále dýmaly ostravské komíny. Byl to můj poslední pohled, poslední letmý pozdrav rodnému kraji na šest let. Jako by to bylo před krátkou dobou, vidím ten obraz před sebou - těsně před Příborem u kolejí na levé straně stojí velká kaple a kolem ní jede na nedělní projížďku bryčka tažená dvěma koníky. Chvilka čekání a pak cesta k hranici, která oddělovala sudetské území od protektorátu. Za šera jsem se přiblížil na dohled k celnici, pozoroval pohyb a zjišťoval, jak daleko od postavené boudy je hranice. Odbočil jsem doprava mezi panáky posečeného ovsa, ukryl se a pozoroval, co se děje na cestě u celnice. Čekal jsem asi do 23 hodin, pak se plížil od panáku k panáku a schýlený naslouchal, zda se neozve podezřelý zvuk. Občas vysvitl měsíc zpoza mraků. Já se opatrně přibližoval k cestě, která dělala hranici. Nakonec jsem rychle přeběhl přes cestu, v blízkosti stál dům, byl klid, ani pes se neozval. A byl jsem v protektorátu.

Místek mě uvítal pěkným náměstím, které sehrálo úplný zvrat v mé pouti do zahraničí. V úzké uličce, těsně u náměstí stála prodejna tabáku. Před prodejnou zastavil na kole nějaký místní občan a poprosil mě, abych mu na chvíli podržel kolo. Když vyšel z obchodu, zeptal jsem se ho, jestli tu dostanu něco koupit za německé marky. Rozhovor byl krátký: „Nezajímá mě, kdo jste a kam jdete. Jestli ale chcete přejít do Polska, nejlépe to jde přes Morávku. Hodně štěstí.“ Sedl na kolo a zmizel.

Hladový jsem přešel most, kde řeka Ostravice odděluje Místek od Frýdku. Po několika kilometrech jsem došel do vesnice Dobrá a pak následovaly Nošovice, Nižní Lhoty, Vyšní Lhoty. Přede mnou se zvedaly Beskydy, bylo odpoledne 21. srpna, byl jsem hladový, unavený a bezradný. Vrátit se zpět domů nepřicházelo v úvahu - vojenské odvody, na které jsem se nedostavil, byly už ukončeny. Odkázán sám na sebe, nikdo mi nemohl poradit co dál, co dělat, kde se najíst, kde přenocovat, byl jsem zoufalý. Za setmění jsem vyhledal starou opuštěnou kůlnu a tam jsem prospal druhou noc.

Časně ráno v úterý 22. srpna jsem pokračoval směrem na Pražmo. A potom již u cesty hučela řeka Morávka, počkal jsem, až se setmí, a opatrně sestupoval do údolí k řece. Řeka hučela, voda se valila přes balvany. Počkal jsem asi do půlnoci, vstoupil jsem do vody a šel proti proudu k hranici. Řeka protínala hranici mezi protektorátem a územím, které si přisvojili Poláci. Po pravé straně jsem uviděl světla z celnice. Prodíral jsem se proti proudu snad půl kilometru, padal přes kameny, oblečený, na nohách polobotky. Až jsem usoudil, že jsem již za hranicí, vystoupil jsem z koryta řeky a šel podél ní. To již bylo v lesnatém kraji, na východě se jasně, bylo ráno 23. srpna. Promočený a hladový jsem vyhledal příhodné místo, vysvlékl se, usušil své skromné svršky a trhal nezralé lískové oříšky. Asi kolem deseti hodin jsem se oblékl a pokračoval dále neznámou krajinou.

Ve čtvrtek 24. srpna jsem dorazil do Horní Lomné, kde bylo ubytováno 10 - 15 lidí, kteří utíkali přes hranice. Byli jsme v hostinci, večer byl táborák a zazněly české písničky. Bylo to pro mě velké štěstí. A vůbec po celou tu dobu jsem měl velké štěstí, doprovázela mě ochrana, pomoc?

Jen necelé čtyři týdny v Polsku

Ráno v sobotu 26. srpna jsme odjížděli vlakem do Krakova. Cestující vyjadřovali velké obavy, řeč se stále točila kolem války. V Krakově na našem konzulátě nás evidovali, já jsem měl číslo 2032. V Krakově, později v Malých Bronovicích se soustřeďovali uprchlíci, kteří se nesmířili s okupací země. Nejprve byli ubytováni v turistickém domě

v Krakově a když uprchlíků přibývalo, byli přemístěni do menších kasáren v Bronovicích. Polská vláda nebyla ve válečném vztahu s Německem (do 1. září 1939) a nemohla dovolit vytvořit emigrantům vojenskou jednotku. Francie tehdy nabídla utečencům vstup do cizinecké legie, a tak od konce května do srpna 1939 opustilo Polsko na 1 200 mužů včetně několika set letců. Prvním velitelem utečeneckého tábora byl npr. letectva Jiří Král z blízké Polanky nad Odrou (padl ve Francii), druhým byl pplk. Ludvík Svoboda.

Naše malá skupina odjela tramvají na konečnou a pak pěšky do tábora. V táboře jsem strávil jen velmi krátkou dobu, ve středu 30. srpna byla vyhlášena mobilizace. Byl jsem svědkem chaosu, který vládł na silnici plné vojenských transportů.

Náš transport v krytých nákladních vagónech směřoval na východ přes Tarnov, Řešov, Přemyšl, Lvov, následovalo Dubno a Rovno. Ve městě nás vítala kapela, byli jsme v oblasti volyňských Čechů, kteří se tam usídlili v 50. letech 19. století. Vzájemné vítání, objímání, všude plno lidí, muži odjíždějí ke svým vojenským útvarům, kapela hraje polskou státní hymnu.

Za Rovnem se vlak stočil na sever - Sarny, Luminec, Barenoviče konečná stanice. Je pátek, 1. září 1939, časně ráno, německá armáda překračuje na mnoha místech státní hranice Polska, začala válka. Naše jednotka v civilních šatech opouští vlak a pěšky směřuje do Lešna. Bylo nás jen několik set, ubytovali nás v dřevěných barácích. V neděli 3. září se dekretem polského prezidenta zřídila česká a slovenská legie, která bude doplněna o krajany z Volyně, Těšínska apod., tak hovořil generál Prchala, který byl pověřen polskou vládou jako velitel budoucí vojenské jednotky. Téhož dne vypověděla Británie a Francie válku Německu. Naše nepatrná vojenská jednotka v civilu dostala pár těžkých a lehkých kulometů, ostré náboje, polní lopatky a jiné vybavení. Z Varšavy se vrátil pplk. Svoboda, začalo se s organizací, výcvikem. V neděli 10. září jsem šel spolu s jinými na polní mši, kterou mezi mladými borovicemi sloužil polský kněz. Při kázání pronesl výrok, který mi zůstal v paměti: - „Čechoslováci i Poláci, to všechno jsou Slované“.

V pondělí 11. září polský velitel tábora major Smotrecki nařídil evakuaci tábora. A znovu zpět do Baranovič, kde čeká souprava krytých i otevřených plošinových vagónů. Vraceli jsme se stejnou trasou, jako jsme přijeli. Nálada žádná, bylo pro nás důležité mít vlastní příkrývku, misku, lžici a snad nějakou upomínku na domov. Ráno jsme dojeli do města Krásné, změnili jsme trasu na Tarnospol, Bylo to ve středu 13. září, stáli jsme dlouho na nádraží, trať byla neprůjezdná. Sotva jsme potom ujeli pár kilometrů, začala nádraží, které bylo přeplněné civilisty i vojskem, bombardovat německá letadla. Jedno letadlo nalétávalo i na náš

vlak, kulometry zahájily palbu, nálet nám nezpůsobil žádné ztráty. Ale byli jsme svědky toho, jak se z nádraží valil hustý dým, hořely budovy i cisternové vozy s pohonnými hmotami. Kdybychom zůstali stát na nádraží, kdoví, kolik by nás zůstalo naživu.

Další nálet jsme zažili 17. září, ztráty byly jen u místních obyvatel, vojáci utrpěli jen několik zranění. Tento den překročila sovětská vojska polské hranice. Pozdě odpoledne pak byl vyhlášen povel k přesunu. Pochod za bílého dne byl riskantní, nepřátelská letadla ovládala vzdušný prostor. Počasí bylo podzimní, poprchávalo, a tak se houf české legie ploužil temnou nocí v civilních šatech do neznámých přístích dnů. K ránu okolo čtyř hodin jsme přišli do ukrajinské vesnice Horodiště, tam jsme se ubytovali ve stodolách, chlévech ..., nikdo se opět nestaral o naše zásobování, každý se staral jak uměl, kdo neuměl, měl hlad. Kartáč se dal vyměnit za krajíc suchého chleba ... Nikdo se také nestaral, zda se někdo ztratil, opustil jednotku. Cítili jsme se bezprizorní, deprimovaní. Okolo poledne jsme opustili vesnici a pokračovali v cestě.

V pondělí 18. září v podvečer jsme se blížili k obci Rakovice. Z dálky bylo slyšet hukot motorů, přední hlídky sovětské armády narazily na větší počet mužů a zahájily palbu. Nastal zmatek, který nakonec vyřešil kpt. Fanta, který znal rusky. Dal bílou látku na hůl jako znamení, že se vzdáváme, vznikl chaos, ruští vojáci mezi námi ... Já jsem byl přitisknut bodákem ke stromu, než se celá situace uklidnila. Stačilo málo a mohl jsem se rozloučit se životem ... Část postupujícího sovětského vojska nás obklíčila, museli jsme odevzdat nějaké zbraně.

Ve čtvrtek 21. září jsme dorazili do pohraničního městečka, dříve mezi Ruskem a Rakouskem, nyní mezi SSSR a Polskem, na řece Zbruč. Oba břehy řeky spojoval pontonový most, po kterém proudilo vojsko. V noci jsme se ohřívali u velkého ohně, druhý den ráno jsme se rozeběhli po chalupách opatřit si trochu teplého čaje. Často jsme slyšeli: „Pojďte k nám, nechodte k Židům“.

Odpoledne nás začali převážet přes pontonový most do Kamence Podolského. Byl to počátek naší internace od 22. září 1939 do března 1941.

První internační tábor Kamenec Podolský - Vorošilova kasárna, 22. září - 16. říjen 1939

Poměrně nová kasárna byl opuštěna, když bylo vojsko posláno do Polska. Byli jsme ubytováni ve velkém sálu i dalších místnostech, leželi jsme na kovových postelích na drátěnkách bez matrací. Poprvé v životě jsem se zde setkal se štěnicemi, svrabem, vešmi, trápily nás hlavně v noci, rozmačkané páchly, tělo plné červených skvrn.

Nepomohlo, že každý z nás večer pečlivě prohlížel a čistil svou postel. Ty, kteří dostali svrab, izolovali zvlášť - byl jsem mezi nimi. Mazali jsme se černou mastí a celé tělo nás svědilo, hlavně večer. Asi za týden nás odvedli do městských lázní, kde jsme se za dozoru ozbrojené hlídky umyli. Hygienické podmínky byly špatné, voda v kasárnách netekla, záchody nefungovaly, topení nehřálo.

Každý z nás byl vyslýchán úředníky NKVD (pozn.: Narodnyj komissariat vnutrennych děl - bývalý lidový komisariát vnitra, který v letech 1934 - 1946 řídil práci tajné policie v Sovětském svazu), každý musel podepsat prohlášení, že nikdy nebude bojovat proti SSSR v případě, že odejde ze země Sovětů. Organizování čl. vojenských jednotek ještě nebylo možné, protože SSSR měl s Německem uzavřenu smlouvu o neútočení. Těm, kteří chtěli odjet ze Svazu, se říkalo Francouzi, těm druhým Hvězdáři. Dne 17. října byl náš pobyt v Kamenci ukončen, kasárna byla uvolněna pro vracející se vojska. Nákladní auta nás odvezla do dalšího internačního tábora Olchovce.

Druhý internační tábor - Olchovce, 13. října - 5. listopadu 1939

Na místo jsme dojeli k večeru, kulturní dům se stal našim novým domovem po dobu tří týdnů. Objekty nebyly omítnuty a v blízkosti byla socha sovětského vůdce. Okolí kulturního domu a sochy bylo přímo poseto lidskými výkaly. Před námi zde byli ubytováni polští zajatci, nedovedl jsem si představit, jak mohli strážní a ruský velitel dovolit takový nepořádek. Naše ubytování bylo skutečně žalostné. nejvíce nás bylo umístěno v hlavním sále, kde jsme leželi jeden vedle druhého, místa bylo málo. Zpočátku bez osvětlení, jen ten, kdo měl svíčku, si mohl posvítit. Jedna z prvních prací bylo vykopání latríny - díry o délce 4-5 metrů a široké kolem 1 metru, přes kterou byla položena prkna. Ve dne i v noci nás hlídali vojáci, a to i u latríny. Voda netekla a pro polní kuchyni se dovážela z vesnice. V blízkosti byl lán hlávkového zelí, a tak se vařila supa - zelná polévka. Chleba bylo velmi málo, vzpomínám, jak jsem si pochutnal na kousku okoralé skývy po zajatcích. Leželi jsme na podestýlce ze slámy v řadách za sebou, u našich hlav byly nohy řady před námi. Počasí bylo deštivé, hygiena žádná, umýt se dalo jedině pod okapem. Po celou dobu pobytu jsem neměl možnost se pořádně umýt. Oblečení a obutí bylo chatrné, mnozí neměli přikrývku, byla zima, netopilo se.

V hlavním sále, kde jsme byli téměř všichni ubytováni, bylo jeviště, které se stalo českým kulturním centrem. Byli mezi námi jedinci, kteří zorganizovali pěvecký, recitační a jiné kroužky. Nálada byla ale špatná. Někteří hráli karty, někteří

četli staré tiskoviny, ale většina netečně ležela na slámě a jejich mysl byla doma. Vzpomínky dotíraly na každého. Kde jsou naše představy o odboji?

Po porážce Polska a paktu Sovětů s Německem bylo jasné, že naše jednotka nemá možnost se zorganizovat ve vojenský útvar. Na západní frontě nedocházelo k významným vojenským akcím, obě strany vyčkávaly.

Koncem října odjeli někteří připravit pro nás další tábor - Jarmolince, vzdálené asi 70 km od Kamence Podolského.

Třetí internační tábor na Ukrajině, Jarmolince, 6. listopad 1939 - 22. březen 1940

Pozdě večer jsme dojeli do větší vesnice. Seřadili jsme se na spoře osvětleném nádraží a pod dohledem vojenské stráže se vydali na cestu do nového tábora. Cesta byla rozježděná, řídké bláto místy dosahovalo až po lýtka. Potmě jsme se brodili marastem, bídné polobotky uvízly v hlubokém bahně, za námi šli další a další, nebylo možné je vylovit. Za pochodu bylo slyšet nadávky, klení, dokonce i pláč. Téměř na 150 mužů přišlo do tábora NKVD buď v ponožkách nebo bosých, já byl mezi nimi. V zimě a dešti jsme vešli branou do kláštera, který už dávno nesloužil náboženským účelům. Zbídačelí a hladoví jsme ulehli na dřevěné palandy. Ve velké místnosti byly postaveny palandy nad sebou a vešlo se nás tam několik set. Podklady na palandách měly tak velké mezery mezi prkny, že mnozí z nás leželi na jednom prkně a dvou mezerách.

Na Ukrajině a v celém Svazu byla velká poptávka po oblečení a věcech. Mít náramkové hodinky a ještě se svítícími číslicemi, to bylo přání mnoha lidí. Později, když jsme dostali výstroj, prodal jsem kabát (byl vlastně bratrův). Prodej zprostředkovali naši příslušníci, kteří měli možnost dostat se na propustku za bránu. Často to byli Židé. V naší jednotce bylo dost Židů, byli to lékaři, právníci, obchodníci. Ale i jiní dokázali „podnikat“. Vzpomínám na vojáka jménem Kurti - malý, hubený, třásl se zimou, ale vytrvalý. Ve velmi těžkých podmínkách opatřil kbelík a v táboře vařil černou kávu - obyčejnou meltu. Kávu pak prodával hrníček za 1 rubl, neslazenou, ale horkou. Ti, kdo měli peníze, kupovali, aby se zahřáli.

V takových podmínkách jsme byli déle než měsíc bez zimního oblečení a bez bot.

Z mi neznámých důvodů jsem byl po čase přemístěn do starého kláštera, kde bydlela snad „lepší“ část příslušníků. Jména jsem dávno zapomněl, ale na malíře Křečka alias Jituše, který na stěnu namaloval výjev z Betléma - jesličky, si pamatuji dodnes. Nedlouho poté naši jednotku navštívila ruská delegace, mezi jinými i statná žena v kožichu, a když uviděla namalovaný výjev,

nařídila ho zatřít.

Vánoční svátky jsme prožili ve vzpomínkách. Naši kuchaři se snažili v daných podmínkách vylepšit stravu, ale bylo to velmi těžké. Část přidělu masa a jiných potravin se ztrácela, vedoucí zásobování Žukov zřejmě více pamatoval na sebe a své příbuzné. Vrcholilo to téměř vzpourou, když na dvoře mužstvo zpívalo „my tu zupu nežerem, my se na ni vy ...“ Následkem nedostatečné stravy a nachlazení velká část mužů dostávala po těle vředy, které hnisaly, a které naši lékaři museli řezat. Byl jsem tím rovněž postižen a úplně jsem se vyléčil až na Středním východě. Situace se zlepšila, když jsme koncem roku dostali teplé kalhoty i kabáty, čepice ušanky a boty.

Za celou dobu v táboře jsme jednou navštívili koupel - báňu. V předsíni domu byla umístěna pumpa, kterou se čerpala voda do velkého kotle. Pod kotlem se topilo z předsíni. Uvnitř baně byla lavice a dřevěné škopíky, kterými se nabírala horká voda, studená tekla vedle. Vzájemně jsme se polévali a drbali těla, zatímco naše svršky byly v odšívárně. V lovení vši jsme měli velkou praxi.

Po celou dobu internace bylo hodně volného času a už dříve byla vytvořena malá hudební a pěvecká skupina. Písňe se skládaly na místní poměry, jiné nám připomínaly domov. Některé útržky si pamatuji...„v tom našem venkovském kostelíčku je plno buclatých andělíčků...“ nebo „vesničko má pod Šumavou s poezií tak dumavou, jako v pohádce...“ nebo „sám a sám na tebe si vzpomínám...“ a další. Mnohé písňe byly zaměřeny na naše problémy, končily slovy „tovaryšč, sičas“ - to bylo okřídlené slůvko znamenající jednou, někdy, dočkáš se... Naše umělecká skupina měla v těžkých podmínkách zásluhy o udržení naší dobré nálady. Někdy mezi nás přicházel náš velitel pplk. Svoboda, bývalý legionář, a vyprávěl nám příběhy ze života.

V táboře byl přísný zákaz donášky a pití vodky. Zpočátku se vodka pašovala v sudu, ve kterém se dovážela voda do kuchyně, ale zakrátko se na to přišlo. Když jsme měli zimní oblečení, bylo o něco veseleji. Často se také hrály karty, a to i večer při svíčke.

Koncem listopadu zaútočila sovětská vojska na finské pohraničí ve snaze chránit Leningrad a po velkých ztrátách na obou stranách byli Finové nuceni část území odstoupit.

Tábor v Jarmolinách byl ze všech internačních táborů nejhorší a náš velitel pplk. Svoboda během celého pobytu jednal několikrát v Moskvě o našem osudu.

Bylo to na Velký pátek, snad 19. března, kdy jsme odpochovali na nádraží. V krytých nákladních vagónech byly uprostřed litinová kamínka, na bocích palandy, v jednom vagónu asi 25 mužů. K naší skupině byla v Šepetovce připojena skupina asi 150 mužů, žen a dětí - tzv. kvasilovská

skupina - byli to lidé, kteří pracovali většinou jako pomocníci v zemědělství u českých osadníků na Volyni, vedl je poručík Nekvasil. Celkem nás bylo asi 800. Následoval Kyjev, Bachmač, Konotov, Lagov, Kursk, Voroněž, Rjazan a dále na sever. Po asi 13 dnech dne 1. dubna transport zastavil v malé osadě mezi lesy Zemjaniky. Na nádraží nás čekalo několik saní tažených malými koníky, v kožešinách zabalení mužici, všude sněh.

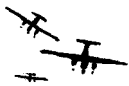
Čtvrtý internační tábor Oranky, duben - 18. června 1940

Po hodině cesty jsme dorazili na místo - dříve poutní místo pravoslavné Rusi. Sovětská moc využívala kláštery a církevní zařízení jako ubytovací prostory pro vojska, zajatce a nepřátele režimu. Místní obyvatelé nás považovali za finské zajatce. Klášter byl obehnan vysokou zdí, na rozích dřevěné strážní věže, ze kterých nás hlídaly stráže Rudé armády. Před námi zde bylo internováno několik tisíc polských zajatců. Velkými okovanými vraty jsme vešli dovnitř, kde nás vítal na pohled pěkný kostel, několik přízemních i jednopatrových domů.

V zadní části tábora bylo malé hřiště na odbíjenou. Sportovní akce měl na starosti bývalý učitel a sokolský činovník npor. Ladislav Bedřich. Byl to vzácný člověk, charakterní, který zastupoval pplk. Svobodu při jeho cestách. Později doprovázel

Ludvík Macháček v Rusku (1940)

vojenské skupiny, které odjížděly ze Svazu. Zůstal ve velitelském sboru po vytvoření našeho vojska v SSSR, prošel různými vysokými funkcemi, ale po válce v 50. letech byl odsouzen ke dvaceti letům žaláře, ze kterého si odpykal více než 10 let za vyprovokovaný útěk do ciziny.

Byla ustanovena rota nováčků, do které jsem byl také zařazen. V Orankách byly ustanoveny roty - první, druhá, dělostřelci, technická rota. Výcvik byl i teoretický, několik hodin denně.

V průběhu našeho pobytu odjelo na západ několik desítek důstojníků, hlavně letců. Na západní frontě se daly události do pohybu, německá vojska provedla invazi do Norska a Dánska, v květnu pak do Belgie, Holandska, Lucemburska. Počátkem května zaútočila na Francii. Po porážce

Francie se plány našeho vedení rozplynuly. Co s lidmi, kteří zůstali ve Svazu? Náš velitel pplk. Svoboda odjel do Istanbulu a tam dostal příkaz, abychom byli přesunuti na Střední východ k jednotce pplk. Klapálka.

Pátý internační tábor Suzdal, 20. červen 1940 - 24. březen 1941

Bylo to asi 18. června, kdy jsme zase nasedali do nákladních vagónů. Města a vesnice se střídaly - Murom, Mirov, Kovrov, Novky až Bogoljubovo.

Suzdal leží asi 20 km severovýchodně od Moskvy. Kolona aut dojela k bráně, která byla pobita kovovými pláty. Byl to největší klášter ve městě, Spaso Jefimijova, založený ve 14. století. Když se otevřela brána, ocitli jsme se v jiném světě. Na stromech byly stovky vran nebo kavek, které zde předtím asi nikdo nerušil. Prostor byl v dezolátním stavu, zarostlý kopřivami. Byly zde kostely, zvonice, hospodářské budovy, hlavní chrám Preobražensky zdobený freskou ze 16. století. My, nováčci, jsme obsadili nízký blok, kde dříve byly cely mnichů, později vězňů. Podélný blok byl z obou stran uzavřen dvorkem a vysoké zdi nedovolovaly do kláštera proniknout.

Za kostelem byla budova a v ní v prvním poschodí rudý koutek - čítárna. Tisk Pravda, Izvestija, rudá plátina s hesly. Vedle rudého koutku byl sál, středisko naší kultury. Za naše prodaná auta byly v Jarmolincích zakoupeny různé hudební nástroje a nacvičován program.

Náčelník tábora Karotka byl přísný pán, který velice nerad uděloval propustky do města, a pokud ano, tak jen na dvě hodiny. Někteří naši příslušníci pracovali ve městě na opravách domů, fasád. Já jsme na práci nechodil, úklid jídelny mi stačil. Zástupce velitele tábora Grečaninov byl lepší než velitel, dovedl se vžít do naší situace.

Někteří jedinci si našli cestu z tábora tak, že se přes vysoké zdi kláštera spouštěli na laně a potom navazovali styky s místními obyvateli- ženami,

překupníky. prodávaly se různé věci a kupovala se vodka.

Po setmění byly venku promítány filmy, některé jsme viděli několikrát, většinou politické. Jednou jsem viděl v městském kině film o Suworovovi. Po představení místní mládež tancovala v přísálí za zvuku houslí. Také jsem byl překvapen, kolik vodky místní obyvatelstvo pilo.

Počátkem r. 1941 začaly odjíždět transporty našich vojáků. Na počest si mnozí nechali ostříhat hlavy dohola, já mezi nimi. Vzpomínám na krajany z našeho okolí. Ze Studénky Ant. Fabián. Miloš Exner, z Albrechticek Alois Šurga, z Hodslavic Fr. Kramoliš, z N.Jičína Josef Kudělka a z Vlčnova Fr. Bezděk. Spolu se mnou nás bylo sedm z rodného kraje.

Mám-li shrnout prožité internační období, největší potíže jsme si hlavně po morální stránce dělali sami mezi sebou. Různost povah, přesvědčení, nejednotnost, nejistota nás drobila a ztrpčovala nám pobyt v cizině.

Suzdal

Konec internace

Okolo 25. března náš transport v počtu asi čtyřiceti lidí opouštěl klášter, ve kterém jsme žili devět měsíců. Byla ještě zima, sníh, když nás nákladní auta bez plachet vezla do Vladimíru na nejbližší nádraží. V osobním vlaku jsme dojeli 26. března do Moskvy. A potom dále, vlak nás unášel zasněženou krajinou dále na jih, přešli jsme Kyjev a dále směr Oděsa - tam jsme byli okolo 28. března. Ubytovali nás v hotelu pro cizince a večer nás zavedli do divadla, kde hráli Pikovou dámu. Samotné město bylo velmi pěkné, zdálo se mi hezčí než jiná města. Příštího dne jsme nasedli na osobní loď Svanetia s rusko anglickými nápisy.

Přes Černé moře jsme se dostali 30. března do bulharské Varny. Na molu stáli němečtí vojáci v ocelových helmách, na loď mohli jen bulharští přístavní dělníci, kteří nakládali nějaké zboží. Na loď nastoupilo pár lidí, rodiny Turků, které se vracely domů. Cestovali na otevřené palubě,

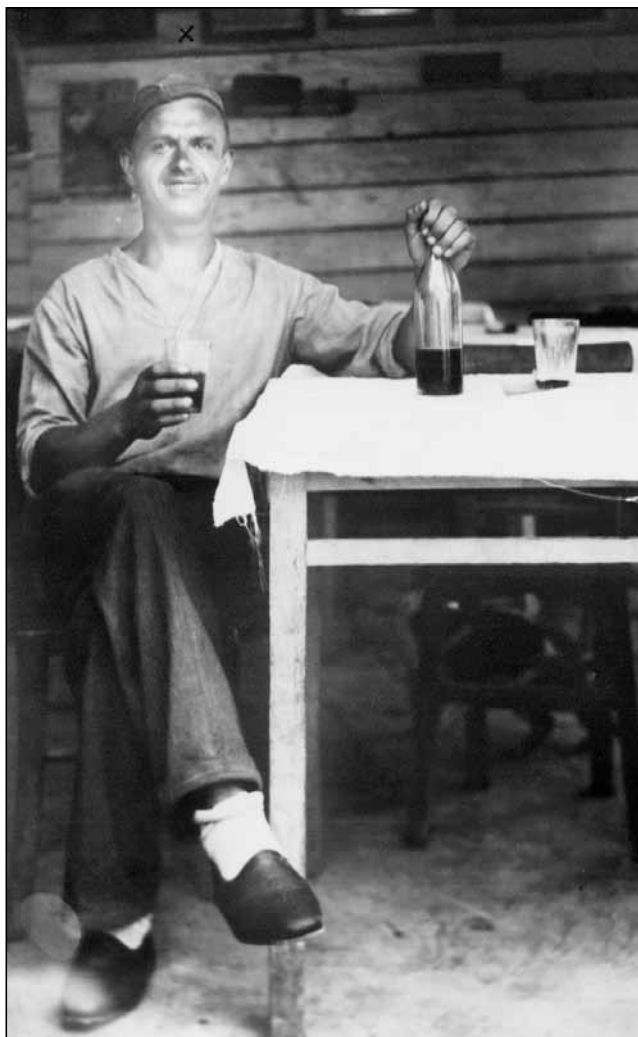

a tak naši chlapci brali některé děti do kabin. Pluli jsme směrem na Bospor.

Istanbul a Turecko

Do Cařihradu jsme dopluli 31. března 1941. Ampliony na lodi vyhrávaly a my jsme se nemohli nasytit pohledem na panorama města s desítkami muslimských chrámů se štíhlými minarety. Pak nás naložili na bachratý člun a převezli na asijskou část Turecka do městečka Uskudař. Během poměrně krátké plavby jsme obdivovali na pohled pohádkové město, mezi plavidly proplovala hejna delfínů. Na břehu jsme nasedli do vlaku. Nejprve jsme jeli na pobřeží Marmarského moře a dále do hornaté části země. Cesta vlakem trvala asi dva dny, v noci se spalo na podlaze v uličkách.

Přijeli jsme do přístavního města Mersin, které leží na turecké riviéře na pobřeží Středozemního moře. V Mersině jsme pobýli asi týden a litovali, když se měl pobyt ukončit. Moře u přístavu bylo mělké, do moře vedla dlouhá mola, na jejichž konci kotvily malé čluny. Do těch jsme nasedali, ty nás pak zavezly k velkým lodím, kotvícím

Mersin, duben 1941

na širém moři. Nalodili jsme se na egyptskou loď „Talodí“. Na její palubě jsme strávili 8. a 9. duben. Mířili jsme na Kypr. Ubytování jsme byli hromadně v podpalubí, když v druhé části lodě byl převážen dobytek. Spali jsme na dekách, v podpalubí pobíhaly myši. Na moři nás zastihla silná bouře, vlny se přelévaly přes palubu. Poprvé jsem zažil mořskou nemoc, ležel jsem úplně apatický, nemoc ničí tělo i ducha. Konečně jsme zakotvili v přístavu Famagusta na Kypru. Dlouho jsme se nezdrželi a pluli dále do zaslíbené země.

Blízký východ - Palestina, Egypt, Sýrie, Libanon

Plavba z Kypru do Palestiny byla klidná a 12. dubna 1941 jsme zakotvili v Haifě. Nákladní auta nás zavezla za město do stanového tábora.

Všichni jsme byli u odvodu a zařazení do Československého pěšího praporu 11 - východní s datem 12. dubna 1941. Dostali jsme první žold, což byla jedna libra týdně pro vojína. V táboře jsme zůstali asi deset dnů, byli naočkování proti různým jižním nemocem a okolo 25. dubna jsme byli transportováni vlakem na jih přes Gazu do Egypta.

Egypt

Vlak zastavil v El Kantara, který leží u Suez. Projížděli jsme nilskou deltou, následovala města Benha, Tanta až do Alexandrie. Tam jsme byli auty převezeni do tábora Agami za město. Byla to výletní oblast pro bohaté Araby, pěkné vily, písčité pláže. Agami byl můj první výcvikový tábor, kde jsme dostal potřebnou výzbroj a výstroj.

Velitelem našeho 11. praporu - východního v Agami byl pplk. Karel Klapálek. Počátky vojenské jednotky se datují druhou polovinou roku 1940. Když jsem přijel do Agami, náš prapor měl asi 550 vojáků. Pobýli zde asi měsíc, za který jsme prodělali základní výcvik a hlídali zajatce, někteří také chránili přístav, letiště.

Na jaře 1941 německá armáda obsadila Řecko, expediční sbor se skládal z Angličanů, Australanů, Novozélandanů - utrpěli velké ztráty, bylo zajato na 20 tisíc mužů. Němci obsadili Krétu. Jugoslávie byla také ztracena, vzpomínám, jak válečné lodě evakuovaly část vojsk do Alexandrie. Bylo nebezpečí, že nepřátelské letectvo zaútočí na letiště. Všechny síly Angličanů byly využity na obranu Egypta. Angličané chystali ofenzivu na egyptsko-libyjské hranici a využili i naši malou jednotku.

Přemístili jsme se do západní pouště do oblasti Marsa Matrúh. Ze stanice Sidi Hanaish jsme pěšky s plnou polní vyrazili do písčné a kamenité pouště. Bydlel jsem se Slovákem, jehož jméno

jsem dávno zapomněl, v díře - bunkru, vykopané a vyztužené pytlí naplněnými pískem, v délce asi 1,7 metru, 1 metr šíře, výška asi 80 cm. Strop byl z vlnitého plechu, zatížen kameny, vše maskováno opět pískem. Neustále jsme cvičili, abychom se co nejdříve vyrovnali ostatním.

Polní letiště bylo bombardována, Angličané měli obavy, aby nedošlo k výsádkům jako na Krétě.

Náš pobyt v západní poušti končil po necelém měsíci a 24. června nám byl určen úkol zúčastnit se polního tažení v Sýrii. O dva dny dříve, v neděli 22.června 1941, nacistická vojska překročila sovětské hranice a tím začalo další drama v evropských dějinách.

Přes Egypt a Palestinu do Sýrie

Britské velitelství rozhodlo, že náš 11. prapor společně s 23. brigádou se přesune na jiné bojiště. Vylezli jsme z děr pouště a vlakem jeli směr Suez, dále na sever. Místem určení byl Banias. Co bylo příčinou přesunu? Na středním východě byla nová situace, která ohrozila spojence. Sýrie a Libanon do konce 1. sv. války patřily Turecku, které bylo spojencem Německa.

V okolí Baniasu, Merdjajonu i jinde byly rozmístěny francouzské jednotky včetně cizineckých legionářů. Podnikali jsme průzkumy v divokých horách, většinou neúspěšně, protože legionáři byli velmi dobře vycvičení a znali terén. Část našich vojáků zaútočila na městečko Cheba v horách, přepadli četnickou stanici, byli však vytlačeni legionáři. Zajišťovali jsme ty, kteří pátrali po zbraních, často ve velmi neschůdném terénu.

Koncem července se náš prapor přesunul do osady Aammig, kde jsme setrvali do začátku srpna. Tábořili jsme u horského potoka, kraj byl zamořen komáry, spali jsme pod moskytiérami, po západu slunce se musely nosit dlouhé nohavice a rukávy. Začínala se objevovat malárie, která postupně vyřazovala značné počty vojáků. Také jiné tropické nemoci nás ohrožovaly. Po celou dobu pobytu v Sýrii a Libanonu jsme užívali chinin. V táboře nás pronásledovaly průjmy, žloutenka, nejméně sto vojáků onemocnělo.

Ve druhé polovině července navštívila naši jednotku různá generalita, mezi nimi i vrchní velitel ozbrojených sil v Sýrii generál Wilson. Dalo se tušit, že se bude něco dít, což se naplnilo.

Počátkem srpna jsme dostali příkaz k přesunu po vlastní ose auty směrem k syrsko-tureckým hranicím, kde jsme zaujali kontrolní postavení. Ve dne v noci se hlídkovalo, protože jsme byli na hranici s Tureckem. Ve dne jsme měli hlídací stanoviště mezi fíkovníky, v noci v mělkém příkopu, střídali jsme se po dvou hodinách. Azaz bylo arabské městečko s početnou menšinou Arménů. Blízko byly městské lázně, které jsme občas

využívali, za pár piastrů nás místní lazebník vydrbal, nakonec zabalil do prostěradla a podal šálek kávy jako občerstvení.

Do arabsko-syrské vesnice el Hammam těsně u tureckých hranic jsme se přemístili v srpnu 1941. Hodně nás zaměstnávali v terénu a na cvičišti, jen výjimečně jsme mohli vyjít do města Alepa. Na jeden den jsme si mohli užít města, utratit svůj žold, užít lásky v uličce.

Ani mě pobyt v zamořené krajině neušetřil a dostal jsem velmi silnou malárii. Bylo to v průběhu září, kdy mě sanitka vezla do alepské nemocnice. Nemocných bylo hodně, leželi i na nosítkách, nestačily postele. Vysoké horečky, zvracení, slabost, která bránila postavení na nohy, všechny hygienické potřeby se dělaly vleže, injekční léčba, chinin. Zdravotním personálem byli jen vojáci. Asi po dvou týdnech se zimnice zmírnila a byl jsem přemístěn na pokoj pro rekonvalescenty, tam jsme leželi jen na nosítkách, postele byly pro těžké případy.

Po propuštění z nemocnice nás několik málo mužů následovalo naše druhy do Tobruku. Bylo to asi 20. listopadu, kdy jsme se nalodili do podpalubí obchodní lodě, která nás v doprovodu válečných lodí dopravila k naší vojenské jednotce. Doprava do obklíčené pevnosti se prováděla jen po moři. Provázela nás prudká střelba z protiletadlových děl, dopady bomb do moře. Konvoj lodí našťastí beze ztrát doplul v noci do přístavu.

Zamořeno komáry...

První linie u Tobruku, říjen 1941 - duben 1942

Naší rotě velel kpt. Podhájský, četě npor. Krejčárek. Celý náš prapor obsadil 13 pevností, menší byly asi pro osm, větší až pro 30 obránců. Náš bunkr společně s dalšími byl umístěn nad vyschlým řečištěm - vádím. Do pevnůstky se lezlo jako do kanálu, po žebříku do hloubky několika metrů. Uvnitř byly dvě prostory se střílnami. Pevnůstky byly od sebe vzdáleny asi 800 metrů, někde propojené zákopem. Uvnitř byla tma, světlo jen přes střílny. Svítlo se kahánky vyrobenými z větších nábojnic. Vstup do bunkru byl obe-

hnán kamennou hradbou nebo hradbou z pytlů s pískem.

Celá naše jednotka hájila úsek v délce asi šest kilometrů, proti nám stály italské jednotky. V Tobruku byly ve větším počtu i polské jednotky včetně dělostřelectva. Hlavním cílem bylo uhájit svěřené postavení, zabránit, aby nepřítel pronikl do prostoru perimetru a přístavu. Každou noc či den byly vysílány hlídky do země nikoho k nepřátelským pozicím. I já jsem se jich zúčastňoval. Byly při nich ztráty na lidských životech, několik desítek mrtvých leží na vojenských hřbitovech, někteří padli v poušti, jiní zahynuli ve vodách moře.

Tobruk v roce 1941-42

Koncem listopadu 1941 osmá armáda od egyptských hranic soustavně útočila na nepřátelské síly a po mnohých tankových bitvách u Sidi Rezek a dalších míst postupovala na západ. Kolem 10. prosince dosáhla perimetru u Afrika Korps. Část našich jednotek se účastnila pronásledování společně s polskými jednotkami. Jihoafrické jednotky, které nás vystřídaly u Tobruku, byly zajaty v počtu 20 tisíc mužů při ofenzívě Afrikakorps Němci v červnu 1942.

Tobruk 1941

Čsl. 11. pěší prapor východní - ukončení činnosti a zřízení čsl. 200. lehkého protiletadlového pluku - východního 21. května 1942

Cesta z Tobruku v délce asi 1500 km trvala týden. Ubytování jsme byli v kasárnách Bath Gahim za přístavem v Haifě. Tábor byl vzorně zařízen, pohodlí, o jakém se nám nesnilo. Vzpomínám na vojína Prokopa, který často využíval otvor v drátěném plotě a vracel se od milé. Před odchodem si upravil postel a požádal, že kdyby přišla kontrola, odešel na ošetřovnu. Za pobytu v Anglii se stihl oženit a měl i potomka. Byl odvážný, ale měl smůlu. Později při útoku 28. října 1944 u francouzského Dunkerque byl těžce zraněn a zemřel.

Dostal jsem také týdenní dovolenou, peníze jsem měl nashromážděné během pobytu v poušti. Za místo dovolené jsem si vybral město Tel Aviv.

Naš pluk měl tři prapory označené 500, 501, 502. Každý prapor měl čtyři roty, každá rota tři poločety, každá poločeta měla 12 mužů a lehký protiletadlový kanón o ráži 40 mm. Protože čsl. vláda nařídila mobilizaci čsl. občanů žijících na středním východě, zvýšil se stav pluku na konci července na více než 150 důstojníků a 1 500 poddůstojníků a vojáků.

V polovině června 1942 navštívil naši jednotku ministr obrany generál Ingr. Byla to velká sláva, předal vyznamenání některým vojákům a pplk. Klapáčkovi předal prapor, který věnoval čsl. červený kříž v Jeruzalémě s nápisem „za svobodu a lidská práva vpřed“. Potom byla tato zástava slavnostně přenášena při setkáních veteránů v Praze.

Po návratu z Palestiny jsem stále trpěl horečkami po malárii. Na doporučení lékaře jsem dostal lázeňský pobyt v Jeruzalémě.

Po uplynutí mého ozdravného pobytu jsem se vrátil do dřevěných baráků našich kasáren v Bath Gahim, kde jsme zůstali do 20. června a poté byli přemístěni do tábora v severní části Palestiny. Vojenský tábor byl poměrně dobře vybavené stanoviště. Bylo v něm i bezplatné kino. Protože pluk musel být mobilní, byly uspořádány řídicí kurzy na obrněná auta a motocykly. I já jsem byl vybrán, abych se naučil řídit i opravovat motorová vozidla. Mým instruktorem byl Jaroslav Hovorka z Volyně, s kterým jsem pak společně prožil zbývající léta až do konce války.

Nedaleko našeho tábora bylo malé výletní městečko Naharia a po zaměstnání jsme měli možnost ho navštěvovat. V oknech domků byly nápisy „pokoj k pronajmutí“, navštívil jsem tam židovskou modlitebnu. Také jsme navštěvovali blízký tábor s ubytovanými vojáky z Nového Zélandu. Společně jsme zpívali „škrda lásky“ - my česky, oni anglicky.

V táboře byly odvozy k letectvu, přihlásilo se více než 300 zájemců, po přísných prohlídkách

bylo asi 120 vojáků odesláno do Británie. Já jsem byl z Ez Zibu přeřazen k praporu 502 k rotě č. 10. Tento prapor byl obsazen hlavně židovskými nováčky, kteří na základě mobilizace vstoupili do naší jednotky, říkali jsme mu Šalom prapor. Z tábora jsme byli převezeni směr Haifa a dále do Khel Masury.

Po kratší době byl prapor přemístěn do okolí Haify, kde jsme zaujali bojové pozice jako dělostřelci na obranu rafinerií a nádrží ropy.

Haifa – předání praporu

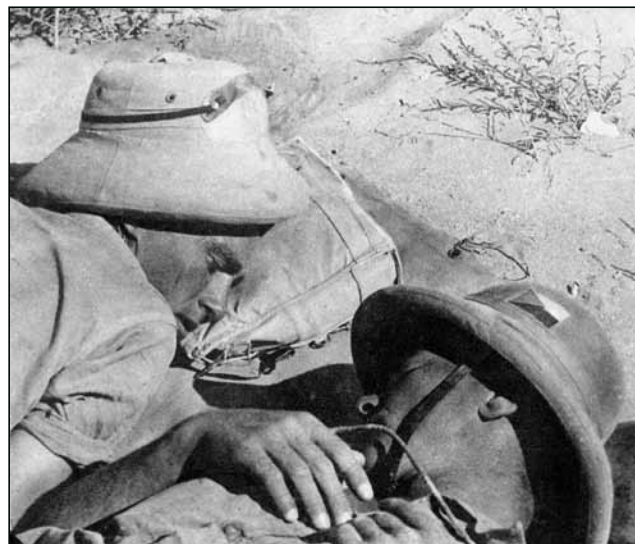
Přesun k Mrtvému moři, Jericho, 10. - 24. prosince 1942

V prosinci vrcholila bitva u El Alamejnu pod vedením gen. Montgomeryho, která rozhodla o vítězství na africkém kontinentu. Americká vojska provedla invazi do Alžírsku a Tunisu. Nebezpečí letecké invaze se zmenšila a náš pluk byl postupně přemístěn k Jerichu. Je to proláklina, oáza s palmami, banánovníky, nad táborem se zvedala tzv. Hora pokušení. Bydleli jsme ve velkých stanech, v době volna jsme mohli volně chodit k Mrtvému moři. Na Štědrý den r. 1942 jsem byl povýšen na svobodníka.

Podruhé do Tobruku - do Libye, prosinec 1942 - 14. červen 1943

Dne 25. prosince 1942 odjížděl celý náš motorizovaný pluk po vlastní ose směrem na jih. Ostatní část pluku se přepravovala po železnici. Z Jericha stálým stoupáním do Jeruzaléma a dále směrem na jih. Přes část sinajské pouště, cestami často zavátými písečnými jazyky. Znovu Suez, úrodná delta Nilu, Alexandrie, minuli jsme bojiště El Alamejn, mohutné pohřebiště lidí i techniky, u Solumu jsme překročili egyptsko-libyjskou hranici a dojeli do oblasti Tobruku, který jsme opustili v dubnu 1942 tehdy jako 11. východní prapor. Počátkem ledna byl už celý pluk v palebném postavení v Tobruku a na okolních letištích. Naše motorizovaná 10. rota často měnila stanoviště a přesuny byly často dlouhé a náročné. Bydlelo se různě, někdy v dobře vybavených kempech, někdy v dírách, jeskyních upravených pro pobyt.

Nepříjemné pro všechny byly písečné bouře. Působením horkého větru se zvedla do ovzduší spousta písku, obloha i slunce byly zahaleny hnědou záclonou, při teplotě kolem 40 stupňů a v silném větru. Dohled byl někdy sotva na pár metrů, bylo to žluté peklo i drobné kaménky a prázdné plechovky se řítily krajinou. Bojové akce zcela ustávaly a i strážný, který chodil mezi dvěma jeskyněmi vzdálenými pár metrů, se musel držet telefonního kabelu, aby nesešel z cesty. Hodinky jsem měl uschované v krabici od vitaminů, jinak by je všudypřítomný písek zničil.

Ochrana libyjských letišť a okolí

Když se naše jednotka podruhé vrátila do oblasti Tobruku jako protiletadlový pluk měla k 1. lednu 1943 celkem 1 100 mužů. Za období šesti měsíců jsme změnili stanoviště i desetkrát.

Jedno z prvních míst, kde jsme měli palebné postavení, bylo letiště Bu Amud. Bydleli jsme

společně ve vykopané jámě o rozměrech snad 3x4 metry, vysoké asi 2 metry, nadkryté trámy pokrytými vlnitým plechem s kamufláží. Spalo nás tam okolo 10 vojáků. Kanón byl chráněn ohradou z pytlů naplněných pískem, služba se držela 24 hodin denně. Jednou přistálo na provizorním letišti deset čtyřmotorových liberátorů, některé i mimo přistávací plochu, měli jsme obavu, aby létající obry nedosedly i na nás. Na stráži u děl byla nejhezčí doba ranního rozbřesku.

Další přesun byl na pobřeží zálivu, před námi bylo zničené město Tobruk. Naše děla, o která jsem se staral společně s Hovorkou, byla umístěna na náhorní planině nad mořem. Bydlel jsem v bunkru, který si vybudovali němečtí vojáci a udivilo mě, jak pečlivě si ho postavili. V přístavu byly desítky válečných a obchodních lodí, které byly zničeny. Z hladiny moře vyčnívaly komíny, kanóny, paluby.

Někdy jsem byl svědkem, jak nepřátelská letadla útočila na konvoje. Vysoké gejzíry vody z leteckých pum, obloha poseta mráčky z výbuchů granátů z protiletadlových děl.

Při jednom náletu na Tobruk byli zraněni dva naši krajané, Tonda Fabián ze Studénky a Alois Šurga z Albrechtic. Tonda „Černý“ zůstal už až do konce války v záloze.

Někdy jsme chránili letiště, kde byly kromě letadel umístěny i jejich atrapy, Angličané často používali různých triků ke klamání nepřítele.

Voda byla v Africe vzácná

Přesun z pouště do zelené části Cyrenaiky – Luigi Savoia, Cirene, Apollonia, do května 1943

Část praporu dostala příkaz k přesunu na západ k městu Derna, naše stanoviště bylo na letišti Luigi Savoia. Bylo to už v místech, kde poušť ustoupila zeleni. Měl jsem dojem, že jsme v Evropě – úhledné domky z kamene a betonu tvaru krychle s několika místnostmi, vzadu kůlna, kolem domku ovocný sad. Někde malé městečko se školou, kostelíkem, správními budovami. A všude kolem samá zeleň.

Na letišti jsme chránili před nepřáteli letadla typu Hurikán. Občas se objevila výzvědná letadla

nepřítele. Anglická letadla přistávala v noci, řada červených světel určovala plochu k přistání. Přejezd přes plochu byl přísně zakázán. Jednou večer jsem nedbal příkazu a málem jsem na to doplatil. Stiháč zřejmě neodhadl výšku a narazil na zem, s plným plynem znovu nabral výšku těsně u mého motocyklu.

Na letišti jsem bydlel sám ve stanu s elektrickým osvětlením z baterie ze starého auta. Teplo zajišťovala letovací lampa. Na stěně jsme měl obraz krále Jiřího s rodinou.

Pobyt na letišti Luigi Savoia byl nejhezčí ze všech míst, které jsme kdy bránili. Bujná vegetace a odvážné stavby italského stavitelství – některé snímky toto dokumentující mám ve válečném albu.

Příprava k odjezdu

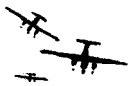
Nepřátelská vojska byla vytlačena z Afriky v květnu 1943. Náš pluk, jednotlivé prapory a roty byly postupně staženy a veškerá výzbroj předána Angličanům. Následoval přesun z Tobruku vlakem po pobřeží Libye, Egypta přes úrodnou část delty do Sassassin, obrovského stanového města. Počátkem července proběhla návštěva vrchního velitele spojeneckých armád gen. Wilsona a Polloka, kteří nám poděkovali a rozloučili se s námi. proběhla přehlídka našeho pluku a tehdy jsem byl také povýšen na desátníka. Z tábora nás postupně převezli 4. července 1943 do válečného přístavu u Suez, odkud jsme příštího dne odpluli směr Británie okolo celé Afriky. Vzpomínám na jednoho našeho vojáka, který měl utkvělou obavu, že se utopí, desertoval od naší roty a zůstal na egyptském území. Stejně ale během tří měsíců byl u nás v Anglii a vysloužil si za své jednání trest.

Můj pobyt v zemích středního východu začal 12. dubna 1941 v Haifě a končil 5. července 1943 v egyptském Suez, téměř dva a čtvrt roku.

Plavba na Mauretanii, od 5. července do 18. srpna 1943

Naše krasavice Mauretanie byla velká loď, výtlač 36 000 BRT, délka 260 metrů, šíře 45 metrů, výška od hladiny 36 metrů, počet poschodí devět, rychlost kolem 50 km v hodině. Plavba po Rudém moři byla nepříjemná, teplota dosahovala 50 stupňů.

Po 10. červenci jsme překročili rovník, 14. července 1943 jsme zakotvili v zátocě na Madagaskaru u přístavu Diogo Suarez. Tam loď načerpala potřebné zásoby a vyhnula se moři mezi Mosambikem a Madagaskarem pro nebezpečí napadení japonskými ponorkami. Dne 22. července jsme připluli

ke Kapskému Městu, k Tabulové hoře. K molu naši loď přitáhly dva parníčky. Příštího dne jsme vystoupili z lodi a sevřenými útvary prošli pár kilometrů za město. Před vystoupením na pevninu jsme byli poučeni o přísných rasistických zákonech, které zde bylo potřebné dodržovat. Styk s domorodci a se ženami byl trestný, lokály měly nápisy „jen pro Evropany“. Další den bylo volno, lákaly výlohy s drahými kovy a kameny...kup si, když máš jen 10 liber, a dožiješ se zítřka?

V Kapském Městě jsme byli asi tři dny a pak vjeli do vod Atlantiku, Indický oceán jsme nechali za sebou. Pluli jsme znovu k rovníku po západní straně Afriky. Někdy nad námi hlídkovala letadla, bylo nebezpečí napadení německými ponorkami. Lodě se bránily nebezpečí tím, že neustále měnily kurs plavby, neboť ponorky potřebují nějaký čas pro namíření a vypálení torpéda. Po delší plavbě naše loď zakotvila ve velké zátocce Free Townu – města v kolonii Sierra Leone. V zálivu kotvilo velké množství jak válečných tak obchodních lodí, bylo to hlavní překladiště zboží z Ameriky do Evropy. Okolo naší lodě se pohybovaly domorodé čluny a nabízely různé zboží a ovoce. Na palubu se zboží dostávalo po spuštěných lanech, stejnou cestou tak zpět košíček s penězi.

Za pár dnů Mauretanie zamířila na sever doprovázená opět letadlem, které hlídalo vody. Průlivem mezi Irskem a Velkou Británií jsme šťastně přistáli 11. srpna 1943 v druhém největším přístavu Anglie, v Liverpoolu.

Jak shrnout pobyt v 11. praporu a dále v protiletadlovém pluku v době od dubna 1941 do června 1943? Africké tažení bylo náročné klimatickými podmínkami a zdravotními riziky. Přesto se náš malý útvar se ctí účastnil boje proti nacismu. Afrika mi vzala kus mého mladého života a zapsala se do něj po stránce psychické i fyzické.

Mauretanie

Velká Británie – výcvik od srpna 1943 do roku 1944

Po přistání Mauretanie v Anglii nás vlak odvezl z přístavu Liverpool napříč zemí na východní část

k městu Colchester. Týden po přistání k nám přijel náš vrchní velitel, prezident dr. Edvard Beneš, aby nás pozdravil a poděkoval nám za všechno, co jsme pro osvobození naší země udělali. Současně dekoroval náš plukovní prapor, který nám daroval čs. červený kříž v Jeruzalémě, Čs. válečným křížem 1939. Po slavnostní přehlídce prezident hovořil na provizorní tribuně s vojáky a nastínil uspořádání našeho státu po válce. Tedy 18. srpna se náš dvoustý protiletadlový pluk východní, a tedy i naše jednotka naposledy představila v šortkách a khaki košilích. Dne 20. srpna byl pluk rozpuštěn a 1. září 1943 včleněn do čsl. samostatné obrněné brigády. Já jsem byl přidělen s řadou ostatních do motorizovaného pěšího praporu (motopraporu), kde jsem zůstal v druhé motorotě až do konce války.

Do naší 2. motoroty byli přiděleni i vojáci, kteří přešli z Francie do Británie, kde byli od r. 1940. Byl to i desátník Havlíček, který hrával na bendžo, a tak jsme v Colchestru chodívali do hospůdek a za doprovodu strun zpívali české, slovenské i anglické písničky. V hospůdkách se prodávalo pivo a byly místem společenských setkávání, nikoliv obžerství.

V uvedeném táboře jsme byli asi dva týdny a poté odjeli do středu Anglie do malé osady Great Cronsley nedaleko městečka Broughton. Tam jsme byli od září 1943 do května 1944. Osada Cronsley měla pro nás už postavené baráky.

V těsné blízkosti našeho bydliště byl anglikánský kostelík se hřbitovem, velice mě zaujalo, jak prosté byly hroby a pomníčky proti našim hřbitovům. Abychom více splynuli s prostředím, bylo nám doporučeno, abychom navštívili jejich bohoslužby. Tam jsem se také naučil modlitbu Otče náš v angličtině.

Naše rota často vyjížděla do terénu na různá vojenská cvičení. Zvláště noční přesuny byly náročné na orientaci. Překážkou řidičům byly časté mlhy, které byly místy tak husté, že závozník musel stát na stupátku a řidiče vést.

My mechanici jsme měli výhodu, že jsme mohli vyjet na cestu do blízkého okolí kdykoliv, pověsili jsme si na vozidlo tabulku „road test“ – zkušební jízda. Ve městech bylo možno si koupit „fish and gis“ – smaženou rybu a brambůrky do pozdních nočních hodin. Chodili jsme také do kina. Také jsme často byli svědky, jak před zahájením promítání hudebník v kině hrál na varhany nějakou novou píseň, na plátně byl text a diváci se ji učili zpívat. Ti, kteří píseň už znali, zpívali ji třeba do mikrofonu, panovala tam přátelská atmosféra.

Mnozí naši vojáci byli zváni do rodin i já jsem byl mezi nimi. Několikrát jsem navštívil v Broughtonu rodinu starších manželů, s nimiž žila ještě jejich sestra. Vodu na čaj vařili v kotlíku nad plameny krbu. Trochu jsem se u nich zdokonaloval v angličtině, záporom bylo, že pro svou samotářskou povahu

jsem nevyhledával příležitosti ke zdokonalení jazyka. Byla to škoda.

Nevím přesně, kdy jsme dostali do výzbroje americká polopásová obrněná vozidla ani jejich počet. Ale zajisté to bylo zde, americká výzbroj byla mnohem modernější než britská. Byla to vozidla do terénu i na silnice, dostali jsme i velitelský džíp. Vozidla byla opatřena vysílačkami. Silné pancéřování chránilo jejich osádku, i pěšáky na korbách, kde se mohlo převážet asi 25 vojáků.

Na jaře 1944 jsme ukončili pobyt ve střední Anglii, který považuji v celém válečném období za nejhezčí.

President Beneš vítá čsl. vojáky z Afriky do Anglie

Přesun ze střední Anglie do Skotska

Celý náš motoprapor se přesouval po vlastní ose na sever. Naše rota měla stanoviště ve městě Duns. Bydleli jsme v barácích společně s ostatním mužstvem, naše dřívější výhoda skončila. V průběhu pobytu se opět intenzivně cvičilo. My mechanici jsme měli stále co dělat, aby technika byla v pořádku. jednou jsme společně se Slávkem Hovorkou dostali pochvalu při velkém cvičení v rámci celého praporu. Náš terénní džíp splnil daný úkol a byl první, který dosáhl určeného stanoviště v horském terénu.

Dne 6. června 1944 začala spojenecká invaze do Francie, která měla název Overlord.

Přesun ze Skotska na severovýchodní pobřeží – Bridlington a poslední dny na území Velké Británie

Na nové pozice jsme se přesunuli v srpnu 1944. Byli jsme umístěni v typické anglické vesnici, podíval jsem se i do lázeňského města Scarborough,

kde život probíhal, jako by ani nebyla válka.

Brigádě se stále nedostávalo plného stavu vojenské techniky, rovněž naše početní stavy nebyly úplné. Asi v polovině srpna nás navštívil prezident dr. Beneš, aby se rozloučil s některými vojáky a popřál jim hodně úspěchů. Žel, já jsem se nedostal mezi ty, kteří se mohli rozloučit. Naše rota působila na tomto místě asi dva týdny a potom se přesunula k Londýnu.

Vzpomínky na toto období mi zůstaly stále živé. Od pobytu v Sovětském svazu, který byl spojen s řadou utrpení, se životní podmínky postupně zlepšovaly a pobyt ve Velké Británii byl z tohoto hlediska nejlepší. Žili jsme v civilizované zemi, obyvatelé se k nám chovali dobře, byli jsme mladí, neměli jsme zdravotní obtíže. Oceňoval jsem bohatou přírodu, upravenou zeleň. Část našich vojáků pobyla v Británii od roku 1940 po pádu Francie, tedy čtyři roky. My, kteří jsme přijeli z Orientu, jsme ochutnali života na ostrově méně. I přes okolnosti vojenského života to bylo pěkné období. Za pobytu v Anglii jsem byl povýšen na desátníka.

Cesta do Francie, přistání v Normandii

Vypluli jsme v noci pod příkrovem tmy. Některé naše jednotky byly nalodovány i v jiných přístavech, celkem měla naše obrněná brigáda necelých 4 300 mužů. Spali jsme na otevřených palubách. Ráno, když se rozednilo, viděli jsme, jaké množství válečných a dopravních plavidel plulo směrem ke francouzským břehům a opačně. Spojenecké letecké síly v tu dobu ovládaly situaci, luftwaffe již nenarušovala prostor pro vyloďování.

Snad 1. září 1944 naše loď přistála v přístavu, který zbudovali Angličané na ostrově z velkých betonových kvádrů a v průběhu invaze v červnu dovedli k pobřeží, po částech spojili a nakonec potopili, aby lodě mohly vykládat válečný materiál apod. Aby chránili umělý přístav před vlnobitím, potopili kolem něho staré lodě.

Trasa našeho motorizovaného praporu vedla do lesnatého terénu k městu Falais. Byli jsme v prostoru, kde se odehrávaly těžké boje, v průběhu invaze zde byly obklíčeny a zničeny velké německé jednotky. I když se jim částečně podařilo uniknout, zůstalo v okolí velké množství válečného materiálu. Na polích a mezích leželi mrtví koně i vojáci s nafouklými útroby.

Koncem září byl celý náš motorizovaný prapor soustředěn na prostranství mezi lesy. Mezi Angličany a našim vedením došlo k dohodě, že celá obrněná brigáda nebude použita do přední linie a zaujme méně exponované místo na bojišti. Důvodů bylo více, scházely tanky, vycvičené posádky, rezervy. Bylo rozhodnuto, že náš bojový úkol bude jiný, než jsme doufali.

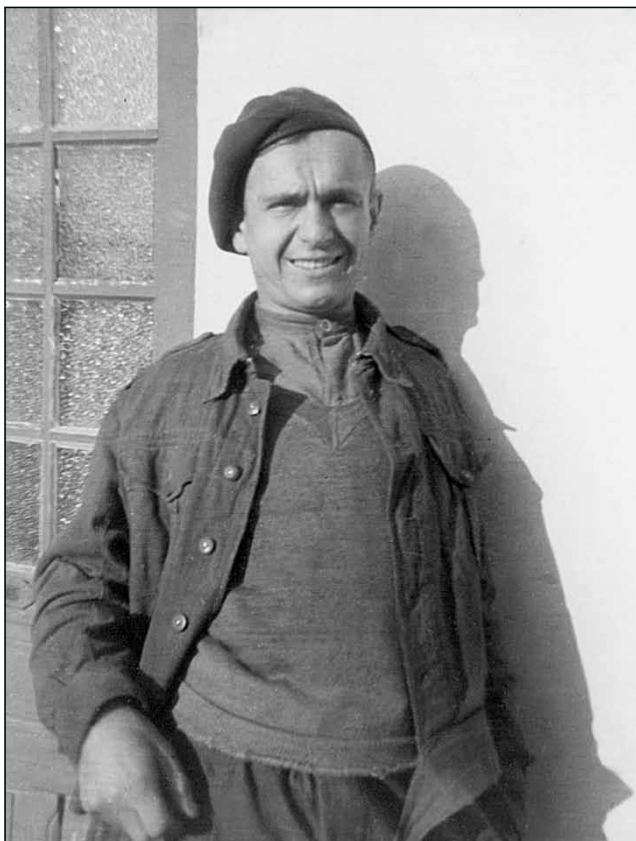

Směr Dunkerque

Začátkem října se čsl. obrněná brigáda po vlastní ose přesunula kolem francouzského pobřeží do prostoru obleženého přístavu. Přesun v délce 200 kilometrů trval asi tři dny. Bylo to 8. října, kdy brigáda převzala od kanadských a anglických jednotek obléhání pevnosti Dunkerque.

Do poloviny října se naše útvary seznamovaly s pro nás nezvyklým okolím, prováděly se průzkumy, byli první ranění a mrtví. Naše rota byla zařazena do východní části do úseku od moře po osadu Bray-Dunes a pak dále až k zatopené části a čítala necelých 150 vojáků. Naše technika byla přemístěna k původně výletnímu městečku La Panne v Belgii vzdálenému asi 10 km od frontové linie Bray-Dunes, protože auta, motocykly, polopásová vozidla a tančíky nemohly být v takovém terénu k úspěšnému boji s nepřítelem využity. Těchto asi dvacet bojových vozidel strážila malá skupina našich vojáků. Vzpomínám si, jak několik metrů od našeho hlídacího stanoviště bylo několik mrtvých koní. Leželi u plotu za sebou a jejich nadmutá břicha nedala pokoj Němcům, kteří na ně často stříleli z kanónů. Snad je považovali za tanky.

U Dunkerque probíhala také ideologická válka. Občas v nočních hodinách přilétalo letadlo a nad územím přístavu shazovalo v balících poštovní zásilky pro vojáky. Některé balíky se minuly cílem a dopadly na naši stranu. Zvláštní jednotky byly vybaveny tlapači a v nočních hodinách

L. Macháček ve Francii

vyšílaly obsahy dopisů od rodičů, známých apod. Po rozhlasových vlnách seznamovali německé vojáky s tím, co se děje na frontách, vyzývali je, aby přešli na naši stranu. Němci odpovídali tím, že sborově hlasitě vyzývali naše jednotky, ať si pro ně přijdou, že je „slavnostně přivítají“.

Větší bojové akce naší obrněné brigády k 28. říjnu 1944

Obrněný polopásák

Celé naší vojenské jednotce velel generál Alois Liška. Pod jeho velení spadaly i další útvary britských dělostřelců, tankistů aj. Celkový stav naší brigády včetně dalších spojeneckých útvarů dosahoval počtu 5 tisíc mužů, zatímco síly protivníka čítaly asi 10 – 12 tisíc.

Velitelství brigády bylo umístěno v osadě Warmhoudt. Bylo rozhodnuto, že den našeho národního svátku oslavíme větší bojovou akcí. Jejím cílem bylo zjistit německé obsazení území od moře. Dále předsunout polní strážce do oblasti německých postavení a získat co největší počet zajatců. Chtěli jsme překvapit nepřítele a obsadit nepřátelská ohniska odporu. Odhadem proti motopraperu měli Němci asi 2-3 roty, v oblasti 2. tankového praporu byla německá síla v počtu asi jednoho praporu. Velitelství naplánovalo útočnou akci tak, že náš motorizovaný prapor měl za pomoci štábní roty provést klamný výpad, poté měl 2. tankový prapor zničit nepřátelské opěrné body. Útok podporovalo britské dělostřelectvo, které ostřelovalo německá minometná hnízda a dělostřelecká stanoviště nepřítele.

Bylo to v sobotu 28. října 1944 v 6 hodin ráno, kdy oddíly motopraporu vnikly za podpory několika tanků do předsunutých ohnisek nepřítele, pobily několik desítek nepřátel a získaly asi 20 zajatců. Naše ztráty byly také – asi 20 raněných a několik mrtvých a nezvěstných. Němci předpokládali, že tímto přepadem skončil, ale asi 10 minut před devátou hodinou začala děla ostřelovat oblast nepřítele, v devět hodin pak vyrazila pěchota, kterou podporovalo více než 10 tanků. Překonala minová pole i vysunutá opevnění a vnikla více

než kilometr do nepřátelského území. Němci se bránili silnou minometnou a dělostřeleckou palbou, ale naši vojáci přesto zajali více než 350 vojáků a důstojníků. Ztráty nepřítele byly značné. Více než 100 vojáků bylo pobito a německý prapor Walter byl likvidován. Naše ztráty byly malé, jen několik raněných a mrtvých. Sami jsme byli překvapeni úspěšností akce, Němci útok nečekali. My mechanici jsme byli v této bitvě jako záloha. Po boji velitel brigády gen. Liška vyslovil pochvalu všem, kdo se zdařilé akce zúčastnili.

Krvavá neděle 5. listopadu 1944

Náš gen. Liška se po dohodě s britským velením rozhodl, že vítězný výpad z 28. října se bude opakovat. Zřejmě byli přesvědčeni, že německé útvary jsou natolik zdecimovány, že nový výpad bude ještě úspěšnější. Brigádní velitelství ale podcenilo nepřítele, který ihned zesílil obranu přísunem čerstvých sil ze zálohy, nakladl na místa nezatopená mořskou vodou velké množství nášlapných a protitankových min, zesílil obranu i dělostřelecká postavení. Násilný výpad byl stanoven na desátou hodinu. Měl být proveden v prostoru 2. motorizovaného pěšího praporu s druhým tankovým praporem se 45 tanky, doplněn ženijním útvarem apod. Byla k dispozici ambulance a polní četnictvo k zajišťování zajatců.

Několik minut před desátou začala silná dělostřelecká příprava a stovky granátů dopadaly na německá postavení. Současně zaútočilo asi 50 spojeneckých letadel. Tanky vyrazily k útoku, miny trhaly spodky obrněných vozidel, pěchota pokračovala do oblastí nepřátelských postavení, rozhořel se boj se ztrátami na obou stranách. Naše pěchota byla donucena se stáhnout na původní stanoviště a ztratila téměř 30 vojáků, zraněno bylo 60 a asi 10 nezvěstných. Více než 10 tanků bylo ztraceno. Ztráty nepřítele byly údajně více než 100 vojáků a 170 zajatců.

Jako by to bylo dnes vidím naše padlé, se smrtelným zraněním od nášlapných min, některé přikryté prostěradly. Mezi nimi ležel i Milan Prokop, který se za pobytu v Anglii stačil oženit a měl už i potomka. Měl průstřel břicha, ale byl při vědomí a dožadoval se cigarety. Odvezli ho do nemocnice v San Omeru na severu Francie, kde následujícího dne zemřel. Naši mrtví vojáci byli pohřbeni v jednoduchých rakvích bez ozdob u zdi na vojenském hřbitově v Adenkirchenu v Belgii nedaleko francouzských hranic. Pohřbu jsem se rovněž zúčastnil.

V průběhu dalších dnů do konce roku probíhala jen hlídková činnost z naší i nepřátelské strany.

Přiblížil se konec r. 1944, spojenecká vojska z východu i ze západu svírala nacistické armády, bylo zřejmé, že válečné události spějí ke konci.

Německý výpad na západní část perimetru

Německá posádka měla stále dostatek vojáků a střeliva, kterým nikdy nešetřila. Okruh kolem přístavu Dunkerque zahrnoval asi 30 km, které byly zatopeny vodou. Bojové akce probíhaly na zaminované pevnině. Na západní části úseku provedla německá vojska 10. dubna 1944 překvapivý útok na továrnu a dvě farmy. Za silné dělostřelecké a minometné palby, s použitím plamenometů vnikli do našeho prostoru a obsadili několik našich postavení. Německý výpad byl překvapením a ztráty tak byly větší. Do vltomu byly nasazeny pěší roty s potřebnou těžkou technikou. Po protiútoky se nepřítel stáhnul na téměř původní stanoviště. Naše brigáda ztratila téměř 60 vojáků a více než 100 bylo zraněno. Ale i nepřítel ztratil při této akci více než 100 vojáků a bylo ukořistěno mnoho zbraní. Vedení brigády pak požádalo švýcarský Červený kříž, aby se uskutečnila výměna zajatců v poměru 1:1.

Jaké byly početní stavy naší obrněné samostatné brigády?

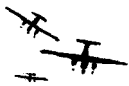
Koncem srpna bylo přepraveno přes Lamanšský průplav na 4 200 vojáků. V průběhu bojů se přihlásila část našich občanů, kteří žili ve Francii do naší jednotky a rovněž část vojáků z tzv. vládního vojska, které bylo v Itálii, přešlo jako partyzáni do našich řad. Také naši občané z Hlučínska a Těšínska, kteří museli narukovat do německé armády, se po zajetí hlásili k nám, před přijetím byli prověřováni. Koncem války měla brigáda více než 5 700 vojáků, asi 2 500 bylo soustředěno ve výcvikovém táboře v Británii.

Jaké byly ztráty čl. samostatné brigády od září 1944 do května 1945? Celkové ztráty byly asi 200 příslušníků včetně zajatých (menší část se vrátila) a více než 460 zraněných. Velké ztráty byly na technice.

Období ke konci války

Ke kapitulaci německé armády u Dunkerque došlo 8. nebo 9. května, kdy německý viceadmirál Frizius se svým štábem podepsal bezpodmínečnou kapitulaci. Německá posádka v síle asi 10 500 vojáků a důstojníků složila zbraně. V přístavu byly i tři ponorky. Naše jednotky přebíraly jejich zbraně a zařízení, ale toho se mechanici pro jiné povinnosti neúčastnili. V den vítězství v Dunkerque zavlála britská a československá vlajka.

Koncem prvního čtvrtletí dostal Hovorka týdenní dovolenou do osvobozené Paříže. Po jeho příjezdu jsem byl i já za příkladnou práci vybrán. Den vítězství byl radostný pro nás všechny. S Hovorkou, Sýkorou a několika dalšími jsem odjel do města, kde byly otevřeny všechny restaurace a hospůdky, všechny byly přeplněny vojáky, celé město jásalo, všude se ozývala hudba a zpěv...

Čsl. kombinovaný prapor odjíždí do vlasti

Německé fronty se postupně hroutily na východě i západě, americké jednotky se blížily k našim hranicím. Vojenští a političtí představitelé žádali, aby obrněná brigáda byla uvolněna z oblasti francouzského Dunkerque tak, aby mohla zasáhnout do postupu. Vrchní velitelství ale požadavek zamítlo a maršál Montgomery – velitel britských armád – uvolnil jen malý kombinovaný oddíl, který po boku americké divize mohl postupovat do Čech. Oddíl měl celkem 130 příslušníků obrněné brigády, velitelem byl pplk. Sítek, mezi důstojníky jeho štábu byl i Sommr. Oddíl tvořilo 7 motocyklů a 26 vozidel, z toho několik džípů, 3tunová nákladní auta, tahače protiletadlových děl, polopásová vozidla, ambulance, auto na vodu, radiovůz, protiletadlová děla. Koncem dubna útvar vyrazil přes Belgii – Brusel, Lucembursko a následující den byl už v Německu ve městě Igel. V tu dobu bojovaly americké jednotky u Chebu. 28. dubna byl oddíl v Bavorsku ve městě Sicherreuth, od českých hranic vzdáleném asi 20 km. Trasa vedla přes zničená města a vesnice, někde byly hlavní ulice uvolněny pluhy a bagry, aby byl zajištěn průjezd. V úterý 1. května 1945 překročil motorizovaný útvar naše hranice v obci Pomezí n. Ohří. Na hranici byla vztyčena čsl. vlajka s vojenskými poctami a jednotka dorazila do Chebu – Egerlandu, kde byla kolébka německého fanatismu. Naši vojáci ihned kontrolovali ulice, předávali americkým jednotkám německé vojáky, chránili státní majetek, zajišťovali

vracející se čsl. občany z věznic. Malá část odjela do Aše a Františkových lázní, kde posílili protiletadlovou obranu. Místní obyvatelé byli šokováni přítomností našich vojáků, mnozí prohlašovali, že neměli nic společného s führerem.

7. května opustil oddíl Cheb a přesunul se do Plzně. Vojáci přijali pokyn k přesunu s radostí z tím, že se zúčastní osvobození Prahy po boku americké armády. 12. května menší část oddílu odjela směrem k hlavnímu městu, ale v jeho předměstí zastavil pplk. Sítek útvar s tím, že sovětské velení – gen. Rybalko, nedovolilo příjezd do Prahy. Oddíl se vrátil zpět do americké zóny do vesnice Kyšice.

Bylo to v pátek 18. května 1945, kdy do Plzně dorazily útvary čsl. samostatné obrněné brigády. Následující den byl kombinovaný oddíl rozpuštěn a zařazen do brigády.

Návrat čsl. samostatné obrněné brigády do vlasti, 12. - 18. květen 1945

Jednotlivé útvary postupně předávaly britským jednotkám frontové úseky a chystaly se k odjezdu. Mechanici i řidiči se připravovali na dlouhou cestu. Soustřeďovali jsme se na určeném stanovišti. Přesné datum odjezdu si již nepamatuji, bylo to pravděpodobně 12. května, kdy jsme zahájili organizovaný přesun. Každý den nám byla určena přesná trasa s místy, kterými budeme projíždět. Mechanici jeli jako poslední pro případ,

že by některé vozidlo potřebovalo opravu.

Přesun trval asi týden nejprve přes Belgii směrem na Brusel přes hustě obydlenou oblast, kde jedno městečko a vesnice navazovalo na druhou. Poté jsme za několik hodin jízdy přešli území Lucemburska. Tam nás zdravili čeští občané totálně nasazení na práci v Německu. Upoutal mě hrad v hlavním městě a to jak svou polohou tak velikostí. Už nevím, kde jsme přešli hranice Německa, ale velké tabule v angličtině sdělovaly, že se nacházíme na německém území. Kolony našich aut, pásových vozidel a tanků směřovaly do vnitrozemí, dále k městům Worms a Würzburg. Při vjezdu do Norimberku jsme viděli místo pyšného města, kde vůdce německé říše v třicátých letech sprádal plány na ovládnutí světa, dílo zkázy. Celé

město bylo v troskách, z hlavní ulice byly domy částečně odklizeny, zbyly jen tabulky připomínající názvy ulic, někde stěny domů a komínů. Obyvatelé chodili kolem bez zájmu, vojska si nevšimli. K našim hranicím zbývalo něco přes 100 kilometrů.

Někde v oblasti Domažlic jsme přešli hranice vlasti. Vzpomínám si na německý ukazatel směru k městu Taus. Nikdo nás nevítal. Projeli jsme Klatovy a dále směr Nepomuk.

Slavnostní přehlídka čsl. obrněné brigády v Praze dne 30. května 1945

V uvedený den se všechny části brigády účastnily přehlídky, soustředění jsme byli na okrajové části města, „Na výpichu“. Čsl. jednotky z Východu se představily Pražanům o pár dnů dříve. V poledních hodinách projížděly naše kolony tanků, motorizované pěší jednotky, dělostřelecké jednotky a další okolo jásajících Pražanů hlavními ulicemi města, ve kterém vládlo nadšení. Jedna vzpomínka mi zůstala živá až do dnešních dnů. V jednom místě se náš motorizovaný prapor zastavil, obyvatelé obklopili naše vozidla, v tu chvíli jsem byl na korbě vozu. Jásající paní s děckem v náručí dcerku zvedla a ta mi dala pusku na tvář. To byla odměna za dlouhá léta v armádě.

16. června velká část brigády odjela do nedaleké Žinkovy. V semknutých řadách nás uvítal prezident Beneš poprvé na osvobozené půdě vlasti. Poděkoval nám za službu vlasti a zdůraznil, aby si všichni vážili nabyté svobody.

Koncem roku 1945 jsme měli možnost podávat žádost o propuštění z řad vojska Jen málo jedinců projevilo zájem o další službu a později, po změně politických poměrů, na své rozhodnutí dopláceli. V prosinci 1945 jsem byl povýšen do hodnosti podporučíka technické a zbrojní služby. Propuštěn jsem byl ke dni 15. ledna 1946.

Převzato z Pamětí pana Ludvíka Macháčka (redakčně zkráceno).

L. Macháček

Z Bernartic nad Odrou

Josef Maléř, č.p. 107

Je to už šedesát roků, které od té doby uplynuly a vzpomínky jsou skryté pod nánosem dalších a dalších událostí, které se od těch dob staly. Vždyť kromě vzniku naší republiky v roce 1918 (narodil jsem se o rok později) jsem musel prožít všechny ostatní převraty až po loňský vstup do Evropské unie.

Na jaře roku 1945 už Němci utíkali před Rudou armádou a že se blíží konec války, bylo zřejmé. Spolu s dalšími lidmi jsem byl přidělen kopat zátarasy, které měly sloužit k obraně Nového Jičína. Na silnici vedoucí od Příbora jsme museli vykopat velkou jámu hlubokou asi dva a půl metru, dlouhou čtyři metry a širokou přes celou silnici i přes oba příkopy. Kopali jsme ručně, byla to velká a hlavně zbytečná dřina. Němci se bláhově domnívali, že tím zastaví postup sovětských vojsk. Nedaleko odtud byla stará pískovna. Tam popravovali dezertéry. Přijížděla jedna auta s odsouzenci a druhá s rakvemi. Dodnes mi v uších zní střelba, která se tam odtud ozývala.

Němečtí vojáci utíkali přes naší vesnici směrem od Nového Jičína nejkratší cestou na západ. Někdy se stalo, že u nás někteří přenocovali. Jednou přišla skupinka vojáků s velitelem a chtěli také zůstat přes noc. Místa jsme v domě moc neměli, ale oni že přenocují ve stodole na slámě. Večer jsem se za nimi šel podívat a zděsil jsem se. Na trámu, hned vedle humenice měli rozžehnuté svíčky, kterými si svítili. Řekl jsme veliteli, že přečteme vyhořet, ale on jen abych prý se nebál, že dají pozor. Tu noc jsem nespál a nemohl se dočkat až bude ráno. Naštěstí se nic nestalo.

Jindy zase u nás bydlel nějaký maďarský oficír se svými vojáky. Ten se místo o válku staral hlavně o to, co dobrého sníst. Z naší kuchyně si udělal hlavní stan, kde se jen peklo, vařilo a smažilo. Vepře si „vypůjčili“ ve vedlejší vesnici Loučce, aspoň podle toho co říkali jeho vojáci, kteří uměli slovensky a pak už jen hodovali. Dřevo na topení

brali nejdřív u nás a když došlo, šli k sousedům. O dovolení se samozřejmě neptali. Když odcházeli, zůstaly tu po nich necky a jiné nádoby, prý si je máme nechat. Jenže se ukázalo, že byly taky kradené z blízkého i vzdáleného okolí.

Byli u nás i tři němečtí vojáci, důstojník a dva poddůstojníci. Říkali, že utíkají už od Stalingradu a ruské vojáky mají pořád za zády. O Hitlerovi mluvili velice pohrdavě. Když jsem to slyšel, raději jsem mlčel, člověk se musel mít na pozoru před cizími lidmi. Ale tihle měli války plné zuby a nikoho by neudali. Jeden poddůstojník byl Vídeňák, druhý pocházel z Bielefeldu. Řekl jsem mu, že jsem byl totálně nasazený na práci v Říši v nedalekém Wanneeickelu. Když to slyšel, byl úplně dojatý a chtěl vědět jak to tam u nich vypadá, že nebyl doma čtyři roky. Moc jsem mu toho říct nemohl, Bielefeldem jsem akorát projížděl a viděl jen nádraží.

Jednou za mnou přišel německý důstojník abych mu půjčil kolo. Potřebuje prý zajet do Suchdolu nad Odrou na nádraží. Nemohl jsem dost dobře odmítnout – věděl totiž, že kolo vlastním od sousedů, u kterých bydlel. Řekl jsem mu tedy, ať přijde za čtvrt hodiny, že mu ho připravím, protože je momentálně nepojízdné. Ve skutečnosti jsem měl kolo ukryté ve sklepě a nechtěl jsem, aby to věděl. Když za chvíli přišel a na kole odjel, v duchu jsem se s ním rozloučil. Tedy hlavně s tím kolem. Nevěřil jsem, že ho ještě někdy uvidím. Avšak za hodinu byl zpátky, vrátil mi kolo a slušně poděkoval. Zdálo by se, že to byl poctivý a slušný člověk, jenže jeho vlastní vojáci, kteří ho doprovázeli, říkali, že na Ukrajině a v Rusku se choval velmi krutě a dokonce neváhal vraždit i děti.

Jsou to jen některé střípky z obrovské mozaiky událostí tehdejší doby. Drobné a pro někoho možná nepodstatné. Přesto je třeba si ty chvíle připomínat jako memento, že něco podobného jako válka se už nikdy nesmí opakovat.

Alois Hopp, č.p. 218

Po ukončení školy jsem byl na službě u pana Viktora Šimíčka, zemědělce v Bernarticích. Jednou k večeru jsem se vrátil z pole, přiletělo ruské letadlo, které napadalo vlaky na trati mezi Suchdolem a Jeseníkem. Při přeletu nad Bernarticemi někdo po něm vystřelil. Letec vypustil osvětlovací raketu na padáčku, asi 300 metrů v poli byl stoh slámy, který zapálila.

Těsně před koncem války byla na oboře rozmístěna baterie děl, které občas vystřelily směrem mezi Suchdol a Životice. Je zajímavé, že ještě na konci války používali Němci do děl munici československé armády.

Když Němci začali ustupovat, tak přinutili zemědělce, aby poskytli potahy i s vozy k jejich ústupu. Tak se stalo, že já jsem musel ještě se dvěma jinými a s párem koní jet s nimi. Vyjeli jsme po státní silnici k večeru ze Starého Jičína ke Lhotě. Tam se rozhodli tito dva zemědělci, že dají koně Němcům a vrátí se zpět do Bernartic. Mne také přemlouvali, ať jdu s nimi. Tak jsem seskočil z vozu a šel s nimi. Než jsem odjížděl, tak mne hospodář prosil, abych se s koňmi, na kterých si velmi zakládal, vrátil. I mně jich bylo líto, a proto jsem utíkal zpět a nasedl na vůz a pokračoval v jízdě s německými vojáky. Ze státní

silnice jsme někde u Bělotína sjeli a pokračovali na Potštát a dál lesy celou noc. Když jsme ráno zastavili v nějaké vsi mezi lesy, řekl mi německý voják, že se mohu vrátit zpět. Tak jsem koně nakrmil a co nejrychleji se vydal na cestu zpět, než si to Němci rozmyslí. Jenomže jsem nevěděl, kde jsem, protože jsem se během války dostal sotva do Nového Jičína. Tak jsem vyrazil po cestě, které jsem přijel a doufal, že si koně pamatují víc než já. Během cesty se ke mně přidal nějaký neznámý člověk, se kterým jsem se nemohl domluvit. Z posunků a řeči jsem vyrozuměl, že se chce dostat k frontě. Tak jsme pokračovali spolu, až jsme dojeli k železniční trati. Jelikož se blížil večer a začaly jezdit kolony ustupujících německých vojáků, rozhodl jsem se, že budu muset pokračovat poli. Proto jsem nakrmil koně, nechal vůz u tratě a pokračoval jen s koňmi napříč poli ke státní silnici. Po pravé straně jsem uviděl město, usoudil jsem že to budou asi Hranice. Přešel jsem cestu a pokračoval dále k domům, abych se zeptal, kde vlastně jsem. Tam mi lidé ukázali mapu a směr, kudy mám jít. Tak jsem postupoval polem až ke Starojické Lhotě. Přešel jsem na druhou stranu k Polouvsí do lesa směrem k Hůrce. Jak jsem vyšel z lesa, uviděl jsem, že se od Hůrky táhne kolona Němců.

Tak jsem poli rychle přešel do Horeckého lesa a tím se dostal konečně na oboru. Lidé se právě vraceli z májové pobožnosti. Když jsem se ráno probudil, dozvěděl jsem se, že sovětská vojska postupují přes Starý Jičín.

Po přejití fronty jsem pomáhal Rusům s koňmi při opravě mostu přes Odru. Tam jsem také slyšel z rádia výzvu Prahy o pomoc.

V květnu jsme byli v Novém Jičíně na oslavách skončení války. Při cestě zpět jsme potkali na rolicích pana Viktora Šimíčka, jak veze na bryčce Rusy. Jelikož se Rusům jízda zdála pomalá, vyzvali pana Šimíčka, aby jim dal opratě. Pak Rus upustil bič a řekl, ať mu jej podá. Jakmile slezl z bryčky, tak se Rusové rozjeli tryskem pryč.

Přesto, že jsem koně přivedl zpět, nepodařilo se je zachránit.

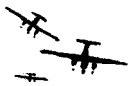
Marie Drlíková, č.p. 38

Musím začít tím, jak jsme vyšli ze školy, roku 1940 nám bylo 14 let a byli jsme nasazení na práci v zemědělství, jinak nám hrozilo jít do Říše do Německa.

Byla jsem zaměstnána u Drlíků. Němci jim statek však vyvlastnili a řídil ho cizí správce. Při reorganizaci mě přeřadil na jiný německý statek v Klokočově u Příbora, jmenoval se Schindler. Tam jsem byla už do konce války. Jak se blížil konec války, tatínek slíbil, že pro mě přijede. Fronta už byla blízko asi ve Studénce, nebo já už nevím přesně kde. Byl hrozný chaos a zmatek a k tomu špatné počasí. Konečně se objevil i tatínek na kole. Přijel na poslední chvíli, už jsem se bála, že nepřijde. My jsme se spolupracovnicí chystaly seno pro koně a kolni. V tom přiletěla letadla a odstřelovala císařskou silnici. Ta byla plná ustupujícího vojska a civilního německého obyvatelstva. Bydleli jsme blízko státní silnice, tak se u nás na dvoře šrapnely zapichovaly do bláta. My jsme byly schované pod vozem pod kůlnou. Byl to pro mne otřesný zážitek. Na silnici byli mrtví, ranění, byli mezi nimi mrtví koně. Tatínek vyjednal s paní Rozou, že mi půjčí kolo a oni mi vezmou na vůz moje věci. Jak dojedem domů, že vezme kolo a pojedje s ním do Loučky a bude na ně čekat. Cesta z Příbora byla úplná kalvárie. Několikrát jsme se museli ukrýt pod mosty, protože cesta byla odstřelována. Byl to, jak jsem už psala, masakr. Konečně jsme byli v Jičíně. Z Jičína už to bylo

lepší. Cesta byla volnější. Tatínek se zase obětoval a jel s tím kolem do Loučky, jenže se nedočkal. Přijel domů pozdě večer, už jsme se o něho báli. Doma jsme byli všichni ve sklepě i s tetou Matyldou, Irenkou a Miladou. V bytech bylo plno vojáků a ve stodole a pod kůlnou zase koně. Jak už jsem řekla, počasí bylo deštivé, nevlídné. My jsme nesměli nikam ven, ale tatínek byl pořád ve střehu. Na konci u pískovny byl také kanón a střílelo se z něho. Ráno 5. května přišel tatínek za námi do sklepa a říkal, že je tam všude ticho a nikde ani noha. Tak jsme všichni vylezli ze sklepa, prožívali to ticho, na kopci už ani kanón nestál, to něco znamenalo. Tatínek říkal, tak už je po všem, je konec války. My jsem se moc radovali. Během dne pro tatínka někdo přišel, aby šel k oderskému mostu Němci ho vyhodili. Tatínek tam jel na tom německém kole, uměl trochu rusky. Na kole už domů nepřijel, Rusi mu jej vzali, ale dali mu za to jalovičku. Odra byla rozvodněná. Na lukách se potulovaly krávy, koně, prasata. Němci je museli ze chlévů vyhnat, jak utíkali před frontou ze Kunvald, Šenova a Suchdola. Potom někteří naši spolužáci museli pomáhat Rusům ten dobytek shánět dohromady a ani už nevím, kam až museli pomoci hnát ten dobytek.

Nás napadlo, že bychom měli jít přivítat osvoboditele. Bylo nás asi 7 děvčat. Daleko jsme ale nedošli. Na Starém Mlýně jsme potkali 2 vojáky a potom jsme dostali strach a šli jsme raději

domů. Doma nás za to moc nechválili.

Po půl roce jsem dostala zprávu, abych si přišla do Běloutína pro svoje věci. Tak jsem tam s kamarádkou pro to jela. Bylo to ve špatném stavu - zplesnivělé. Moc jsem toho neměla tak jsem neměla

Anna Rendlová - ze vzpomínek rodičů i vlastních

Začátkem války v roce 1939 dostal můj otec Klement Šimíček na pozemku, který získal od tchána p. Josefa Klose č. 2, dům č. 176. Žila v něm naše rodina se třemi malými dětmi a rodina Viktora Davida s jedním dítětem. V době, kdy do obce přišli Tyroláci, byla s námi i babička se staříčkem z č. 2. Některé sklepní místnosti byly upraveny na kryt.

Já sama (3 roky) si vzpomínám na okamžiky, kdy jsme si tam všichni po ohlášení náletu ve spěchu sešli.

Válka skončila a zůstaly vzpomínky. O jejím konci tatínek vyprávěl.

V květnu 1945, když se blížila ruská fronta a německé vojsko bylo na ústupu, přijelo k nám německé vojenské auto s vojáky, důstojníky a snad i generálem. Oznámili, že si v domě zbudují štáb. Místo i tvar byly strategicky výhodné.

Rodiny z domu se musely okamžitě vystěhovat. Nemohly přejít do sousedství, do čísla 2 (po záhumenní cestě asi 200 m). Přemýšleli však všichni. Otec

nic. Vůbec jsem se nedozvěděla, kdo to tam nechal. A o mojích bývalých hospodařících jsem také nikdy už neslyšela. Tak ani nevím, jestli ten transport přežili. My jsme byli mladí, tak jsme se radovali. Bylo nám 19 roků. Hlavně, že už byl mír.

o tom, kam půjdou, Němci o tom, aby to bylo co nejrychleji. Po domluvě naložili tatínka do auta a jeli. Po hlavní silnici na křižovatku, pak směrem na horní konec a uličkou doleva. Skončili ve dvoře v čísle 2. Tam mohli. Rodiče sbalili jen nejn nutnější věci a odešli. Nikdo se nesměl k domu ani přiblížit. Hrozili zastřelením. Usídlila se v něm skupina Němců a nikdo nevěděl, co se tam děje. V noci se tatínek odvážil na zvědy. Dostal se až k domu. Všude byl klid. Dům byl prázdný. Bylo tam mnoho drátů a kupa špinavého nádobí, dokonce i od sousedů z č. 4.

Co se tam asi dělo? Stav svědčil o tom, že po „hostině“ museli Němci spěšně ustoupit. Dům zůstal neporušen, nic nebylo zničeno, ze spíše se ztratilo jen kus špeku.

Hned jsme se domů vrátili a jako zvědavé děti okukovaly okolí. Zajímala nás dělostřelecká baterie postavená u sousedů před č. 4. Nevím, jestli se z ní vystřelilo, ale okno v domě tímto směrem bylo až donedávna ve zdi posunuté.

Jan Klos, č.p. 110

Fronta se blížila k Ostravě, koncem léta r. 1944 se německý válečný soud přestěhoval do Nového Jičína. Pracoval jsem tehdy jako zahradník u firmy Meitner, zahradnictví bylo tam, kde je nyní parkoviště aut pro hřbitov. Zabývali jsem se celoroční úpravou hrobů, takže jsme se dost často pohybovali na hřbitově se starším zahradníkem p. Procházkou. Všimli jsme si, že občas přijelo po polní cestě kolem hřbitova vojenské auto do staré pískovny, kde není je prodejna stavebního materiálu. Jednou ze zvědavosti jsme si stoupli za hřbitovní zeď, schování ... a pozorovali, co se děje v pískovně, kde končila cesta vojenského auta.

V pískovně trčely ze země asi čtyři kůly, ke kterým vojáci přivazovali odsouzené A šestičlenná popravčí četa je postupně postřílela. Byl mezi nimi i těžce raněný voják. Byla to hrozná podívaná, vícekrát jsem se na to nešel dívat.

Tehdejší správce hřbitova p. Tiesel, ač Němec, byl velký antifašista nám vyprávěl o osudu těchto

vojáků. Byli to mladí kluci z Hlučína, kteří, když se blížila fronta k jejich domovu, snažili se sběhnout z fronty, ale bohužel se to některým nepovedlo. Byli tak blízko domova a konce války a museli zemřít pro blaho říše. Někteří mrtví pak byli pochováni na hřbitově na neoznačeném místě a správce hřbitova dostal přísný příkaz neuvádět čísla hrobů. Jejich rodiče dostali domů oznámení že padli pro vlast.

Josef Šimíček, č.p. 47 „Cesta do Čech s ruskými vojáky“

Asi za týden po skončení války přišel k večeru předseda národního výboru pan Bayer, aby dal otec jednoho koně a vůz. Druhého koně

dal souseď, pan Horut, a jel ještě večer do Nového Jičína. Hlásil se na národním výboru, že se pojedou se sovětskými vojáky do Čech. Nabalil jsem

trochu sena a ova pro koně. Pro sebe nějaké jídlo a jel jsem do města. Ulice a zahrady už byly plné povozů a koní. Z Bernartic jel také pan Vilém Poláček od pana Papáka. Zalehli jsme do vozů a spali. Brzy ráno byl budíček. Nakrmili jsme koně a posnídali. Vojáci nasedli do vozů a vyjeli jsme směrem na Hranice.

Ze začátku to bylo hezké. Kolona vozů byla nekonečná. Dopoledne byla zastávka. Vojáci natrhali trávu a krmili koně. Úplná pohoda. V poledne jsem obědvali u řeky Bečvy za Lipníkem. Navečer jsme dojeli až k Olomouci. Když vojáci seskákali z vozů, domluvili jsme se s panem Poláčkem, že ujedeme domů. Vojáci ale v noci hlídali, a tak jsme zůstali tam.

Druhý den se tempo zvýšilo a bez zastávky jsme dojeli až na hrad Bouzov. Další den až do Svitav.

Čtvrtý den už nemohl sousedův kůň vydržet takové tempo. Nechal jsme jej jít krokem a tím vznikla mezi námi velká mezera. Vojáci mi vzali opratě a bili koně, až jsme je dojeli.

V poledne při obědě sousedův kůň lehl a nežral. Když jsme měli pokračovat dál, kůň se nepostavil. Vojáci nasedli na druhé vozy a já jsem zůstal na louce sám. Bylo mi do pláče. Navečer se kůň postavil a já jsem jej uvázal za vůz a pomalu jsem se vracel domů. Po pár dnech jsem dojel do Olomouce. U rodiny jsem přespál hezky v posteli. Chtěl jsem brzy vyjet domů, ale vzbudil jsem se až v deset hodin. Přesto jsem pozdě v noci dojel až domů.

Náš kůň tu cestu nevydržel. Přibližně za týden pošel.

Růžena Klosová, č.p. 2

Blížil se konec války, rodina Umbrechtova z Tyrol, která hospodařila na statku Klosových v Bernarticích nad Odrou č. 2, naložila na vůz osobní věci a početnou rodinu a odjela s jedním koněm a volem do Oderských vrchů. Druhý kůň byl zabitý a naložený v kádi. Jak asi daleko mohli dojet? Ty kolony pronásledovaly ruské stíhačky.

V tu dobu ustupovali němečtí vojáci převážně Vlasovci, od Šenova. Statek byl prázdný, tak jich hned byl plný dvůr a chovali se jako doma. Zabíjeli a vařili, co tam ještě zbylo, také březí prasnici. Byli tu asi 2 dny a najednou v noci odjeli. Ráno byl statek prázdný.

Podle manželova vyprávění, když se ráno šli s bratry podívat na tu spoušť, co tam zbyla jednak po Tyrolácích a po ustupující německé armádě, bylo to hospodářství celé v nepořádku, bez koní, vepřového dobytka i slepic.

Byly to těžké doby. Začínali jsem od nuly. Pole

byla zanedbaná, úroda špatná. Manžel hákoval a zase vláčil, pořád dokola, pole byla tak prorostlá pýrem, pak jsme ho nakládali na vůz a vozili domů, na dvoře v kádích jsme ho myli a krmili s tím krávy, navíc byl suchý rok a na tak zarostlých polích se urodilo málo.

Tyroláci, co zde byli nasazeni, byli z vysokých hor a když přijeli sem, neuměli vůbec hospodařit. Zapřáhli koně do bryčky, za to uvázali brány, a tak jezdili po poli. Jak to hospodářství mělo vypadat? Byli to chudáci. Namluvili jim, že jsou tady opuštěná hospodářství, až když sem přijeli, teprve poznali pravdu. U souseda na č. 4 se obě rodiny sešly, majitelé odcházeli a rodina Braunova z Tyrol přijela. Syn Karel hrál na harmoniku na rozloučenou a obě rodiny plakaly.

Válka nepřinese nic dobrého, jen samou bolest a utrpení.

Ze Staré Vsi nad Ondřejnicí Podivuhodná anabáze

Válka přináší s sebou utrpení, smutek i smrt. Dějí se však i věci, které jsou spíše podivuhodné, ne-li záhadné. Jednu takovou příhodu zachycuje obecní kronika Staré Vsi nad Ondřejnicí z roku 1955 v podobě vyprávění tehdy starého mládence Eduarda Novobilského z čp. 119.

Asi v roce 1912 si mladík Novobilský koupil na jarmarku v Bílovci kapesní hodinky. Na pouti v Brušperku mu potulný rytec napsal na zadní stranu vnitřního pláště hodinek adresu „Eduard Novobilský, Stará Ves 119“. V roce 1914, když vypukla 1. světová válka a Novobilského starší bratr Emil narukoval k vojsku, daroval mu Eduard hodinky na památku. Emil byl v roce 1917 na italské frontě zajat a jakýsi italský voják mu hodinky vzal.

Poškozený železobetonový most přes Ondřejnici ve Staré Vsi nad Ondřejnicí

Na celou příhodu se po návratu Emila ze zajetí zcela zapomnělo.

V květnu roku 1945 dorazila do vsi frontová linie 2. světové války. U sousedů Novobílských – ve statku rolníka Josefa Lyčky čp. 119 – se usadili sovětsí vojáci. Kolem nich se točil i desetiletý syn bývalého italského zajatce Emil. Jeden ze sovětských vojáků sáhl do kapsy, vytáhl z ní několikery hodinky a jedny z nich věnoval malému Emilovi. Rozradostněný chlapec utíkal domů a pochlubil se svému strýci Eduardovi. Ten rozevřel jejich zadní

plášť a spatřil vyrytý nápis „Eduard Novobílský, Stará Ves 119“. Kruh pozoruhodných náhod se uzavřel, hodinky se po cestě kolem poloviny Evropy vrátily zpět ke svým majitelům do vesničky kdesi uprostřed kontinentu. Nikdo už nikdy nezjistí, jaké byly jejich osudy, jakými cestami putovaly, čí ruce je na jejich pouti držely – jestli to byly ruce dobráků, bláznů, zlodějů či mordýřů.

*Poskytl Jaromír Chvostek,
kronikář obce Stará Ves nad Ondřejnicí*

Jak to tenkrát bylo v Jistebníku

Jistebník byl osvobozen 2. května 1945 ráno, asi mezi 8. – 10. hodinou. Co tomu předcházelo. Děti českých rodičů chodily do české školy v Košatce, protože v Jistebníku byly školy jen německé. Byli to Marie Šrámková, Danuše Šrámková-Bulová, Jaroslav Šrámek, Lubomír Nátr, Zdenka Dresslerová-Otisková, Lubomír Šmátrala, Jiří Buzek a Adolf Korpas.

Ve škole na nádraží byl zřízen vojenský německý lazaret. Ranění byli přiváženi upraveným autobusem, jenž parkoval na našem dvoře. Na dvoře také stála dieselelektrocentrála, jež běžela vždy při operacích, zpravidla celé noci. Amputované končetiny byly odkládány do prostoru nynější přístavby školy u nádraží. Zemřelí vojáci byli umísťováni do přilehlé boudy na školním hřišti zabalení do papírových pytlů. Dvakrát v týdnu byli odváženi do společného hrobu na místním hřbitově v rohu poblíž vyvedené vody. Později prostor nestačil, proto byla vyhloubena jáma vně hřbitova naproti prvnímu společnému hrobu. Lazaret byl zřizován přibližně v září – říjnu 1944 a skončil asi týden před osvobozením. Než došlo k přemístění lazaretu – to trvalo asi týden – byly všechny cesty v celém nádraží až k nynějšímu hřišti zastaveny auty. To v té době testovaly jednotky Rudé armády (RA) shozením – snad třikrát večer – okolo 19 – 21 hodin – svítících světlic, tzv. stromečků, jak postup přemísťování lazaretu pokračuje. Po prvním osvětleném večeru odjela všechna auta, jež neměla značku červeného kříže.

Asi týden před příchodem RA se Němci připravovali

na odpor tím, že na poli za dnešní poštou zakopali několik děl ráže 8 – 12 cm orientovaných na Klimkovicce. Postup Rudé armády byl však tak rychlý, že ze zakopaných děl nevyšel ani výstřel.

Asi okolo půl třetí v noci z 1. na 2. května 1945 chtěli Němci zničit železniční trať shozením několika bomb v místě podtoku místního potoka pod tratí. Obě shozené bomby se minuly účinkem, spadly mimo trať.

Přibližně ve tři hodiny ráno Němci ustupující směrem na Košatku vyhodili na dvou místech cestu. Do dnešního dne je v tomto místě jedna prohlubeň v asfaltovém povrchu, i když byla nejednou provedena oprava. Těsně nad ránem ustupující Němci vyhodili most přes Odru.

Osvobození Jistebníka přišlo po cestě od Josefovic. Sovětské tanky se zastavily v zatáčce u statku s hlavními namířenými na později tzv. Bezručovu osadu. Tomuto uskupení šli vstříc dva obyvatelé Jistebníku, nevím přesně, zda to byl p. Kuča a p. Honěk, nebo p. Kuča a p. Voznica, aby nestříleli, že němečtí obyvatelé již tady nejsou a vojáci utekli směrem na Košatku. Tvrzení těchto tzv. vyslanců přijely tanky Rudé armády prověřit, zda je to pravda, protože informace rozvědky RA byly jednoznačné, že vše zde je německé. Opětovné zastavení tanků RA bylo na úseku cesty od Michníka po Stuchlého. Vyslanci proto chodili po domech a vyzývali, aby lidé vyšli z úkrytů a řečí dokázali, že jsou Češi. Po tomto přesvědčení pokračovaly tanky RA směrem na Košatku.

Po zjištění dvojité destrukce cesty a mostu přes Odru připravili sovětsí vojáci p. Richtera o veškerý dřevěný stavební materiál pro stavbu nového mostu. Nevím přesně, zda se nevrátila část tanků RA zpět, a na Studénku pokračovala po silnici z Bravantic.

Naše rodina byla po celou dobu německé okupace přítomna v Jistebníku ve vlastním rodinném domě čp. 314. Období přechodu fronty jsme prožívali ve sklepě. Obytný prostor byl vystužen železničními pražci. Vařilo se pouze v noci, ohřívalo se na lihovém vařiči.

Adolf Korpas

V Polance na konci Poodří Před šedesáti lety skončila válka

Nikdo se dosud nepokusil napsat knihu o životě v tomto období a v této krajině. Jaký by to byl román! S tisíci příběhy dokonale pravdivými, bez jediného slůvka vymyšlení. Napínavý, dramatický, dokonale realistický.

Musela by to být obsáhlá kniha, proto asi nikdy nebyla napsána. Po válce na ni bylo příliš brzy, pak už zase pozdě.

Teď po šedesáti letech mají lidé jiné starosti. Chceme-li však vzpomenout, nesmíme zevšeobecňovat: civilní obyvatelé, vojáci, padlí, počty a čísla. Za vším stáli konkrétní lidé se jmény. Milovali, trpěli, obětovali se, byli někým očekáváni, umírali.

Je vyloučeno zmínit se na tak malé ploše o všem, co se tu dělo. Proto půjde jen o symbolický dotek osudů obyvatel Polanky.

Německé vojsko vtáhlo do ryze české obce Polanky nad Odrou 10. října 1938, aby ji připojilo k Velkoněmecké říši. Proč? – ptali se občané a snažili se zabránit odstranění českého nápisu Národní škola a citátu Komenského na škole. Srocení občanů rozehnalé povolané německé četnictvo a vojsko. Hranice Říše se zastavila na Odře, která byla tehdy státní hranicí a oddělila české obyvatelstvo na obou březích. Kuriozitou bylo, že poslední dům Polanky – hostinec Honcula na pravém břehu – se ocitl v jiném státě jako jediný dům z obce. Ve vesnici byl dosazen německý ředitel školy, český starosta musel odstoupit.

Dne 14. března 1939 vyrazí německé vojsko po mostě přes Odru do Staré Bělé a podílí se na obsazení zbytku Československé republiky, z něhož vzniká Protektorát Čechy a Morava. Měšťanská škola je zrušena, zůstává jen škola obecná, pro Čechy nepotřebují Němci vzdělání.

V roce 1940 je česká mládež posílána na práci do Německa. Po velkých povodních tehdy spadl železobetonový obloukový most na Odře. Polanka je připojena ke Klimkovicím jako Königsberg II, úředním jazykem je němčina. V roce 1941 se Němci obávají náletů spojeneckých letadel, jsou první poplachy a objevují se světlomety. Zesilují se hlídky na mostě i na dráze.

Rok 1942 přinesl vyhoštění první části českých rolníků z obce. Na jejich statky byli dosazeni Němci z Tyrolska, čeští rolníci museli pracovat v Německu jako nádeníci na statcích. Bez náhrady byly 5. března odvezeny tři velké zvony z kostela sv. Anny pro válečné účely, dosud nebyly ani vráceny ani nahrazeny. Další občané byli uvězněni, mezi nimi i Bohuslav Polášek, který zahynul v Osvětimi.

V roce 1943 ubývá potravin, zmenšují se přiděly. Další čeští rolníci jsou vyhnáni ze svých statků a odvezeni do Říše. Letecké nálety spojeneckých vojsk byly největší 29. srpna, kdy byly bombardovány

velké průmyslové podniky v Ostravě, bylo mnoho mrtvých.

Počátkem roku 1945 se ruská fronta přiblížila. Po železniční trati Němci evakuují vězně z koncentračních táborů polonahé v mrazu, v otevřených vagónech. Tři zmrzlí vězňové byli nalezeni u trati a pohřbeni na obecním hřbitově. V únoru se jednomu vězni podařilo z transportu uprchnout a ukryt se u českých občanů v osadě Přemyšov, přežít konec války. Byl to jugoslávský lékař MUDr. Mirko Konjevič z Dubrovníku.

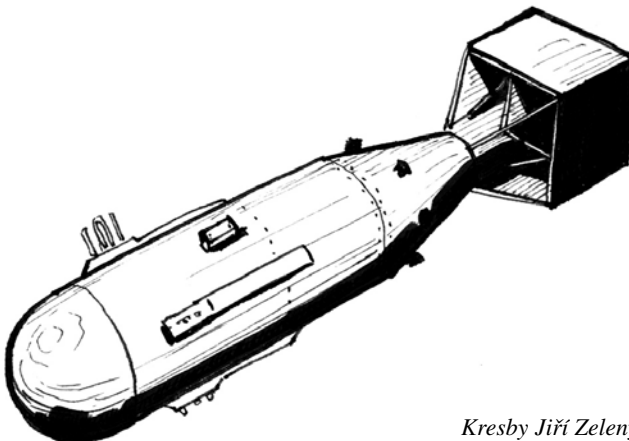
Na řece Odře a jejím okolí končila tzv. Ostravská operace sovětských vojsk přechodem přes Odru u Korýtek k osvobození Ostravy. Koncem dubna provedli ještě Němci několik protiútoků u Polanky u osady Janová. Při jednom objevili v rodinném domku Tomáškových raněného ruského vojáka. Rodinu odvedli k výslechu. Otec a syn se už nikdy nevrátili, byli zastřeleni.

Škola v Polance byla proměněna v lazaret a pak v obvaziště raněných německých vojáků z blízké fronty. Při ústupu 30. dubna Němci školu zapálili a ta zcela vyhořela.

Dva z vojáků Rudé armády napsali později do Polanky. Z Ukrajiny N. N. Krivenko a z Gruzie Iraklii Levanovič Kandareli, který byl velitelem průzkumné čety a 28. dubna 1945 byl v prostoru mezi seřadovacím nádražím a řekou Odrou raněn, přesto o pár dnů později bojoval v Poodří. V roce 1974 Kandareli přijel na Ostravsko, Opavsko a do Polanky. Chtěl přijet i na oslavy 60. výročí osvobození, ale z neznámých důvodů se trak nestalo.

Na břehu rybníka poblíž Odry padl v posledních dnech války Ukrajinec A. S. Chomenko, který se dobrovolně přihlásil na frontu. Údaje o dalších padlých rudoarmějcích jsou neúplné.

V nedávno vydané publikaci ministerstva obrany „Vojenské osobnosti čs. odboje 1939–45“ jsou uvedeni dva občané Polanky – Jiří Král a František Veverka. Zatímco F. Veverka (1919 – 1982) byl palubním střelcem u 311. peruti RAF v Anglii, J. Král šel do války jako stíhací pilot a padl

Kresby Jiří Zelený

Budova školy v Polance nad Odrou po vypálení 30. dubna 1945

na počátku války v nerovném boji proti přesile 12 německých stíhaček. Daleko větší je jeho význam zakladatelský, protože stál u zrodu naší první vojenské jednotky v zahraničí v Krakově v r. 1939 a byl jejím velitelem. To byl i jeden z důvodů, proč byl vyobrazen na sérii čs. poštovních známek vydaných v Londýně v r. 1945 – hrdinové odboje. Byl povýšen na plukovníka in memoriam.

Zdravím dopltil na svou partyzánskou činnost na Slovensku a na věznění Zdeněk Kovalčík, který těsně po válce zemřel.

Zůstaly jen stopy a upomínky se jmény. Pamětní desky Tomáškovým, Královi, Čeňku Kubicovi

zabitému při hašení požáru v době osvobození Polanky. Jména na pomníku obětem války při přechodu fronty i při bombardování. Také jména čtyř židovských občanů a jména dalších umučených v koncentračních táborech. Ale také pamětní deska se jmény 81 německých vojáků, kteří padli na sklonku války v okolí Polanky. Jako memento ční ze země na Janové ustřelená hlaveň německého tankového kanónu.

Odra byla jakýmsi magickým místem válečných událostí. Zde se zastavila německá vojska v říjnu 1938, zde končila hrůznou válku, zde řeka brodem pustila sovětské tanky k osvobození Ostravy. Zde v Polanském lese zůstalo ještě mnoho let po válce množství německé munice, kterou už agresori nestihli uplatnit.

A půda Poodří byla skropena krví raněného Iraklije Kandareliho, padlého dobrovolníka vojína A. S. Chomenka i dalších vojáků. V daleké cizině prolili svou krev rodáci z Poodří. Déšť omývá nápisy a památná místa, proud vzpomínek napsaných i nenapsaných omývá dávné události. Ale dokud žijí pamětníci, nelze zapomenout. Třeba jen symbolickým dotekem.

Mgr. Jaroslav Král, kronikář Polanky nad Odrou

Německé polní letiště „Zauchtel“ (Suchdol nad Odrou)

Na to, že se u Suchdolu nad Odrou nacházelo během II. světové války letiště si dnes vzpomene již jen několik málo žijících pamětníků. Ti dříve narození nám o tom přesto zanechali své svědectví a živé vzpomínky.

Letiště se nalézalo na polích v prostoru mezi dnešním sílem ZZN v Suchdole nad Odrou (něm. Zauchtel) a prvními usedlostmi v Mankovicích (něm. Mankendorf). Bylo zde vybudováno Němci pro potřeby nacistické „Luftwaffe“, a to hned dvakrát (ve dvou časových obdobích):

Polní letiště v roce 1939

Po žních v roce 1939 nesměli sedláci ze Suchdolu a Mankovic, kterým pozemky patřily již pole obdělávat. V průběhu měsíce srpna se započalo s budováním letiště. Celá plocha byla nejprve důkladně poorána, srovnána bránami a za kropení vodou válcována. Tyto práce prováděly k tomu určené „týlové“ německé vojenské jednotky. Ještě v srpnu pak zde přiletěla bombardovací letka střemhlavých bombardérů Ju-87 „Štuka“, několik dopravních Ju-52 a lehkých pozorovacích dvojplošníků. Jednalo se o některou z jednotek 4. letecké armády „Luftflotte 4“, která se na naše území krátce po obsazení ČSR a vzniku

protektorátu „Böhmen und Mähren“ začala stěhovat z Německa v rámci příprav k napadení Polska.

Hned v ranních hodinách dne 1. 9. 1939 také „Štuky“ ze suchdolského letiště odstartovaly k prvním bojovým akcím a náletům na Polsko. Tímto okamžikem se svět ocitl, po 21 mírových letech, opět ve válce, která svým rozsahem neměla obdoby.

Po skončení polského tažení bylo letiště zrušeno a pole mohla být znovu využita ke svému původnímu účelu, až na jeden fakt - byla II. světová válka!

Polní letiště v roce 1945

V březnu 1945 bylo letiště opět na stejném místě obnoveno. Důvody jeho zřízení byly však zcela opačné, než v roce 1939. Zbytky dříve „hrdé a neporazitelné“ německé Luftwaffe byly tentokrát nuceny s přibližující se frontovou linií stahovat se zpět na západ. Proto zde byla urychleně přesunuta pracovní jednotka, kterou tvořilo mimo jiné asi 10 příslušníků ROA tzv. „Vlasovovy armády“. Na přípravě a rovnání přistávací plochy se muselo podílet i místní obyvatelstvo ze Suchdolu a Mankovic včetně školní mládeže. Byla tak zničena 1/4 polí,

na kterých ještě něco rostlo. Celá stavba trvala asi 14 dnů. Koncem března 1945 zde již přistávala první letadla. Jednalo se asi o 16 - 18 bitevních strojů „FOCKE-WULF“ Fw-190 jednotky SG 4 (I. a III. letka „Schlachtgeschwader 4“) přesunutých z Horního Slezska. Bitevníky Fw-190 F-8/9 byly vyzbrojeny již „moderními“ raketami tvz. „Panzer blitz“, kterých nesly pod svými křídly až 8 kusů.

Několikrát denně tyto stroje odtud startovaly do bojových akcí proti postupující Rudé armádě a jejímu letectvu. Ne vždy se však všechny vracely zpět a jejich počet na suchdolském letišti tak postupně ubýval. Největší ztráty utrpěla bitevní jednotka SG 4 při bojích v oblasti Opavy. Dodnes nejsou dopady některých letadel objasněny včetně osudů jejich pilotů, kteří jsou dosud nezvěstní. Na začátku zde bylo asi 20 - 25 pilotů, kteří byli ubytováni v Mankovicích. Tři piloti pohotovostní letky byli stále i v noci u svých strojů. Službu konající personál zajišťující provoz na letišti – radisté, mechanici, zbrojíři atd. byli umístěni ve vojenských stanech, maringotkách a lehkých montovaných objektech, které si zde pro tyto účely přivezli. Celý prostor letiště byl pro civilní obyvatelstvo uzavřen a byl hlídán strážní jednotkou. V hostinci „Hospůdka“ bylo ubytováno asi třicet italských zajatců, kteří

měli za úkol kopat okopy a kryty pro „flaky“ protiletadlové obrany a jejich obsluhu. Obranu letiště zajišťovalo několik rychlopalných děl („flaků“) r. 20 a 37 mm. Jeden čtyřhlavňový r. 20 mm byl umístěn přímo na střeše výpravní budovy žel. stanice Suchdol n. O. Na nádraží bylo odstaveno na vedlejší koleji několik cisteren s leteckým palivem, které hlídali čtyři vojáci „Wehrmachtu“. Převážení paliva k letadlům zajišťovalo v dvousetlitrových sudech asi 10 - 15 civilních zaměstnanců. Koncem dubna 1945 došlo k útoku sovětských stíhaček na letiště (okolnosti ani výsledek útoku na letiště nejsou známy).

Vlastní letiště zde bylo v provozu do 2. května 1945, zbylé letu schopné stroje byly přesunuty dále do vnitrozemí a zařízení letiště bylo z části urychleně odvezeno nebo zničeno, aby se nedostalo do rukou Rudé armády. Německá jednotka SG 4 skončila svou bojovou činnost na letišti v Hradci Králové. Po německé „Luftwaffe“ zůstalo v Suchdole (na ploše dnešního areálu ČD) vrakoviště několika zničených a poškozených letadel, které se brzy po válce staly „rájem“ zvědavých kluků.

Připravil Petr Bartošík,

Klub přátel Suchdolu n. O. - sekce vojenské historie

Polní letiště Zauchtel v r. 1939 (havárie Ju 87 a Ju 52), jediná dochovaná fotografie (Foto Otto Schindler)

Polní letiště u Albrechticěk

Na polích mezi Albrechticčkami, Mošnovem a Hartami bylo Němci zřízeno koncem srpna 1939 polní letiště. Bylo to v místech, kde v letech 1912 - 1914 prováděli své letecké pokusy na letadle vlastní konstrukce bratři Josef a Leopold Žurovcové.

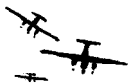
Po počátečních vojenských úspěších Němci překládali svá letiště dále za postupující frontou, a tak i na zdejším letišti nastal klid a zanedlouho již nebylo znát, že se zde nějaké polní letiště nacházelo.

Až po šesti letech, v prvních měsících roku 1945, byli německými vojáky naháněni li-

dé z okolních vesnic pro novou úpravu letiště pro znovunastěhování letectva ustupujících německých vojsk. Aby nemohla letiště využít Rudá armáda, byl poté traktory zorán celý jeho povrch. Ale už v prvých květnových dnech roku 1945 sem dobrovolně přicházeli lidé z okolí a snažili se urychleně znovu opravit letištní plochu pro přistávání letadel. Dne 10. května 1945 tu přistála 1. československá letecká divize.

Blahut Alois (1977)

Z historie letiště Ostrava Mošnov, Bratři Žurovcové, Praha

Poslední dny války zachycené kronikáři

O posledních dnech 2. světové války dobře vypovídají také záznamy v obecních a školních

kronikách. Pro představu toho, jak vypadaly boje v několika obcích, z nich přinášíme několik ukázek.

Jak přicházela svoboda – Stará Ves nad Ondřejnicí

Už od počátku roku 1945 se objevují předzvěsti blížící se fronty a ústupu německých vojsk, která si začínají vytvářet obranné pozice pro ústupové boje. S vynucenou pomocí místních občanů se v okolí budují překážky, zátarasy, uzávěry silnic. Hostince i budova školy jsou zaplněny vojskem.

29. dubna v noci na obec, zejména její dolní konec, dopadá několik leteckých bomb na stodolu statku č. 32, ke zdi školy, na Štěpnici, u zámku, fosforové nálože poblíž požární zbrojnice atd. Občané hasí vypukající požáry.

30. dubna před polednem se ve směru od Polanky objevilo asi jedenáct dvoumotorových bombardérů, bomby dopadají bez větších škod do prostoru Zákostelí. Několik menších bomb dopadá i během noci. Němci rozmisťují těžká děla – pod Hůrkou směrem ke Košatce, u Břežných č. 24, u Javorkova statku, na „Machovské.“

1. květen je krásný, slunečný. Přináší úlevu Staré Bělé a Proskovicím, osvobozeným sovětskými jednotkami a tanky 1. československé samostatné tankové brigády. Od Proskovic také přijíždí na Zákostelí po 20. hodině první tanky podporované pěšáky, dostávají se k hostinci U Neuwirtů. Asi devět minut po 20. hodině se ozývá mohutná detonace – jen okamžik před tím, než se v ohybu silnice od Proskovic objeví první tank, vyhazuje most do povětří německý voják od budovy fary. Poškozena je i lávka u požární zbrojnice. Džíp projíždí k poště, ale ohrožován střelbou se rychle vrací zpět. Do večera je osvobozena část obce po zámek. Na velmi silný odpor narážejí jiné jednotky, postupující přes členitý terén Černého lesa.

2. květen – po celý den zde zuří těžká minometná palba, od rána se několik obyvatel Zákostelí spolu se sovětskými vojáky snaží o opravu mostu. Střelou ze zámeckého okna je zasažen hrobník Alois Hložanka – střela prolétla zábradlím a zasáhla jej do břicha. Stačil jen vyslovit větu „Už sem dorobil.“ Kolem 10. hodiny projíždí most první tank, ihned otáčí dělovou hlaveň proti zámku a sestřeluje zámeckou věž, dalším výstřelem likviduje německé střelce v rohovém okně zámku. Z podkrovního okna hostince U Mostu je vyvěšena

první československá vlajka v osvobozované obci. Přesto se stále tvrdě bojuje o Duklu – na návrší Němci brání vybudované okopy, bojuje se v okolí kapličky. Od Krmelína zatím přijížděly za palby těžkých děl z krmelínského kopce tři tanky 3. československého tankového praporu č. 17, 18 a 21 s veliteli Tivodorem, Jano Dluhošem a Fero Strakou. Tankisté cestou zničili kulometné hnízdo v domku K. Neničky. Po půlnoci (tedy už 3. 5.) se dostali na rozcestí „Na Drahách.“ V ranních hodinách tohoto dne se schylovalo k sovětskému tankovému útoku z Jistebníku na Košatku, předtím nacistické jednotky kryly svůj ústup zničením cesty mezi rybníky a zničením mostu přes Odru. Rychlejší tak byly jiné jednotky postupující od Staré Vsi, které obec osvobodily s osmi oběťmi na životech ještě téhož dne. Padli také dva místní občané, tříletý a devatenáctiletý chlapec.

3. květen k ránu po těžkých bojích na Dolním konci Němci ustupují směrem k Brušperku, aby se vyhnuli obklíčení. Na Dolním konci po nich zůstávají pušky, bedny střeliva, mrtví... Zatímco kolony sovětské bojové techniky proudí směrem na Petřvald, stále se ještě bojuje na Horním konci. Do centra obce okolo zámku a kostela nečekaně dopadá od Brušperka několik dělostřeleckých granátů, těžce raněni jsou řídící učitel Josef Filip a L. Kelner. Svobody se nedočkal drenážník Josef Kotlář, zastřelený v prostoru Machovské a Leonard Hrabovský, který umírá po nešťastné manipulaci s německou pancéřovou pěstí.

4. květen je obec definitivně vyčištěna od německých vojsk, po dělostřelecké přípravě pověstných „kaťuš“ pokračují vojska v postupu na Petřvald. Občané se zapojují do pilné práce na odstraňování zátarasů, opravách střech, zasypávání kráterů po bombách. Po šesti letech se pomalu začíná život vracet do normálních kolejí, školáci míří do školy, v předvečer Dne vítězství (9. květen) prochází vesnicí dechová hudba a zvesela vyhrává až skoro do půlnoci. Je po válce!

*Poskytl Mgr. Jaromír Chvostek,
kronikář obce Stará Ves nad Ondřejnicí*

Květnové události roku 1945 v obci Seitendorf bei Zauchtel

Koncem dubna 1945 po osvobození Ostravy nastal rychlý pohyb fronty směrem na západ. Po místních cestách se valily nepřehledné řady aut, vozatajstva, dělostřelectva, červený kříž, průvody vězňů. Dunění děl se přibližovalo a dne

4. květen 1945 počala Rudá armáda¹⁾ ostřelovati horní konec Hladkých Živic, kde byly staženy německé jednotky²⁾. Tyto jim odpovídaly rovněž dělostřelbou. Dělostřelecký souboj trval celý den. K večeru 4. květen 1945 Rudá armáda náhlým

útokem od Bílovce, Bílova a Kujav zatlačila německé vojsko a osvobodila horní konec vesnice³⁾. V dolní části vesnice tj. od kostela až po kolonii za hlavní dráhou, zuřil boj ještě 5. května v sobotu a byl ukončen prudkým nástupem sovětských vojsk od Bartošovic. Tedy celá vesnice byla osvobozena 5. května 1945 a boje si vyžádaly životy 16 rudoarmějců a asi 38 německých vojáků⁴⁾. Zůstalo a bitvu přežilo jen 36 osob české národnosti počítaje i děti tj. 8 rodin. Ve zdejší obci byl za ilegální činnost během okupace popraven jen jeden Čech, železniční zaměstnanec Rudolf Lakomý⁵⁾. Po osvobození ujali se vlády v obci zbylí Češi. Byla ustavena šestičlenná správní komise a předsedou byl zvolen Bedřich Krčmář. Válkou bylo zničeno pět domů úplně a 134 poškozeno. Počáteční poměry jak hospodářské tak politické byly velmi zlé. Obchody vyrabovány.

Podle Kroniky české menšinové školy v Hladkých Životicích připravil Kamil Moravec

Poznámky

- ¹⁾ Z bojových deníků Rudé armády lze doplnit toto: Obec Hladké Životice byla osvobozena jednotkami 305. pěší divize plk. A. S. Vasileva, 52. pěšího sboru genmaj. Byševa, 38. armády genpluk. K. S. Moskalenka, 4. ukrajinského frontu gen. A. I. Jeremenka
- ²⁾ Pokud se jedná o vojáky Wehrmachtu, prostor Hladkých Životic bránily jednotky 4. horské divize, která byla součástí vojenského seskupení „armád Střed“ pod velením polního maršála Ferdinanda Schörnera.
- ³⁾ Dobové „bojové hlášení“, které v Centrálním archivu MNO Ruské federace našel Petr Bartošik zní: „Divize ve druhé polovině dne 4. 5. a v noci 5. 5. 1945

pokračovala v útočné činnosti a k 6.00 hod. 5. 5. 1945 ovládla železniční stanici Seitendorf. Po obnovení útoku v 7.30 hod 5. 5. 1945 k 9.00 ovládla křižovatku silnice s železniční tratí, severně od kóty 281. Vzhledem k tomu, že nebylo dosaženo úspěchu ve směru Kletten (Kletné), k 12.00 hod. divize provedla částečné přeskupení svých sil a na čáře severní svahy kóty 281 – křižovatka silnice a železniční tratě – ponechala k udržení 1 000 vojáků. Dvěma pěšími pluky provádí obejití nepřitele, který se brání na bezejmenné kótě východně Kletten, na severozápad po trase Seitendorf – Stachensvald – Kletten. Ke 14.00 hod. čela kolon procházejí Stachensvald (Stachovicemi). V uplynulý den útoku divize zničila do 60 vojáků a důstojníků, zajato 14 vojáků, zničeno pět kulometů, umlčena palba minometné baterie. Naše ztráty: padlo 16, raněno 45. Mezi padlými je náčelník politického oddělení divize gardový podplukovník Galkin.“ Časové vymezení postupu Rudé armády, které nám nabízí Pamětní kniha obce Hladké Životice (dále PkoHŽ) je zavádějící a mylné, proto tyto informace nebudu uvádět.

- ⁴⁾ P. Bartošikovi se podařilo zjistit z „Hlášení velitelství stanice SNB v Hladkých Životicích ze dne 18. 4. 1946“, že „jeden hrob byl s 1 příslušníkem RA na zahradě domu č. p. 4, jeden byl na křižovatce silnic Suchdol – Fulneku se 6 vojáky, dva na hřbitově, jeden u domu č. p. 162, jeden poblíž domu č.p. 163, jeden hrob se 4 příslušníky na nádraží v Hladkých Životicích – celkem 17 osob.“ a podle záznamů místního MNV byli rudoarmějci exhumováni dne 18. 2. 1946 v počtu 15 mužů, z toho byla u 7 zjištěna jejich totožnost (Glazkin A. N. - voják, Goldanov L. - voják, Borajev A. - voják, Švejov A. - voják, Gigačik - poručík, Lobovikov - staršina, Abramenko - staršina). Exhumovaní rudoarmějci byli dne 19. 2. 1946 převezeni

na městský hřbitov do Frýdku (Centrální hřbitov Rudé armády). V PkoHŽ se ještě dočteme, že: „Jedinou českou civilní obětí osvobozovacích bojů v Hladkých Životicích byla Matylda Krčmářová, která zahynula 3. května 1945, když byla ve svém bytě č.p. 187 zasažena granátem.“

- ⁵⁾ Lakomý Rudolf narozen 20. července 1908 ve Štramberku, byl za ilegální a komunistickou činnost popraven 10. června 1943 ve Vratislavi. V Světlík, J. Kubový: Kronika cestou bojů a vítězství, Fulnek 1995, str. 58

Poslední okamžiky II. světové války v Suchdole n. O. a Kletném

Na počátku roku 1945 stálo fašistické Německo po téměř šesti letech války na prahu porážky. Těžké boje o Ostravu a celou Moravskou bránu však měly teprve začít. Ostravsko bylo v té době poslední průmyslovou oblastí, která Německu ještě zůstala, proto její obraně Němci věnovali mimořádnou pozornost. Do zahájení „Ostravské operace“ Rudé armády dne 10. března 1945 se německým silám podařilo vybudovat rozsáhlý obranný systém, který dosahoval hloubky 40 – 50 km. Stejnou pozornost Němci věnovali obraně Moravské brány, která byla strategicky důležitou ústupovou cestou nejen pro vojsko, ale i německé civilní obyvatelstvo z oblasti tzv. Sudet.

2. světová válka se obyvatel německého Suchdolu n. O. dosud dotýkala, pomíneme-li hrozbu spojeneckých náletů od léta 1944, jen nepřímo. Téměř všichni schopní suchdolští muži, ať už dobrovolně nebo z povinnosti, narukovali v průběhu války do německé armády. Postupně do obce přicházely stále častěji smutné zprávy z fronty o padlých otcích a synech. Tak jak přibývaly symbolické bílé kříže u pomníku padlých (na místě dnešní sochy J. A. Komenského před budovou ZŠ) spolu s dalšími sociálními projevy „totální války“, tak si i mnozí teprve teď začali uvědomovat, co válka vlastně znamená. Situace na frontách již většinu německého obyvatelstva nenechávala na pochybách, že tato strašná válka, kterou svým postojem a sympatiemi k Hitlerovi v r. 1938 napomohli rozpoutat, se blíží ke konci a dotkne se přímo i jejich domovů a jich samých. V lidech sílil s blížící se frontou pocit beznaděje, zděšení a strachu z toho, co přijde.

Prvním velkým projevem znepokojení místních obyvatel bylo v lednu 1945 rychlé vyklizení a evakuace vojenského lazaretu, který byl v Suchdole n. O. zřízen dne 20. 11. 1943 v budově měšťanské školy (hlavní budova ZŠ). Každodenně přicházely do obce ustupující jednotky Wehrmachtu. Některé zde strávily i několik týdnů a kladly přitom na obec nesplnitelné požadavky.

Během poslední válečné zimy projíždělo Suchdolem několik vlaků s transporty vězňů z likvidovaného koncentračního tábora v Osvětimi. V noci 19. ledna 1945 přijel do železniční stanice Suchdol n. O. jeden z nich, na nějž byli obyvatelé blízkých domů upozorněni nelidským nářkem. Vlak byl sestaven z otevřených uhelných vagónů a vězňové tam stáli namačkání a křičeli o vodu a chléb. Byli oblečení do lehkých pruhovaných vězeňských obleků, na nohou jen dřevěné pantofle nebo byli bosí. V tu dobu panovaly mrazy až -20 °C a většina byla

napůl zmrzlá. Někteří se pokoušeli utéci a byli nemilosrdně zastřeleni hlídkujícími esesáky. Otřesné svědectví o tomto transportu podává zpráva bývalého osvětimského vězně Rudolfa Rybky, kterému se podařilo přežít: „Dlouhou zastávku jsme udělali v Suchdole n. O. 19. 1. 1945, kde jsme prosili o kousek sněhu, ale i ten nám byl esesáky odmítnut. Dobří lidé se Suchdolu nám poslali pár kbelíků vody, něco chleba, ale esesáci nám nic nedali, vodu vylili a lidi zahnali pažbami svých pušek zpět. Jeden starší dělník si dodal odvahy a ačkoliv jej esesáci odháněli, házel nám do vozů sníh, který byl tehdy lepší než kus chleba, neboť jsme měli velkou žízeň“. Po odjezdu transportu zůstalo na nástupišti a podél trati 47 zmrzlých a zastřelených vězňů... Mrtví byli narychlo a ledabyle zahrabáni do nejbližšího kráteru po americké bombě u železniční trati Suchdol n. O. - Nový Jičín v blízkosti řeky Odry.

Dva dny po této hrozné události, v odpoledních hodinách procházel obcí další tentokrát pěší „pochod smrti“ ze směru od Bartošovic. Jednalo se o asi 4 000 zajatých ruských vojáků, kteří zde byli rozděleni po 400 mužích a strážními jednotkami zahrnání do stodol zdejších usedlostí. Zůstali zde ve velkých mrazech dva dny a pak byli hnáni dále na Mankovice. Po odchodu bylo u cesty „Na Samotě“ nalezeno 13 zastřelených zajatců. Místní obyvatelstvo bylo těmito událostmi zděšeno. Asi 400 přistěhovaných Němců „z říše“ (po r. 1938) v lednu 1945 opustilo Suchdol n. O.

Výnosem fůhrera A. Hitlera byly do života uvedeny poslední zálohy „Volksturm“ (německá domobrana) k jehož výcviku byli povoláni všichni zbylí muži od 16ti do 60ti let. Dne 12. listopadu 1944 se „Volksturm“ i v Suchdole poprvé sešel k slavnostní přísaze. Velitelem byl jmenován správce „Dolního dvora“, major v záloze, Franz Grande. Jeho zástupcem se stal sekretář obce nadporučík Gustav Múnster. Obec Suchdol dodala k výcviku 305 mužů. Z okolních obcí nastoupilo více jak 200 mužů. Jak uvádí německy psaná suchdolská kronika: „Když se odpoledne muži dali na pochod ke složení přísahy, byl to vzrušující pohled“.

Na Kletné byl „Volksturm“ organizován pod vedením důstojníka v záloze Josefa Stillnera. Výcviku v lednu a únoru 1945 se museli účastnit všichni kletenští muži, dokonce i jednoruký Karl Nidetzky. Předmětem výcviku byla střelba z pěchotních zbraní a pancéřových pěstí. „Domobrana“ se aktivně podílela i na budování protipěchotních a protitankových zátarasů na přístupech do obce a připravovala obranná postavení pro německou armádu. To, že se i zde „Volksturm“ aktivně zapojil do posledních bojů,

potvrzuje případ, kdy při útoku Rudé armády 4. května 1945 na Kletné zničil člen „Volksturmu“ přímo ve vesnici pancéřovou pěstí jeden ze sovětských tanků T-34.

Koncem zimy bylo započato s budováním obranných postavení a zákopů i v Suchdole n. O. V polích před obcí (směrem k Hladkým Životicím) byly postupně budovány zákopové linie, kulometná hnízda a palposty pro baterie děl. Ve sklepích obytných domů byly zřizovány kryty a některé usedlosti s přilehlými stodolami byly opevňovány a upravovány pro boj. Mezi domy byly připraveny pozice pro minometnou a ústupovou kulometnou palbu. Na přístupových místech do obce a místech předpokládaných hlavních náporů Rudé armády byly prováděny protipěchotní a protitankové zátarasy. Na pomoc vojsku a „Volksturmu“ při budování těchto pozic zde byly nasazeny zákopnické jednotky organizace „TODT“. V rámci této německé pracovní organizace pracovalo v Suchdole n. O. po dobu jednoho měsíce asi 200 nuceně nasazených českých studentů z Prahy a Pardubic. Byli ubytováni v budově obecné školy (dnes fy Agrosamak a. s.). Silniční i železniční most přes řeku Odru byl zaminován a připraven ke zničení (před příchodem RA byly oba poškozeny výbuchem a pro vojenskou techniku neprůjezdné).

Obranné postavení německé armády u Kletného využívalo výhodného terénu předhůří Oderských vrchů. Především v prostoru Kletné – Jestřábí – Fulnek bylo využito zalesněného kopcovitého území k vybudování pásu zákopových linií s důmyslným propojením starých důlních děl a lomů. V oblasti Kletné kopalo zákopy od počátku března do poloviny dubna 1945 asi 150 pracovníků „TODT“. Přibližně 50 českých studentů bylo ubytováno v domě č.p. 27 (pracovali od 8 do 16 hod.) Na konci vesnice, na silnici směrem k Jestřábí, byl vybudován protitankový zátaras. Na Kletné, strategicky důležitém bodě německé obrany, postupně vznikla tři hlavní obranná pásma.

Poslední týden v dubnu 1945 již bylo slyšet dunění děl a hluk blížící se fronty. Po té, co asi 10 km na východ bylo vidět mnohé požáry po dělostřelecké palbě a ustupující německé vojenské jednotky promísené s civilním obyvatelstvem překotně prchaly Suchdolem, začali se někteří místní obyvatelé připravovat na útek. Několik jich odešlo již 2. května. Většina pak 3. května, kdy z okresního vedení přišel rozkaz k okamžité evakuaci obce. Ráno za deště a sněhu vyjízděli sedláci s připravenými potahy a ti méně majetní s ručními vozíky vezoucí jen to nejnútnejší, co uvezli a unesli. Jejich cesta vedla přeplněnou silnicí přes Mankovice, Vražné a Bělotín nebo přes Odry s nejistým cílem směrem na západ. Krátce po té, co téměř všechno obyvatelstvo

opustilo obec, byl všechnen dobytek „Volksturmem“ vyhnán ze stájí a hnán směrem k Odram. Byl to děsivý pohled, když se hnalo více jak 1 000 kusů zdivočelého dobytka obcí a po polích.

Začátkem dubna 1945 dorazilo do Suchdolu n. O. a Kletného německé vojsko, které postupně obsadilo připravené bojové pozice. V tomto prostoru se jednalo o jednotky 4. horské divize, která byla součástí skupiny armád „Střed“ pod velením polního maršála Ferdinanda Schörnera, která měla zastavit nebo alespoň zpomalit rychlý postup Rudé armády. V posledních dnech války se u německých jednotek i přes jejich velkou disciplinovanost začaly stále častěji projevovat dezerce jednotlivců i celých skupin vojáků. Tyto dezerce byly ze strany německé branné moci tvrdě potlačovány. Nebylo tomu jinak ani v Suchdole, kdy ještě 3. května bylo na křižovatce u katolického kostela zastřeleno německou polní policií pro výstrahu pět vojáků, kteří zde byly vystaveni po několik dnů s plakátem „Zastřeleni za vlastizradu“. Bojem prořídlá 4. horská divize, respektive její zbytky posílené 94. záložním a 500. trestním praporem byly v tomto prostoru pro jednotky Rudé armády ještě stále těžkým nepřítelem...

Zpracoval Petr Bartošik (redakčně kráceno)

8. květen 1945 - obsazení železniční stanice Suchdol n. O. Čechy

Dozvuky války

Vyzdvižení trosk sestřelené německé stíhačky v Polouvsí

Výkop 4. 12. 2004

Německý letoun Messerschmitt Bf 109 G-14 sestřelený americkým letectvem 17. 12. 1944 při největší letecké bitvě II. světové války nad naším územím, byl po téměř 60ti letech dne 4. 12. 2004 vyzdvižen v obci Jeseník n. O. - místní část Polouvsí. Vyzdvižení provedli členové Klubu přátel Suchdolu n. O. - sekce vojenské historie ve spolupráci

s Leteckou historickou společností (Letecké muzeum) Vyškov. Stroj se nacházel v blízkosti toku Luha v hloubce 6 m. Stíhací letoun náležel k jednotce německé Luftwaffe 15/IV/JG 300 „Wilde Sau“. Jeho trosky byly převezeny do Suchdolu n. O., kde po očištění a konzervaci budou pro veřejnost vystaveny ve vojenské expozici Obecního muzea. V troskách válečného stroje Bf 109 G -14/U4, vyr. číslo 511872, ozn. „žlutá 6“, byly nalezeny mimo části karotáže, motoru, palubních přístrojů, výzbroje a množství munice i ostatky pilota Lt. Hanse Dietera Kaisera, který byl dosud veden jako nezvěstný („nevrátil se z bojového letu“). Byly zde nalezeny i jeho osobní věci, doklady, fotografie, prsten, peněženka, vojenská identifikační známka s č. 59741/729, osobní zbraň - pistole, nůž, 2 signální pistole a jeho nepoužitý padák. Hans Dieter Kaiser, narozený 7. 9. 1922 v Sankt Andreasbergu, který odstartoval se svým stíhacím strojem z letiště Reinsdorf (nedaleko Berlína) zahynul na tomto místě ve svých 22 letech.

Na základě nalezených věcí a následné identifikaci pilota bylo zahájeno intenzivní pátrání po jeho příbuzných v Německu, kterým by mohly být předány jeho ostatky spolu s osobními věcmi.

Nalezené fragmenty letadel ve vojenské expozici Obecního muzea v Suchdole nad Odrou

Zleva - Lt. H. D. Kaiser, jeho sestra Ilse a rodiče (foto 1944)

Zásluhou pana Jana Mahra z Miroslavi, který se této nelehké práci věnoval, se podařilo objevit a kontaktovat v německém městě Osterode sestru H. D. Kaisera, paní Ilse Marii Hartmann (rozená Kaiser), které je letos 80 let. Po informaci o objevení bratra bylo její překvapení obrovské a neubránila se dojetí. Vždyť po celých 60 let o něm ani ona ani jejich rodiče nic nevěděli. Dostali jen strohou úřední správu o jeho hrdinské smrti. Dodnes pečlivě opatruje poslední dopis, který od něj obdržela dne 11. 10. 1944.

Dne 30. 7. 2005 přijel do České republiky synovec H. D. Kaisera, pan Hans Dieter Hartmann (pojmenován po svém strýci), který zde zastupoval svou matku. Ta zde ze zdravotních důvodů sama již nemohla přijet. Pan Hartmann v ČR navštívil Letecké muzeum ve Vyškově, kde mu byly předány nalezené doklady a osobní věci Lt. H. D. Kaisera. Byla mu předána i podrobná dokumentace z vyzvedávání troskek jeho letadla. Ostatky Hanse Dietra Kaisera byly převezeny a pochovány na centrálním vojenském hřbitově ve Valašském Meziříčí.

Byl tak objasněn jeden z případů sestřeleného letounu a osud jeho pilota ztraceného před 60 lety.

Nebezpečný nálezní munice v Poodří

Členové Klubu přátel Suchdolu n. O. – sekce vojenské historie se dlouhodobě a systematicky zabývají válečnými událostmi našeho regionu. Výsledkem jejich práce je objasňování dosud neznámých skutečností, které se zde odehrály v období světové války a pak jejich následná prezentace široké veřejnosti především prostřednictvím vojenské expozice Obecního muzea v Suchdole n. O. Válka se nevyhnula ani Poodří.

Dne 24. dubna 2005 při terénním průzkumu v blízkosti „Křivého potoka“ u katastrální hranice obcí Suchdol n. O. a Hladké Životice našli členové Klubu přátel Suchdolu n. O. - sekce vojenské historie 3 podzemní sklady osahující 30 dělostřeleckých

min ráže 120 mm sovětské výroby, které zde zanechala na sklonku války Rudá armáda. Tuto nebezpečnou munici si převzal k likvidaci přivolaný policejní pyrotechnik. Dodnes jsou takovéto nálezy v naší oblasti poměrně časté a jsou tak stále „živou“ připomínkou největší a nejkrutější války, kterou kdy lidstvo prožilo. Díky snaze vojenských badatelů a dnešní možnosti přístupu k archivním materiálům je i po tolika letech možno o nálezů zjistit podrobnější údaje.

Z bojových deníků RA se dovídáme, že právě zde v tomto prostoru došlo v noci z 5. na 6. května 1945 k soustředění části vojsk 226. střelecké divize „Gluchovsko-Kijevské“ (součást 38. armády 4. ukrajinského frontu). Konkrétně šlo o její 989. střelecký pluk, který zde zaujal výchozí postavení k útoku na obec Suchdol n. O.

Součástí 989. střeleckého pluku byla i baterie plukovních minometů vz. 38 ráže 120 mm, která se 6. května v 7.00 hodin svou palbou zapojila do přípravy útoku na Suchdol n. O. V operačním hlášení č. 044/op. štábu 226. střelecké divize je mimo jiné uvedeno i množství munice, které měla na tento den k dispozici - celkem 0,7 bojových kompletů 120 mm min. Dále se dovídáme, že bránci se německé jednotky nečekaně ustoupily ze svých pozic na levém břehu Odry do zastavěné části obce, kde se houževnatě bránily. Sovětská minometná baterie byla z tohoto prostoru díky rychlému postupu zřejmě přesunuta a zanechala tak za sebou nespolečně užívanou munici, která zde zůstala po celých 60 let jako připomínka bojů, které se tu odehrály.

*Připravil Petr Bartošík,
Klub přátel Suchdolu n. O.
- sekce vojenské historie*

Nález munice

